

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI**

**ANNELERİN EBEVEYN TUTUMLARI İLE DUYGU
DÜZENLEMELERİNİN ÇOCUKLARIN İYİ
OLUŞUYLA İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEVDA SAMANGÜL

İSTANBUL, 2023

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI**

**ANNELERİN EBEVEYN TUTUMLARI İLE DUYGU
DÜZENLEMELERİNİN ÇOCUKLARIN İYİ
OLUŞUYLA İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SEVDA SAMANGÜL
(210501019)**

**Danışman
(Dr. Öğr. Üyesi Duygu Yalman Polatlar)**

İSTANBUL, 2023

24/07/2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencisi 210501019 numaralı **Sevda SAMANGÜL**'ün, hazırladığı *Annelerin Ebeveyn Tutumları İle Duygu Düzenlemelerinin Çocukların İyi Oluşları İyi Oluşları Üzerindeki Etkinin İncelenmesi*" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 24.07.2023 Pazartesi günü saat 14:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin ~~Kabulüne Oy Çokluğu/Oy Birliği~~ ile karar verilmiştir.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının *Annelerin Ebeveyn Tutumları ile Duygu Düzenlemelerinin Çocukların İyi Oluşları İlişkisinin İncelenmesi* şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman) Dr. Öğr Üyesi Duygu YALMAN POLATLAR	KABUL
2. Doç. Dr. İsa KAYA	KABUL
3. Prof. Dr. Serdal SEVEN	KABUL
4.
5.
6. (İkinci Danışman)*.....

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sevda Samangül

TEŞEKKÜR

Çalışmanın başından sonuna değin ilgisini ve desteğini esirgemeyen, akademik bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, tökezlediğim an yolumu aydınlatarak bana yeni kapılar açan kıymetli hocam ve danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Duygu Yalman Polatlar'a sabrı ve emeği için çok teşekkür ederim. Süreç içerisinde psikoloji alanındaki bilgi ve tecrübesi ile nitelikli bir tez hazırlayabilmem için bana bu zorlu yolumda yol gösterici olan kıymetli hocam Doç. Dr. Muhammet Öztabak'a; çalışma disiplinine hayranlık duyduğum ve yolum kesiştiği için her an şükrettiğim değerli akıl hocam Dr. Öğretim Üyesi Oğuz Keleş'e desteği ve yardımları için teşekkürü bir borç bilirim. Bu vesile ile yüksek lisans eğitim sürecimde üzerimde emeği olan, kişisel kütüphanesinin kapılarını bana sonuna dek açan, cesaret verici motivasyon konuşmalarını dinlemekten keyif aldığım kıymetli hocam Doç. Dr. İsa Kaya'ya; bilgisine ve duruşuna hayranlık duyduğum, öğrencileri ile olan iletişimini örnek aldığım, öğrencisi olabilme şerefine nail olduğum için kendimi şanslı addettiğim değerli hocam Prof. Dr. Serdal Seven'e emeği, sabrı ve samimiyeti için şükranlarımı sunarım.

Hayatım boyunca aldığım her kararda arkamda duran, benimle gurur duyduklarını her fırsatta dile getiren, varlıklarından güç aldığım, bana merhametli ve dürüst bir insan olmanın ne demek olduğunu öğreten, duasını ve sevgisini her daim hissettiğim sevgili babam Hasan Samangül ve biricik annem Zehra Samangül'e; İdeallerimin peşinden gidebilmem için beni yüreklendiren, yakınmalarımı dileyerek beni motive eden, hayattaki sırtımı dayadığım en güvenli yanım canım abim Kemal Samangül'e; Yüksek lisans eğitimim için beni teşvik eden, maddi ve manevi desteğini her an hissettiğim, bu yolda beni cesaretlendiren ve varlığı ile güven veren kıymetli kuzenim Nusret Samangül'e; teknik destek ve bilişim hususunda ailemizin tek kişilik dev kadrosu olan biricik kuzenim Abdussamed Samangül'e; gelişi ile hayatıma renk katan, evimizin küçük prensi, en büyük motivasyon ve neşe kaynağım olan biricik yeğenim Enver Burak Samangül'e sevgilerimi sunarım.

2021-2022 yılında Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı ile tanıştığım, süreç boyunca desteği ile bana yol arkadaşlığı eden kıymetli dostlarım Elif Löklü, Senem Akıncı Düzel ve Kevser Şahin Buldan'a teşekkürlerimi sunuyorum. Son olarak, tüm verilerin toplanmasında katkıları olan değerli meslektaşlarıma ve ebeveynlerimize sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Sevda Samangül

Yetişkinlerin Dünyasında Kaybolmuş  ocuklara İthafen...

ANNELERİN EBEVEYN TUTUMLARI İLE DUYGU DÜZENLEMELERİNİN ÇOCUKLARIN İYİ OLUŞUYLA İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Sevda Samangül

ÖZET

Bu araştırmada, annelerin ebeveyn tutumları ile duygu düzenlemelerinin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubundaki çocukların iyi oluşuyla ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu; 2022-2023 Eğitim Öğretim döneminde İstanbul Anadolu yakasındaki Kadıköy, Üsküdar, Ümraniye ilçelerine bağlı anasınıfı ve anaokullarında okul öncesi eğitime devam eden 381 çocuk ve bu çocukların annelerinden oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK), Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) A Formu, Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Formu ve Kişisel Bilgi Formları kullanılmıştır. İyi oluş değişkenine ilişkin ölçme aracı okul öncesi çocuklarının adına okul öncesi öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Araştırmanın öne sürülen problemlerini yanıtlayabilmek için Pearson Korelasyon Analizi ve Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır. Korelasyon analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre; çocukların iyi oluşu ile annelerin demokratik tutumları arasında pozitif, baskıcı otoriter tutumlarıyla ise negatif ilişki bulunmaktadır. Bununla birlikte çocukların iyi oluşları ile annelerin duygu düzenleme güçlükleri arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca annelerin duygu düzenleme güçlükleri ile demokratik tutumları arasında negatif, baskıcı otoriter tutumları arasında ise pozitif ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Regresyon analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre; annelerin baskıcı-otoriter tutumunun çocukların iyi oluş düzeyini negatif yönlü anlamlı düzeyde yordadığı ve annelerin demokratik tutumunun ise çocukların iyi oluş düzeylerini pozitif yönlü anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. Ayrıca bağımsız değişkenlerden olan annenin

(yaşı, eğitim durumu, medeni durumu, çalışma durumu ve gelir durumu) ile çocukların (kardeş sayısı ve doğum sırasının) çocukların iyi oluş düzeylerini anlamlı düzeyde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte çocukların iyi oluşunu; cinsiyetin negatif yönlü, okula devam etme süresinin ise pozitif yönlü anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: İyi Oluş, Ebeveyn Tutumları, Duygu Düzenleme, Okul Öncesi.

**EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP OF MOTHERS'
PARENT ATTITUDES AND EMOTION REGULATIONS AND
CHILDREN'S WELLBEING**

Sevda Samangül

ABSTRACT

In this research, it was aimed to examine the relationship between mothers' parental attitudes and emotional regulation with the well-being of children in the 5-year-old age group attending preschool education. The study group of the research consists of 381 children and their mothers who continue their preschool education in kindergartens and nursery classes in the districts of Kadıköy, Üsküdar, and Ümraniye, which are among the districts of the Anatolian side of Istanbul, in 2022-2023 academic year. In the collection of data; Social Emotional Well Being and Psychological Resilience Scale (PERİK), Parental Attitude Scale (PAS)-A Form, Difficulties in Emotion Regulation Scale (DERS)-Short Form, and personal information forms were used. The measurement tool for the variable of well-being was filled in on behalf of the preschool children by the preschool teachers. Pearson Correlation Analysis and Multiple Linear Regression Analysis were used to answer the proposed problems of the research. According to the findings obtained as a result of the correlation analysis; There is a positive relationship between the well-being of children and the democratic attitudes of mothers, and a negative relationship with their oppressive authoritarian attitudes. However, a negative relationship was found between the well-being of children and the difficulties of emotional regulation of mothers. In addition, it was concluded that there was a negative relationship between mothers' emotional regulation difficulties and their democratic attitudes and a positive relationship between their oppressive authoritarian attitudes. According to the findings obtained as a result of the regression analysis, it has been determined that the oppressive-authoritarian attitude of mothers predicts the well-being level of

their children at a negative significant level, and the democratic attitude of mothers predicts the well-being levels of children at a positive significant level. In addition, it was concluded that the mother's (age, educational status, marital status, work status, income status) and the child (number of siblings and birth order) which are independent variables, do not significantly predict the well-being levels of their children. However, it has been found that the well-being of children is predicted by gender at a negative significant level and the duration of school attendance at a positive significant level.

Keywords: Well-Being, Parental Attitudes, Emotion Regulation, Pre-School.

ÖNSÖZ

İyi oluş, çocukların ilgisi, istekleri, ihtiyaçları, becerileri ve yetenekleri göz önünde bulundurularak mevcut potansiyellerini gösterebilmeleri için gerekli olan imkanların sunulması ve sahip olmaları gereken hakların verilmesi şeklinde ifade edilebilir. Okul öncesi dönem ise çocukların tüm gelişim alanlarının desteklendiği ve gelecekteki yaşamlarına dair temellerin atıldığı kritik bir dönemdir. Bu sebeple bu dönemde çocukların tüm yaşamını ve iyi oluşunu etkileyen değişkenlerin belirlenmesi, hem onların mevcut durumlarına ışık tutacak hem de müdahale edilebilmesine ve önleme stratejilerinin belirlenebilmesine olanak sağlayacaktır.

Çocuklar, yaşamlarının ilk yıllarından itibaren içerisinde büyüdükleri aile ortamından etkilenmektedir. Çevresel etkilere duyarlı oldukları bu ilk çocukluk yıllarında, davranışlarının ve iyi oluşlarının temelleri ebeveynlerinin tutumlarıyla doğrudan ilişkilendirilebilir. Ayrıca iyi oluş ile duygular arasındaki ilişkinin varlığı bilindiğinden, ebeveyn ile çocuk arasındaki duygusal ilişkinin de çocukların iyi oluşu üzerinde etkisi olabileceği muhtemel görülmektedir. Bu sebeple bu çalışmayla annelerin ebeveynlik tutumları ve duygu düzenlemelerinin çocukların iyi oluşu ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çocukların gelişimine bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşarak gerçekleştirilen bu çalışmaya ait bulguların, iyi oluşu yüksek ve mutlu çocuklar yetiştirilmesinde yol gösterici olacağını ümit etmekteyim.

Öğrenme, bilme ve yenilenme fikri ile çıktığım bu yolculukta benzersiz deneyimler edinerek nihayete erdirdiğim emeğime sınıksız sarılıyorum şimdi. Çünkü bu çalışmanın, yürüdüğüm bu akademik yolculukta beni bir gölge gibi takip edeceğinin bilincindeyim ve bu dönemi hızla koşan zamana inat bir zihin yolculuğu olarak hatırlayacağım. Zaman zaman kendimden taşıdığım, kendimle yeniden tanıştığım, kendimi keşfedip kendime alıştığım bu süreç bana mücadele etmenin yalnız olmayı gerektirmediğini öğretti. Kıymetli hocam merhum Prof. Dr. Hasan Bacanlı'nın da söylediği gibi "insan başkasıyla insan olur". Bu sözü şiar edinerek, başkası ile insan olabilmeyi ve başkasının bir başkasıyla insan olmasına da yardım

edebilmeyi dilerim. Ayrıca durup geriye baktığımda çokça yorgun hissetsem de yapabileceklerimin sınırlarını genişleterek, kendimi önce kendime kanıtlamayı başarabildiğim için sürecin emektarı olan şahsıma da teşekkürü bir borç bilirim...

Haziran, 2023

Sevda Samangül

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	ix
ÖNSÖZ.....	xi
TABLOLAR LİSTESİ.....	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xviii
KISALTMALAR	xix
BÖLÜM I.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
1. GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU.....	3
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	5
1.3. AMAÇ.....	6
1.4. PROBLEM CÜMLESİ.....	6
1.5. ALT PROBLEMLER	6
1.6. SAYILTILAR.....	7
1.7. SINIRLILIKLAR.....	7
1.8. TANIMLAR.....	7
BÖLÜM II	8
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1. İYİ OLUŞ	8
2.1.1. Çok boyutlu iyi oluş modeli (PERMA)	16
2.1.2. Martin Selligman'ın iyi oluş teorisi alt boyutları.....	17
2.1.2.1. Olumlu duygu (positive emotions).....	18
2.1.2.2. Bağlılık (Engagement)	19
2.1.2.3. Olumlu ilişkiler (relationships).....	19
2.1.2.4. Anlam (meaning).....	20
2.1.2.5. Başarı (accomplishment).....	21
2.1.3. Çocuklarda iyi oluş	22
2.1.4. Çocuğun iyi oluşunu etkileyen faktörler.....	28
2.1.4.1. Sosyal İlişki Kurma	31
2.1.4.2. Kendini Kontrol Etme	31

2.1.4.3. Kendine Güven.....	32
2.1.4.4. Stresle Başa Çıkma	32
2.1.4.5. Sorumluluk Bilinci.....	32
2.1.4.6. Keşfetmekten Keyif Alma	33
2.2. EBEVEYN TUTUMLARI.....	33
2.2.1. Demokratik tutum	35
2.2.2. Baskıcı ve otoriter tutum.....	36
2.2.3. Aşırı hoşgörülü tutum	36
2.2.4. Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Faktörler ...	37
2.3. DUYGU DÜZENLEME	40
2.3.1. Duygu kavramı.....	40
2.3.2. Duygu düzenleme kavramı	41
2.3.3. Duygu düzenleme stratejileri.....	42
2.3.4. Duygu düzenleme güçlüğü	44
2.4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	45
2.4.1. Türkiye’de yapılan araştırmalar	45
2.4.2. Yurtdışında yapılan araştırmalar	49
BÖLÜM III.....	53
3. YÖNTEM.....	53
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	53
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	53
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	54
3.3.1. Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK)...	54
3.3.2. Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) A Formu ..	54
3.3.3. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ)-Kısa Formu	55
3.3.4. Kişisel Bilgi Formu	55
3.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	56
3.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	56
BÖLÜM IV	60
4. BULGULAR VE YORUM.....	60
BÖLÜM V.....	71
5. SONUÇLAR TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	71
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	71

5.1.1. Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocuklarının İyi Oluşları ile Annelerinin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuç ve Tartışma.....	71
5.1.2. Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocuklarının İyi Oluşları ile Annelerinin Duygu Düzenlemeleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuç ve Tartışma.....	74
5.1.3. Annelerin Ebeveyn Tutumları ile Duygu Düzenlemeleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuç ve Tartışma.....	76
5.1.4. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Çocukların İyi Oluşunu Yordama Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma	77
5.1.5. Anneye Ait Demografik Değişkenlerin Çocukların İyi Oluşunu Yordama Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma	79
5.1.6. Çocuğa Ait Demografik Değişkenlerin Çocukların İyi Oluşunu Yordama Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma	81
5.2. ÖNERİLER	84
5.2.1. Eğitimcilere ve Politika Belirleyicilere Yönelik Öneriler.....	84
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	85
5.2.3. Ebeveynlere Yönelik Öneriler	86
KAYNAKÇA	87
EKLER.....	112
EK 1. Valilik İzin Yazısı	112
EK 2. Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK)	113
(Örnek Maddeler)	113
EK 3. Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ)	114
(Örnek Maddeler)	114
EK 4. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Formu	116
(Örnek Maddeler)	116
EK 5. Ebeveyn Çocuk Kişisel Bilgi Formu	117
EK 6. Öğretmen Kişisel Bilgi Formu.....	118

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3. 1 PERİK Ölçeği Alt Boyutlarında Çarpıklık Basıklık Değerlerine İlişkin Bulgular.....	57
Tablo 3. 2 ABTÖ Ölçeği Alt Boyutlarında Çarpıklık Basıklık Değerlerine İlişkin Bulgular.....	57
Tablo 3.3 DDGÖ Ölçeği Alt Boyutlarında Çarpıklık Basıklık Değerlerine İlişkin Bulgular.....	58
Tablo 3. 4 PERİK Cronbach Alpha Güvenirlik Sonuçları	58
Tablo 3. 5 ABTÖ Cronbach Alpha Güvenirlik Sonuçları.....	59
Tablo 3. 6 DDGÖ Cronbach Alpha Güvenirlik Sonuçları	59
Tablo 4. 1 Çocukların Öğretmenlerine İlişkin Demografik Bilgiler	60
Tablo 4. 2 Çocukların Annelerine İlişkin Demografik Bilgiler	61
Tablo 4. 3 Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler	62
Tablo 4. 4 PERİK ile Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) Alt Boyutlarının Korelasyon Analizi Sonuçları	63
Tablo 4. 5 PERİK ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) Alt Boyutlarının Korelasyon Analizi Sonuçları	65
Tablo 4. 6 Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) Alt Boyutlarının Korelasyon Analizi Sonuçları	66
Tablo 4. 7 Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocukların İyi Oluşunu Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	67
Tablo 4. 8 Annelere Ait Demografik Değişkenlerin Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocukların İyi Oluşunu Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	68

Tablo 4. 9 Çocuklara Ait Demografik Değişkenlerin Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocukların İyi Oluşunu Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	69
---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 1 Seligman'ın PERMA İyi Oluş Modeli (Seligman, 2011).....	17
Şekil 2. 2 Çocukların İyi Oluşuyla İlgili Tartışmalar (Mashford-Scott vd., 2012)....	25

KISALTMALAR

Akt.	Aktaran
bs.	Basım
çev.	Çeviren
ed.	Editör/yayına hazırlayan
M.Ö.	Milattan önce
s.	Sayfa/sayfalar
ss.	Sayfa sayısı
vb.	Ve benzeri
vd.	Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler

GİRİŞ

İyi oluş; kavramsal açıdan mutlu ve huzurlu olma anlamları taşımaktadır (Deci ve Ryan, 2008). Antik çağdan bu yana insanlar bu kavram ile ilgilenmiştir ve nasıl mutlu olacaklarına ilişkin konular gündemde olmuştur (Tuzgöl-Dost, 2005). Fakat başlangıçta psikoloji alanında yapılan çalışmaların çoğunda, mutluluk gibi pozitif duygular yerine daha çok depresyon ve kaygı gibi olumsuz duygular üzerine odaklanılmıştır (Myers ve Diener, 1995). Pozitif psikoloji kavramının ortaya konulması ile birlikte, olumlu duygular üzerine yapılan çalışmaların sayısı da artmıştır (Tohumcu, 2022).

Diener'a (1984) göre pozitif psikoloji; bireylerin pozitif özelliklerinin farkına varmasını sağlamak ve bu özelliklerini geliştirmek amacıyla ortaya çıkan, aynı zamanda negatif duygulara odaklanan psikolojiye de karşıt bir görüş olarak oluşturulan yaklaşımdır. Seligman ve Csikszentmihalyi'e (2000) göre; psikolojinin bu negatif duygular üzerine yoğunlaşmasının nedeni, insanların olumsuz duyguları olumlu duygulara nazaran algılama seviyelerinin yüksek oluşundan kaynaklanmaktadır ve bu olumsuz duygulara yapılan müdahaleler bireylerin ruh sağlığında olumlu etkiler oluşturmaktadır. Aristoteles'e göre ise; mutluluğa ulaşmak için yapılan şeylerin bir amacı olmalıdır ve bu amaç bireylerin kendi özlüklerinde bulunan iyiyi ortaya çıkarmaktır (Akt. Aksel, 2018).

İyi oluş en genel haliyle; çocukların tüm gelişim alanlarını pozitif yönde etkileyen ve onların yeni şeyler öğrenmelerini kolaylaştırarak (Mashford-Scott, Church ve Tayler, 2012), yapabileceklerinin sınırlarını genişletebilmeyi hedefleyen (UNICEF, 2014), karmaşık ve pek çok boyutu olan bir kavram olarak tanımlanır (Başaran, Erol ve Yılmaz, 2020). Ayrıca bu kavram pozitif psikolojinin de temel kavramları arasında yer alır (Seligman, 2011). Diener (1984) iyi oluş; yaşamdan haz alma ölçütüyle tanımlarken, Ryff (1989) bireyin kendini kabul etmesi, başkaları ile pozitif ilişkiler kurması, bir yaşam amacı olması ve kendini geliştirebilmesi gibi ölçütleri temel alarak açıklamıştır. Seligman (2011) ise; iyi oluş pozitif duygular, pozitif ilişkiler, bağlanma, başarı ve anlam ölçütleriyle çok boyutlu bir model oluşturarak açıklamıştır.

İyi oluş kavramı çocuğun fiziksel, bilişsel ve sosyal-duygusal gibi gelişim alanlarının bir uyum içerisinde çalışmasını ifade eder. Bu uyum içerisinde ki gelişim alanları birbirini etkileyerek, çocukların gelecekteki öğrenme yaşantılarının da zemini oluşturur (Child Trends, 2016). Kalkuloğlu'na (2022) göre de iyi oluş; çocukların duygu düzenlemelerini, kendini ait hissedebilmelerini, sosyal iletişim ve etkileşim içerisinde bulunabilme becerilerinin yanı sıra fiziksel olarak da tam bir iyilik hali içerisinde olmalarını kapsar. Güçlü bir iyi oluşa sahip olan çocuk; çevresiyle pozitif ve güvenli etkileşim kurarak, öğrenme fırsatlarını kaçırmadan en verimli şekilde faydalanır (Mashford-Scott, Church ve Tayler, 2012).

Hamilton ve Redmond'a (2010) göre; iyi oluş kavramı sosyal açıdan iyi olma durumu ile değerlendirilmelidir. Bu sebeple iyi oluş bir nevi bireylerin çevresiyle olan etkileşiminin ürünüdür. Çocukların etkileşimde bulunduğu ilk sosyal çevre ise ailedir (Kandır ve Alpan, 2008). Ebeveynler, çocukların gelişiminde en etkili olan kişilerdir (Babaroğlu, 2018). Çünkü çocuklar, yaşamda karşılaştıkları tüm problemlerle başa çıkabilmek için gerekli olan yöntemleri ebeveynlerinden öğrenirler (Büyüksahin, 2009). Özellikle çocuğun ebeveynleri ile olan olumlu ilişkisi, çocuğun bütüncül gelişimi ve iyi oluşu üzerinde önemli bir rol üstlenir (Özoğul, 2022). Çünkü iyi oluş, bireylerin başkalarıyla pozitif duygularını artırıcı ilişkiler kurabilme becerilerini içerir (Rahman, Ansari ve Parveen, 2016).

Okul öncesi dönem çocuklarının iyi oluş düzeyleri farklı değişkenler tarafından şekillenmektedir. İyi oluş kavramına ilişkin yapılan çalışmalarda, çocukların iyi oluşu üzerinde yaşın, cinsiyetin, ekonomik durumun, duyguların, sosyal ilişkilerin, eğitimin ve ebeveyn tutumlarının etkili olabileceği vurgulanmaktadır (Diener ve Kim, 2004; Mayr ve Ulich, 2009; Tohumcu, 2022). Buradan hareketle araştırmada annelerin ebeveyn tutumları ve duygu düzenlemeleri değişkenleri esas alınarak, çocukların iyi oluşları ile ilişkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Aile ve çocuk arasında sağlıklı bir ilişkinin kurulması ve ebeveynlerin göstermiş olduğu tutumlar çocukların iyi oluşu üzerinde etkilidir (Özdemir, 2021). Ayrıca ebeveynlerin iyi oluşlarında da, çocukluklarında maruz kaldıkları ebeveyn tutumlarının etkili olabileceği düşünülmektedir (Türkmen, 2012). Çünkü ebeveynlerin iyi oluşları, çocuklarına karşı sergilemiş oldukları tutum üzerinde

etkilidir (Corsano, Majorano ve Champretavy, 2006). Örneğin; demokratik tutuma sahip ebeveynlerin çocukları; otokontrol sağlayabilen, özgüvenli, yaratıcı, iş birliği yapabilen, mutlu ve iyi oluş düzeyleri yüksek bireyler olurken, aşırı korucu tutuma sahip ebeveynlerin çocukları; duygularını isteklerini ve dürtülerini kontrol etmekte zorlanan, sosyal gelişimi olumsuz etkilenen bireyler olabilmektedir (Özdemir, 2021).

Bireylerin duygu düzenleme becerilerinin temellendirilmesinde etken kişiler şüphesiz ki ebeveynlerdir. Özellikle bağlanma kuramcılarının göre dünyaya yeni gelen bir bebek, onlara bakım veren kişilerin (özellikle anne) duygusal tepkilerinden ve davranışlarından esinlenerek kendi duygularını düzenler (Field, 1994). Çünkü çocukların bakımını üstlenen bu kişiler, onların duygusal gelişimlerinin düzenlenmesinde önemli bir rol oynar (Bilge ve Sezgin, 2020). Bu sebeple çocuk ile ona bakım veren kişi arasında kurulan güvenli bağlanma, onların duygusal iyi oluşlarında pozitif etki oluşturur (Denham vd., 2009). Ez cümle ebeveynlerin duygu düzenlemelerinin incelenmesi, çocukların iyi oluşlarına ilişkin önemli bilgiler sunabilir.

PROBLEM DURUMU

Çocukların iyi oluşu üzerine yapılan çalışmaların alanı hızla genişlemektedir (Dinisman ve Ben-Arieh, 2015). Özellikle Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin küresel düzeyde onaylanması bu alana olan ilginin artmasında önemli rol oynamıştır (Ben-Arieh, 2008). Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Çözümleri Ağı, her yıl ülkelerin mutluluk oranlarını Dünya Mutluluk Raporu (World Happiness Report) yayınıyla kamuoyu ile paylaşmaktadır. Dünya Mutluluk Raporu verilerine göre; Türkiye 2021 yılında 149 ülke arasında 104. sırada iken, 2022 yılında gerileyerek 146 ülke arasında 112. sıraya yerleşebilmiştir (World Happiness Report, 2022). Yine Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), 41 ülkeyi dahil ederek çocukların ve gençlerin mutluluğunu ölçmüştür. Araştırmanın sonuçlarına göre; Türkiye sıralamanın sonunda yer almıştır (UNICEF, 2020). Yukarıda belirtilen araştırmaların sonuçları gösteriyor ki mutluluk oranları Türkiye için düşüş göstermektedir. Bu durum bu alana ilişkin çalışmaların Türkiye'de de artırılması gerektiğinin göstergesidir.

Çocukların iyi oluşlarına ilişkin yapılacak araştırmalarda öncelikli olarak yakın çevrenin etkilerine bakılmalıdır. 1970'lerde Bronfenbrenner tarafından

geliştirilen Ekolojik Kuram'da; çocukların sahip oldukları tüm deneyimlerin onların genel iyi oluşlarına katkıda bulunacağı öne sürülmüştür. Bu teoriye göre çocuklar onları etkileyen sosyal katmanlar ile çevrilidir. Her çocuğun içerisinde bulunduğu sosyal çevre farklılık gösterdiğinden, kendi sosyal çevreleri içerisinde her biri benzersiz deneyimler edinir (Bronfenbrenner, 1986; Bronfenbrenner ve Morris, 1998). Bu durum, ekolojik sistemin her çocuğun duygu ve deneyimleri üzerindeki etkisinin belirlenebilmesi için çocuğun okul ve aile ortamında ki mevcut durumuna bakılması gerektiğini gösterir.

Çocuğun gelecek yaşamına ilişkin; sağlıklı oluşu, gelişimi ve iyi oluşunun temelleri yaşamının ilk yıllarında atılır (Oktay, 2000; Özoğul, 2022). Bu dönemde çocukların aile ortamında temel ihtiyaçlarının karşılanması çocukların ruhsal gelişimlerine önemli katkılar sağlar (Seven, 2018). Bu bağlamda çocukların iyi oluşları üzerinde onların bakımını üstlenen annelerinin etkisinin nasıl olacağı sorusu akla gelmektedir. Son dönemlerde yapılan çalışmalarda çocukların iyi oluşu üzerinde; çocuklara ait özelliklerin yanı sıra ebeveynlerine ilişkin değişkenlerin de etkisinin olabileceği görüşü önemli görülmeye başlamıştır (Özoğul, 2022).

Çocuk, dünyaya geldiği an itibari ile içerisinde bulunduğu aile ortamından etkilenmektedir. Çocukların anne ve babalarını algılayışı, toplumdaki diğer kişileri algılayışının da temelini oluşturur. Bu noktada ebeveynlerin olumlu tutumu çocuğun topluma uyum sürecini kolaylaştırır (Özyürek, 2004). Ebeveynlerin çocukları üzerindeki etkisi pek çok alanda kendisini göstermektedir (Tohumcu, 2022). Sağlıklı bir toplumun sağlıklı ailelerden oluşacağı düşüncesi esas alınarak, ebeveyn tutumlarının çocukların iyi oluşu ile ilişkisi merak edilmiştir.

Gross'a (2002) göre; iyi oluş kavramı daha çok duygularla ilişkilidir ve bu noktada duygu düzenleme becerileri büyük önem taşımaktadır. Duygu düzenleme, bireyin kendine ait duygularını ifade etme biçimidir (Akyıl, 2019; Gratz ve Roemer, 2004; Thompson, 1994). Çünkü bireyin duygularının farkında olmaması, duygularını anlayamaması, kendi duygularını kontrol etmekte zorlanması gibi durumlar duygu düzenleme becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir (Gross, 1998). Araştırmalar, duygu düzenleme ile iyi oluş arasında yakından bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Kraiss vd., 2020; Nyklíček, 2011) ve bu becerinin çocuklarda gelişebilmesinde ebeveynler etkin rol oynamaktadır (Duman, 2022). Bu durumda çocuk ile ebeveyni

arasındaki duygusal ilişkinin pozitif yönlü olması ve çocukların bakımını üstlenen annelerin duygu düzenleme becerisine sahip olmasının, çocukların iyi oluşları üzerinde olumlu izler bırakabileceği çıkarımını yapmak mümkündür.

Çocukların iyi oluşlarını doğrudan etkileyen etmenlerden biri maddi olanaklardır (UNICEF, 2013). Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Sosyal İşler, Sağlık ve Sürdürülebilir Kalkınma Komitesi üyesi Pierre-Alain Fridez, 2022 yılında çocukların yoksulluğuna ilişkin hazırlamış olduğu raporda Türkiye’de bulunan çocukların yoksulluğunun endişe edilecek düzeyde olduğunu belirtmiştir (Fridez, 2022). Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü’nün (OECD) çocuk yoksulluğuna ilişkin veri sonuçlarında; üye olan ülkelerin ortalaması % 12,8 iken, Türkiye de bu oran % 20’nin üzerindedir (OECD, 2022). Bu veriler dikkate alınarak, araştırmada gelir düzeyi farklılık gösteren ilçelere bağlı okul öncesi eğitim kurumları tercih edilmiştir.

Seligman iyi oluş kavramını, oluşturduğu beş bileşenli PERMA teorisiyle açıklamıştır. Bu kısaltmanın açılımında yer alan bileşenler; positive emotions (olumlu duygular), engagement (bağlılık), positive relationships (olumlu ilişkiler), meaning (anlam) ve accomplishment (başarı) unsurlarından oluşmaktadır. Olumlu duygular, bireyin yaşamını pozitif hisler ile sürdürmesini; bağlılık, bireyin yapmaktan zevk aldığı şeylere odaklanmasını; olumlu ilişkiler, bireylerin sosyal bir varlık olduğunu; anlam, bireylerin bir hayat amacı olmasını; başarı, amaca ulaşacak yetkinlikte olmayı ifade etmektedir (Seligman, 2011). PERMA teorisi iyi oluşu çok boyutlu ve kapsamlı bir şekilde ele aldığından bu araştırma Seligman’ın (2011) İyi Oluş teorisi üzerine temellendirilmiştir.

Geleceğimizin mimarı olacak çocuklarımızın bütüncül sağlığını negatif yönde etkileyen değişkenlere dikkat çekerek bu değişkenlerin güçlendirilmesi, daha mutlu ve daha sağlıklı çocuklar yetiştirebilmemize olanak sağlayacaktır. Çocukların iyi oluşunu etkileyen tüm olumsuzluklar aynı zamanda tüm toplumu da etkileyecek ortak bir sorundur. Bu problemten hareketle; bu çalışma, annelerin ebeveyn tutumları ve duygu düzenlemelerinin, çocukların iyi oluşu ile ilişkisinin incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca bu araştırmanın; iyi oluşu yüksek ve mutlu çocuklar yetiştirmek için öğretmenlere ve ebeveynlere yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Myers'e (1996) göre çocukların kendi potansiyellerini üst düzeyde geliştirmeye hakları vardır. Çocukların iyi olma durumu, onların yaşam kalitesini ve mutluluğunu baz alarak yapabileceklerinin sınırlarını arttırmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bir nevi çocukların yaşam şartlarını etkileyen değişkenleri, bütüncül bir yaklaşımla belirlemeyi amaçlar. Bu kapsamda sağlıklı olma, sosyal ilişkiler, eğitim, maddi olanaklar, çevresel şartlar açısından çocukların iyi oluşları hedeflenerek, onların gelişimlerine bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşılır (UNICEF, 2014). Bu sebeple konuya ilişkin yapılacak araştırmaların verileri, çocukların o toplum içerisindeki mevcut durumunu belirleyebilmek için önemli kaynaklar olacaktır.

İyi oluş, okul öncesi dönem çocuklarının tüm gelişim alanlarını, yeteneklerini ve potansiyelini etkilemesi sebebiyle çocuğun yaşamı için önemli bir faktördür. Fakat Türkiye'de okul öncesi dönem çocuklarında iyi oluş kavramına yönelik yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir (Özbey, 2019; Saltalı, Erbay, Işık ve İmir, 2018). Okul öncesi dönem çocuklarında iyi oluş kavramına ilişkin çalışmaların azlığı ve anne ebeveyn tutumu ile duygu düzenleme değişkenlerinin kombinasyonuna ilişkin bir araştırmanın olmayışı bu çalışmayı özgün kılmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma ile annelerin duygu düzenlemeleri ile tutumlarının çocukların iyi oluşu ile ilişkisinin belirlenmesi ve literatüre katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

AMAÇ

Araştırmanın amacı; annelerin ebeveyn tutumları ile duygu düzenlemelerinin, okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubundaki çocukların iyi oluşuyla ilişkisinin incelenmesidir.

PROBLEM CÜMLESİ

Annelerin ebeveyn tutumları ile duygu düzenlemelerinin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluşlarıyla ilişkisi var mıdır?

ALT PROBLEMLER

Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluşları ile annelerin ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluşları ile annelerin duygu düzenlemeleri arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Annelerin ebeveyn tutumları ile duygu düzenlemeleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Annelerin ebeveyn tutumları çocukların iyi oluşlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

Demografik özellikler (çocuğun cinsiyeti, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu ve okul öncesi eğitimi alma süresi; annenin yaşı, eğitim durumu, medeni durumu, çalışma durumu ve gelir durumu) okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluşlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

SAYILTILAR

Ebeveynlerin kullanılan ölçeğin sorularına samimiyet ile cevap verdikleri varsayılmaktadır.

Öğretmenlerin öğrencilerini çok iyi tanıdığı varsayılmaktadır.

SINIRLILIKLAR

Araştırma, İstanbul Anadolu yakasındaki gelir düzeyi farklılık gösteren Kadıköy, Üsküdar ve Ümraniye ilçelerine bağlı belirlenmiş olan resmi anaokulu ve anasınıfları ile sınırlıdır.

TANIMLAR

İyi oluş: Kişilerin yaşamlarında bireysel olarak güçlü yönlerini ve erdemlerini keşfedebilmesidir (Seligman, 2002).

Ebeveyn Tutumu: Ebeveynlerin kendi çocukları ile kurdukları sözel ya da sözel olmayan iletişim şekli ve göstermiş oldukları davranışlardır (Baumrind, 1971).

Duygu Düzenleme Güçlüğü: Bireylerin duygusal tepkilerini düzenlemede problem yaşaması, gelen duygusal uyarılara fazla tepki vermesi ya da mevcut duruma duyarsız kalmasıdır (Linehan, 1993).

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmaya ilişkin kuramsal temeller; iyi oluş, ebeveyn tutumları, duygu düzenleme ve ilgili araştırmalar başlıkları altında açıklanmıştır.

1.1. İYİ OLUŞ

Psikoloji bilimi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan olumsuzluklar sebebi ile insanların psikolojik rahatsızlıklarının giderilmesi için çalışmalar yapmıştır (Seligman vd., 2004). Savaş öncesinde insanların potansiyelini geliştirme amacı olan bu bilim dalı, savaş sonrasında psikolojik hastalıklara ve sorunlara odaklanan bir alana dönüşmüştür. Bu noktada pozitif psikoloji yaklaşımı, insanların yalnızca rahatsızlıklarının değil aynı zamanda başarılı oldukları olumlu yönlerinin de dikkate alınması gerektiğine değinmiştir (Seligman, 2002). Çünkü pozitif psikolojiye göre insanların yalnızca sorunlarına odaklanması, onların pozitif özelliklerinin gölgede kalmasına sebep olabilmektedir. Bireylerin pozitif yönlerine değinen bu yaklaşımın çalışma alanlarından biri de iyi oluştur (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000).

İyi oluş kavramının tanımlanmasında farklı yorumlar bulunmaktadır. Çünkü kavramın karmaşık olması basit bir tanımlamanın oluşturulmasını zorlaştırmaktadır (La Placa vd. 2013). Benzer şekilde Mayr ve Ulich (1999) de iyi oluş kavramıyla ilişkili pek çok kavram olması sebebiyle tanımlamanın zor olduğunu ileri sürmüştür. Morrow ve Mayall (2009) de farklı kavramlar ile birleştirilmesinden dolayı iyi oluşu karmaşık bir kavram olarak tanımlamıştır. Statham ve Chase (2010) de iyi oluş kavramını anlayabilmenin öznel ve nesnel yolları olduğunu ve bu sebeple kavramın basit bir tanımla sınırlandırılabilmesinin güç olduğunu iddia etmişlerdir. Chambers iyi oluşun öznel bir kavram olduğunu ileri sürmüştür ve kişiye, cinsiyete, yaşa, ilişkilere, statüye ve kültüre göre farklılık gösterebileceğine değinmiştir (Lewis, 2019). Gasper (2010) ise iyi oluşun sadece öznel veya nesnel olarak tek bir kavram

olmadığını savunmuştur. Çünkü ona göre hayatı neyin daha iyi hale getireceği bilinemediğinden iyi oluş sabit bir kavram değildir.

İyi oluş kavramının tanımlanmasında çeşitli alanlar kullanılır ve bu alanlar iyi oluşun anlamı hakkında bir netlik oluşturulmasına yardımcı olur. Örneğin; duygusal iyi oluş, sosyal iyi oluş, fiziksel iyi oluş, ekonomik iyi oluş gibi bazı sıfatlar sıklıkla kullanılır (Williams-Brown ve Mander, 2021). Konuya ilişkin Pollard ve Lee (2003) yapmış oldukları çalışmada; fiziksel, psikolojik, bilişsel, sosyal ve ekonomik iyi oluş olmak üzere beş alan belirlemişlerdir. Fauth ve Thompson (2009) ise; fiziksel iyi oluş, ruh sağlığı, duygusal ve sosyal iyi oluş, bilişsel ve dil gelişimi-okul performansı ve inançlar olmak üzere dört alan tanımlamıştır (Akt. Williams-Brown ve Mander, 2021). Statham ve Chase (2010) de çalışmasında; duygusal, fiziksel ve sosyal iyi oluş olmak üzere üç alan belirlemiştir.

İyi oluş kavramının çok boyutlu ve karmaşık bir yapıda olması, araştırmacıların bu kavrama ilişkin farklı tanımlar yapmasının önünü açmıştır. Seligman'a (2010) göre iyi oluş kavramı, pozitif psikolojinin çalışma alanı içerisindedir ve bireylerin yalnızca olumsuz duygularını azaltan müdahaleler değil aynı zamanda yaşamlarındaki olumlu koşulları oluşturan müdahaleleri geliştirmeyi de amaçlar. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) iyi oluşu ruh sağlığı ile ilişkilendirerek, bireylerin var olan becerilerini harekete geçirebilme, yaşamdaki tüm olumsuzluklar ile başa çıkabilme, yeni şeyler üreterek ve verimli çalışarak topluma fayda sağlayabilme durumu olduğunu belirtmiştir (World Health Organization, 2014). Wong (2011) ise iyi oluşu bireylerin kendilerini iyi hissetmesi ile ilgili bir durum olduğunu söylemiştir. Ayrıca iyi oluş, bireylerin karşılaştıkları tüm zorluklarla başa çıkabilmek için ihtiyaç olarak görülen fiziksel, psikolojik ve sosyal kaynaklara sahip olması durumudur (Dodge vd., 2012). Kiefer'a (2008) göre iyi oluş, bireylerin içerisinde buldukları durumu fiziksel, bilişsel ve sosyal açıdan nasıl olduklarına ilişkin değerlendirebilmesidir. Tov'e (2018) göre ise iyi olma hali, bireylerin yaşam deneyimlerinin olumlu olabilmesi için gerekli olan tüm yolları kapsamaktadır.

İyi oluşa ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş şeklinde bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Öznel iyi oluş kavramı 1950'lerin sonlarında sosyal değişimin izlenmesi ve iyileştirilmesine yönelik yaşam kalitesi üzerine araştırmaların yapılması ile ortaya çıkmıştır. Psikolojik iyi oluş

kavramı ise, 1980'li yıllarda bireylerin anlamlı bir yaşam sürmesi ve zorluklar karşısında kendisini gerçekleştirme potansiyelinin altını çizen teoriler olarak, gelişim psikolojisi alanında kullanılmaya başlamıştır. Kısaca öznel iyi oluş yaşam memnuniyeti ile olumlu-olumsuz olaylar arasında denge oluşturulması açısından değerlendirilirken, psikolojik iyi oluş çoğunlukla insani gelişme ve yaşamın varoluşsal zorluklarına ilişkin bir formülasyon izler. Yani öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş kavramları arasında bir ilişki söz konusudur ancak her iki kavramın birbirinden farklı yönleri de bulunmaktadır (Keyes vd., 2002).

Bireylerin iyi oluşuna yönelik değerlendirmelerinin kendi düşüncelerini yansıtmaya başlaması öznel iyi oluş kavramının kullanılmasına zemin hazırlamıştır (Türkmen, 2012). Çünkü öznel iyi oluş; yaşam doyumu, olumlu ve olumsuz duygulanım gibi kavramları içermektedir (Tuzgöl-Dost, 2005; İkiz, 2019). Yaşam doyumu kavramı ile birey, öznel iyi oluşunu bilişsel olarak değerlendirirken, olumlu ve olumsuz duygularının az ya da çok oluşu ile duyuşsal olarak bir değerlendirme yapmaktadır (Diener ve Biswas Diener, 2005). Bu durum öznel iyi oluşun, bireylerin kendi yaşamını değerlendirebilmesini anlamlandırmaya çalışan bir alan olduğunun göstergesidir (Diener, Suh ve Oishi, 1997). Öznel iyi oluş üzerinde etkili olan yaşam doyumu değişkeni, bireylerin yaşamını bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirirken; duyuşsal boyut içerisindeki olumlu ve olumsuz duygulanım süreçleri, bireylerin yaşamdaki karşılaştıkları olaylarda verdikleri tepkileri değerlendirir (Diener, 2006). Psikolojik iyi oluş ise, öznel iyi oluşun kapsamındaki eksiklikleri giderebilmek amacıyla ortaya çıkmıştır. Fakat öznel iyi oluşta tanımlanan pozitif duyguların negatif duygulardan fazla olması durumu, psikolojik iyi oluşun gerçekleşebileceği için yeterli bir durum olarak kabul edilmemiştir (Konuk, 2021).

Literatür incelendiğinde iyi oluş kavramının farklı kavramlarla da ifade edildiği çalışmaların olduğu görülmektedir. Örneğin; Atan (2020) 'psikolojik iyi oluş', Erdem (2017) 'yılmazlık', Özbey (2019) 'sosyal duygusal iyi oluş', Şahan Aktan ve Önder (2018) 'psikolojik sağlamlık', Ünsal ve Uyanık Balat (2016) ise 'psikolojik dayanıklılık' kavramlarını kullanarak okul öncesi alanında çalışmalar yapmıştır. Yabancı alan yazında ise iyi oluş genel olarak; mutluluk, yaşam memnuniyeti, yaşam kalitesi, duygusal esenlik, pozitif akıl sağlığı gibi bazı kavramlar ile birleştirilmiştir (Fraillon, 2004; Lewis, 2019; McLaughlin, 2008).

Coleman (2009) ise onların aksine iyi olma halinin tam olarak mutluluk ile aynı şey olmadığını savunmuştur. Fikir birliğinin oluşmaması sebebiyle çocukların iyi oluşu tam anlamıyla kavramsallaştırılamamıştır (Pollard ve Lee, 2003). Fakat iyi oluşun çocukların yaşamındaki pek çok yönü kapsayan, çok boyutlu ve bütüncül bir kavram olduğuna ilişkin bir fikir birliği mevcuttur (Statham ve Chase, 2010).

Aşağıda karmaşık bir kavram olduğu belirtilen iyi oluş kavramı, farklı görüş ve modeller çerçevesinde açıklanmıştır. Söz konusu görüş ve modeller, ilgili kavramı farklı açılardan ele almıştır.

İyi oluşa ilişkin felsefi görüşler yüz yıllardır mevcuttur ve bu görüşler Yunan filozofları Aristippus, Aristoteles ve Platon'un çalışmaları ile ilişkilendirilmiştir (Ryan ve Deci, 2001). Bu görüşler; hedonik (bilişsel durumlar), eudaimonizm (gelişen), ihtiyaç temelli (nesnel), arzuya dayalı (doyum) olmak üzere dört adettir (Lewis, 2019). Hedonik yaklaşım; mutluluk ve yaşamdan zevk alma olarak tanımlanırken (McLellan ve Steward, 2015), eudaimonik yaklaşım; kendini geliştirme ve gerçekleştirme, bir amaca sahip olma, kendine karşı dürüst olma ve kendi potansiyelini gerçekleştirme gibi kavramlar ile açıklanır (Ryan ve Deci, 2001). Yani iyi oluşa ilişkin hedonik ve eudaimonik yaklaşım kısaca, bireyin belli amaç dahilinde kendisini iyi ve mutlu hissetmesi olarak tanımlanabilir. Literatürde ise hedonik yaklaşım öznel iyi oluş kavramı ile eşleştirilirken, eudaimonik yaklaşım daha çok psikolojik iyi oluş kavramı ile eşleştirilir (Hofer vd., 2008). Thompson ve Marks'a göre; İhtiyaç temelli yaklaşımda iyi oluşun ortaya çıkabilmesi için çok sayıda ön koşulun (sağlık, eğitim, ekonomi, özgürlük vb.) olması gerektiğine inanılır. Arzuya dayalı yaklaşım ise insanların kendi istek ve arzularının onları tatmin etmesi düşüncesine dayalıdır ve bireylerin bu taleplerini yerine getirme oranları iyi oluş düzeyleri ile doğrudan ilişkilidir (Williams-Brown ve Mander, 2021).

Waterman'a (1993) göre; Aristoteles'in eudaimonik yaklaşımı ile hedonik (haz) yaklaşım birbiri ile ilişkilidir ve bu iki felsefi yaklaşım mutluluk kavramını oluşturur. Çağdaş kullanımda mutluluk kavramı, bireylerin istediği şeyleri elde etmesiyle birlikte hissettiği olumlu duyguları içeren kişisel bir deneyimdir. Hedonik yaklaşıma atıfta bulunan bu görüşün en kapsamlı ifadesi MÖ 3. yüzyılda Aristippus tarafından geliştirilmiştir. Aristippus'a göre nedeni her ne olursa olsun haz veren şey iyidir. Aristoteles ise bu görüşü tamamen reddetmiştir. İyiliği ve mutluluğu haz

olarak algılayanların yalnızca tatmin edici yaşamı sevdiklerini düşünmektedir. Ona göre eudaimonik yaklaşım, insanın bir amaç doğrultusunda erdemli davranışlar sergilemesidir. Waterman, bu görüşlere istinaden araştırmasında eudaimonik ve hedonik yaklaşımı iyi oluşla ilgisi olan iki ayrı kavram olarak ele almıştır (Waterman, 1993). Deci ve Ryan'a (2006) göre de hedonik ve eudaimonik yaklaşım arasında bir ilişki mevcuttur. Hedonik yaklaşım yani öznel iyi oluş, bireylerin kendisini değerlendirmesi sebebiyle subjektif bir bakış açısı içermektedir. Mutluluk kavramı ile özdeşleşen iyi oluş, bireyin refah düzeyini ve mutluluk duygularını en üst düzeye çıkarmak olarak tanımlansa da yalnızca hedonik bir kavram değildir. Aksine bireylerin yaşam koşullarının bilişsel olarak değerlendirilmesini esas alır. Eudaimonik yaklaşımın odak noktası ise yaşamı tatmin edici bir şekilde yaşamaktır. Bu yönüyle öznel iyi oluş kavramı ile örtüşse de iki kavram arasında farklılık mevcuttur (Deci ve Ryan, 2006).

İyi oluş kavramını anlamlandırmaya yardımcı olan başka bir disiplin de psikolojidir ve Martin Seligman'ın Pozitif Psikoloji yaklaşımı iyi oluşa ilişkin çağdaş bir yaklaşım olarak kabul edilmiştir (Dodge vd., 2012). Temel amacıysa bireylerin iyi oluşunu anlayabilmek ve iyi oluş düzeylerini arttırabilmektir (Demirtaş ve Baytemir, 2019). Bu sebeple psikoloji alanında iyi oluş kavramı mutluluk kavramıyla beraber anılır (Butler ve Kern, 2016). Pozitif psikoloji bireylerin yaşamındaki olumsuz durumlara yönelmek yerine onların daha güçlü ve başarılı oldukları alanları destekleyerek iyi oluşlarına katkı sağlamayı amaçlar (Clonan vd., 2004). Fakat psikoloji alanında yapılan çalışmaların tarihsel sürecinde pozitif psikolojiden çok psikolojik bozukluklar üzerine yapılan çalışmaların çokluğu dikkat çeker. Çünkü o dönemde sağlık kavramı, sağlıklı olmaktan ziyade hastalığın yokluğu anlamını taşır (Ryff ve Singer, 1996).

Bradburn (1969), ruh sağlığına ilişkin yapmış olduğu araştırmalarda sosyal ve psikolojik bir bakış açısı benimsemiştir. İnsanların yaşam içerisinde karşılaştıkları zorlukların bir anlam ifade ettiğini düşünerek bu zorlukları ölçmeyi hedeflemiştir. Ruh sağlığına ilişkin bu rahatsızlıkları ölçebilmek için de öncelikle mutluluk ve iyi olma değişkenlerini belirlemiştir. 1900'lerde Bradburn mutluluğu psikolojik bir sorun olarak incelese de Freud'un bir teorisi sebebiyle çalışması yavaşlamıştır. Teoride; bireylerin savunma mekanizmalarının etkisinin, onların duygularını kişisel

olarak değerlendirdiğinde gerçek sonuçları gölgede bırakacağı düşüncesini yatmaktadır. Fakat o dönemde konuya ilişkin emsal araştırmaların olması, Bradburn'un iyi oluşun ölçülmesinde öz bildirim yönteminin kullanılması fikrini desteklemiştir. Ardından iyi oluşun kavramsal olarak tanımlanabilmesine yönelik çalışmalar yaparak insanların duygu durumlarını ölçmüştür. Araştırması sonucunda ise iyi oluşun pozitif ve negatif duyguları içeren iki boyutlu bir model olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu model pozitif duyguların negatif duygulardan fazla olmasının, iyi oluş düzeyinin de yüksek olması anlamı taşıdığını belirtmektedir. Fakat Bradburn'a göre; modeldeki boyutların birine bakılarak diğerinin tahmin edilemiyor olması, boyutların birbirinden bağımsız olduğunu göstermektedir. Bu durum bireylerin pozitif ve negatif duygularına birlikte bakılarak, genel iyi olma durumlarına ilişkin bilgi edinilebileceği görüşünü destekler (Bradburn, 1969 akt. Atan, 2019).

Ryff (1989), Bradburn'un iyi oluşa ilişkin yapmış olduğu çalışmasında pozitif ve negatif duygular arasında bir ayırım yaptığı ancak bu görüşün iyi oluşun temel özelliklerini belirlemede yetersiz kaldığı görüşünü savunarak, iyi oluşa farklı boyutlar tanımlamış ve yeni bir model oluşturmuştur. Bu boyutlar; kendini kabul etme, başkalarıyla olumlu ilişkiler kurma, özerklik, evre hâkimiyeti, hayat amacı ve kişisel gelişimdir. Kendini kabul etme boyutu, döneme ait daha önceki çalışmalarda en sık tekrarlanan duygudur. Bu boyut bireyin kendisini ve geçmiş yaşamını kabul etmesini temel alır. Bireyin kendisine karşı olumlu tutum içerisinde olması pozitif psikolojinin karakteristik işlevidir. Başkaları ile olumlu ilişkiler içerisinde olma boyutu, bireylerin sıcak ve güven temelli bir ilişki içerisinde olma durumunu tanımlar. Bu kişiler; empati yeteneği yüksek, şefkatli ve güçlü dostluklar kuran kişiler olurlar. Bu özellikler olgunluk kriterleri olarak da kabul edilir. Özerklik boyutu, bağımsızlık ve bireylerin kendi davranışlarını düzenleyebilmesi gibi özellikleri vurgular. Bu kişiler, başkalarının onayına ihtiyaç duymadan kendilerini değerlendirebilir ve herhangi bir inanca ya da yasaya tutunmadan geleneksel bakış açısından kurtulmayı hedefler. evre hâkimiyeti boyutu, bireylerin kendi psikolojik durumlarına ilişin ortamlarda bulunması veya bu ortamları kendisinin oluşturabilmesi durumudur. Çünkü evre, pozitif psikoloji için önemli bir etkidir ve bireyin çevresindeki fırsatlardan ne ölçüde yararlandığı iyi oluşuna etki eder. Hayat

amacı boyutu ise kişilerin kendi yaşam amaçlarını açık bir şekilde anlayabilmesini vurgular. Bu amaçların ise tüm yaşamlarını anlamlı kılmasına katkı sağladığı görüşü hâkimdir. Son boyut olan kişisel gelişim ise; bireyin kendi potansiyelinin üzerine çıkmasını hedefler. Bireyin kendi potansiyelini fark edebilmesi, sorunlarına alternatif çözümler üretebilmesi ve kendini gerçekleştirebilmesi gibi kriterleri içerir (Ryff, 1989).

Keyes (1998) ise iyi oluş kavramına sosyal açıdan bakarak yeni bir model oluşturmuştur. Ona göre mevcut araştırmalar iyi oluş kavramının özel niteliklerine vurgu yapsa da bireyler toplum içerisinde sosyal yapılara, sosyal görevlere ve zorluklara maruz kalırlar. Bu nedenle yaşamın sosyal doğası ve zorluklarının, bireylerin yaşam kalitelerini değerlendirebilmek için kullandıkları kriterler olabileceğini düşünerek iyi oluşu, bireylerin toplumdaki durumunu ve işleyişini değerlendirmesi olarak tanımlamıştır. Bu görüş ile kendi sosyal iyi oluş modeline; sosyal bütünleşme, sosyal katkı, sosyal tutarlılık, sosyal gerçekleşme ve sosyal kabul olmak üzere beş boyut eklemiştir. Bu boyutlardan sosyal bütünleşme kavramı; bireylerin toplum ve toplumla olan ilişkilerini değerlendirmesi olarak tanımlanırken, sosyal katkı; bireyin toplumun hayati bir üyesi olduğu inancı ile topluma katacağı değerleri değerlendirebilmesi şeklinde ifade edilir. Sosyal gerçekleşme ise; toplumdaki mevcut potansiyelin ve gidişatın değerlendirilmesi şeklinde açıklanabilir. Bu kavram toplumun yaşayacağı değişime olan inancı temsil eder. Çünkü sağlıklı insanların, içerisinde yaşadığı toplumun geleceği hakkında umutlu olduğu ve toplumun potansiyelini fark edebileceği görüşü hâkimdir. Sosyal tutarlılık boyutu; sosyal dünyanın kalitesi ve işleyişine olan algıdır. Yani dünya hakkında bilgi sahibi olabilme kaygısını içerir. Çünkü bireyler yalnızca kendi yaşamlarını değil aynı zamanda çevrelerinde olup bitenleri de anlamaya çalışarak hayatı anlamlandırma arzusunu sürdürürler. Son boyut olan sosyal kabul ise; bireylerin karakter ve nitelikleri ile toplumu yorumlamasıdır. Sosyal kabul kavramı kişisel kabulün sosyal karşılığıdır. Çünkü kişiliklerinin normal olduğunu düşünerek, hayatlarındaki olumlu veya olumsuz tüm yönleri kabul eden bireylerin iyi bir ruh haline sahip olabileceği düşünülmektedir (Keyes, 1998).

Araştırmalar, insanların düşünce alışkanlıklarının onların iyi oluşlarını etkileyebileceği görüşüyle, mutluluğu arayan insanlara pozitif düşünme becerilerini

geliştirmeleri, negatif düşüncelerini ise azaltmaları gerektiğini önerir (Diener vd., 2009). Ancak Diener vd., (2009) olumlu düşünme alışkanlıklarının mutluluğun tek belirleyicisi olamayacağını savunmuştur. Richard Lazarus'un (1982) laboratuvar ortamında yapmış olduğu çalışmada insanların algıladıkları uyaranlara ilişkin düşünme biçimleri, onların uyarana karşı vermiş olduğu tepkiler üzerinde etkili olmuştur. Bu araştırmada, olumlu düşünme görüşü desteklense de mevcut çevresel koşullar göz ardı edilmiştir. Çünkü olumlu ve olumsuz düşünce eğilimleri çevresel koşulları da kontrol ederek bireylerin iyi oluş duygularını etkileyebilmektedir. Bu sebeple insanların düşünme eğilimlerinin ölçülebilmesi için; onların kendisinin, geçmişinin, geleceğinin, diğer bireyler ve genel bir bakış açısıyla dünya hakkındaki olumlu ya da olumsuz düşüncelerinin değerlendirilmesi gerekir (Diener vd. 2009).

Huppert ve So (2013) ise hedonik ve eudaimonik yaklaşımın olumlu duygu ve olumlu işleyiş yönlerini birleştirerek çok boyutlu yeni bir iyi oluş modeli oluşturmuştur. Bahsi geçen iyi oluş modeli için; yeterlilik, duygusal istikrar, bağlılık, anlam, iyimserlik, pozitif duygu, pozitif ilişkiler, dayanıklılık, benlik saygısı ve canlılık gibi boyutlar belirlenmiştir. İyi oluşa yönelik kavramsal yaklaşımlardan bazıları haz veren yönler odaklanırken (Bradburn, 1969; Huppert ve So, 2013), bazıları eudaimonik yönler odaklanmıştır (Ryan ve Deci 2001; Ryff 1989). Fakat Huppert ve So'nun (2013) kavramsal çerçevesi daha çok (Seligman, 2002; Seligman, 2011)'in yaklaşımları ile uyumludur.

Ezcümle iyi oluş kavramının tanımlanması ve kavrama geniş bir perspektiften bakılması zaman almıştır. Yabancı alan yazında geniş bir yer edinen iyi oluş kavramının, araştırmacılar tarafından sıklıkla çalışıldığı görülmektedir. Kendisinden önceki çalışmalarda eksikliklerin olduğunu düşünen araştırmacılar, kendi çalışmaları ile kavrama farklı bir bakış açısı kazandırarak yeni boyutlar eklemiştir. İlgili kavram yukarıda belirtildiği üzere felsefe ve psikoloji gibi farklı disiplinlere de konu olmuştur. Genel olarak oluşturulan çok boyutlu modellerde pozitif ilişkiler ve pozitif duygular üzerinde durulduğu dikkat çekmektedir. Bahsi geçen yaklaşımların yanı sıra, iyi oluşu çok boyutlu bir şekilde açıklayan Seligman (2011), oluşturduğu kendi modelini 'PERMA İyi Oluş Modeli' olarak adlandırmıştır. Bu araştırma, Seligman'ın çok boyutlu iyi oluş modeli olan 'PERMA' üzerine temellendirilmiştir. İlgili modelin detaylarına aşağıda yer verilmiştir.

1.1.1. Çok boyutlu iyi oluş modeli (PERMA)

Pozitif psikolojinin öncüsü olduğu kabul edilen Seligman (Seligman, 2002), bu yaklaşımı oluşturmasındaki etken durumun kızı ile kurmuş olduğu bir diyalog olduğuna değinmiştir (Seligman ve Csikszentmihalyi, 2000). Seligman (2022), Gerçek Mutluluk adlı kitabında konuya ilişkin anekdot şu şekilde paylaşılmıştır: 1997 yılında Amerikan Psikoloji Derneği'ne başkan olarak seçilen Seligman, birkaç ay sonra (o dönemde henüz beş yaşında olan kızı ile) bahçesindeki yabancı otları temizlemektedir. Çocuklara yönelik kitaplar ve makaleler yazmış olsa da çocuklar ile olan ilişkisinin iyi olmadığına değinen Seligman, aceleyle otları temizlemeye odaklanmışken kızı Nikki'nin otları havaya fırlatarak dans edip şarkı söylediğini gözlemlemiştir. O sırada dikkatini dağıttığı gerekçesi ile kızına bağırıştır ve ortamdaki uzaklaşan Nikki bir süre sonra geri dönmüştür. Akabinde aralarında geçen diyalog şu şekildedir;

“Baba seninle konuşmak istiyorum.”

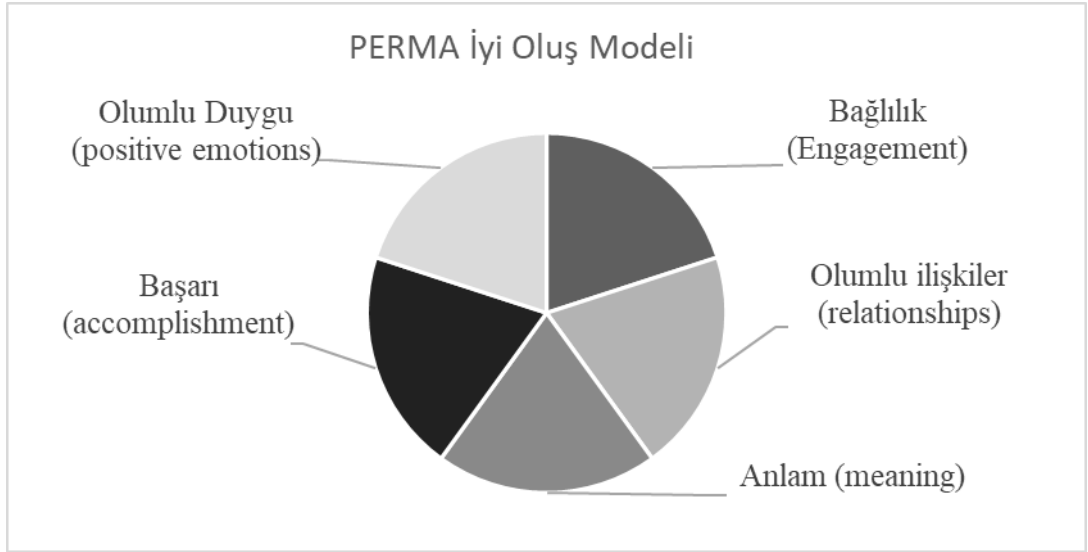
“Söyle Nikki?”

“Baba, beşinci yaş günümden önce nasıl olduğumu hatırlıyor musun? Üç yaşından beş yaşına kadar hep mızıldardım. Her gün sızlanırdım. Beşinci yaş günümde bir daha sızlanmamaya karar verdim. Bu hayatımda yaptığım en zor şeydi. Ben mızıldanmayı bırakabiliysem, sende asık suratlı olmayı bırakabilirsin.” (s.58).

Seligman'a göre, bu diyalog bir aydınlanma yaşamasına sebep olmuştur ve çocuk yetiştirme aslında onların hatalarını düzeltmek değil de güçlü yönlerini geliştirmek olduğunu fark etmesine olanak sağlamıştır (Seligman, 2022).

Seligman iyi oluş kuramının temellerini oluştururken, daha önce oluşturmuş olduğu otantik mutluluk kuramının yetersizliklerine eleştirel bir bakış açısı getirmiştir. O'na göre otantik mutluluk olumlu duygu, bağlılık ve anlam bileşenlerinden oluşur. Bireylerin mutluluğunu ve yaşam memnuniyetlerini 1'den 10'a kadar derecelendirerek ölçen bu yaklaşıma göre; hayatta en fazla olumlu duyguya, bağlılığa ve anlama sahip olan bireyler en mutlu olanlardır. Ayrıca bu bireyler en fazla yaşam doyumuna sahip bireylerdir. Fakat bahsi geçen kuramda üç önemli yetersizlik mevcuttur. Bunlardan ilki olumlu duygu ile mutluluğun eşit görülerek bağlılık ve anlam bileşenlerinin arka planda bırakılmasıdır. İkincisi yaşam doyum kavramının mutluluğun ölçülmesinde ayrıcalıklı bir yer edinmesidir. Oysaki yaşam doyumunu temelde bireylerin neşeli ruh hallerini ölçtüğünden mutluluk ile ilgili

bir teoride ön planda yer almamalıdır. Otantik mutluluk kuramındaki son yetersizlik ise olumlu duygu, bağlılık ve anlamın, bireylerin yaşamlarında kendi iyilikleri için seçtikleri unsurları tüketmemesidir yani tercihlerin farklı amaçlara hizmet etmesidir. Bu sebeple bu bileşenler iyi oluş teorisini tam olarak karşılamamaktadır ve her biri yalnızca iyi oluşa katkı sağlayan unsurlar olarak görülmektedir (Seligman, 2011). Dolayısıyla otantik mutluluk teorisinde yer alan bileşenlerin ölçümüyle iyi oluşu tanımlamak mümkün değildir. Bu durum kapsamlı bir ölçüm için çok bileşenli bir yapı oluşturmayı gerekli kılmıştır (Demirci vd., 2017). Bunun üzerine Seligman, beş bileşenden oluşan çok boyutlu iyi oluş modelini oluşturmuştur. Bu bileşenler; olumlu duygular (positive emotion), bağlılık (engagement), olumlu ilişkiler (relationships), anlam (meaning) ve başarı (accomplishment) kavramlarından oluşmaktadır (Forgeard vd., 2011; Seligman, 2018). Bu kavramların baş harflerinin birleşimi PERMA çok boyutlu iyi oluş modelinin adını oluşturur (Lovett ve Lovett, 2016).

Şekil 2. 1 Seligman'ın PERMA İyi Oluş Modeli (Seligman, 2011)

Şekil 2.1. de PERMA modelini oluşturan ve iyi oluşa katkı sağlayan bileşenler gösterilmiştir. İyi oluş kuramının temel amacı; modeli oluşturan (olumlu duygu, bağlılık, olumlu ilişkiler, anlam ve başarı) bileşenler ile bireylerin iyi oluş seviyesini arttırmaktır (Seligman, 2011).

1.1.2. Martin Selligman'ın iyi oluş teorisi alt boyutları

Aşağıda Seligman'ın PERMA Çok Boyutlu İyi Oluş modeline ait bileşenlerine yer verilmiştir. İlgili kavramlar detaylı olarak açıklanmıştır.

1.1.2.1. Olumlu duygu (positive emotions)

Olumlu duygu bileşeni, Seligman'ın hem Otantik Mutluluk teorisinin hem de İyi Oluş teorisinin ilk unsuru olarak bilinmektedir. Otantik Mutluluk teorisinin amacı olan mutluluk ve yaşam doyumu kavramları, İyi Oluş teorisinde olumlu duygu bileşeninin alt unsurları olarak görülmektedir (Seligman, 2011). Olumlu duyguların her ne kadar kısa süreli olduğu düşünülse de etkileri uzun süreli olmaktadır. Çünkü olumlu duyguların sıklığı olumsuz duyguların bıraktığı etkiye karşı koyabilmeye yardımcı olur. Bu durum bireylerin farkındalığını artırır (Lovett ve Lovett, 2016). Olumlu duygu bileşeni, bir bakıma iyi oluş kavramının hedonik bakış açısını temsil eder (Khaw ve Kern, 2015). Yani neşe, mutluluk, haz ve rahatlık gibi duyguları temel alır (Butler ve Kern, 2016).

Olumlu duygu, bireyin geçmişiyle, şimdiki yaşamıyla ya da geleceğiyle ilgili olabilir. Geleceğe yönelik olumlu duygular arasında; iyimserlik, umut, inanç ve güven yer alırken, şimdiki zamana yönelik olumlu duygular arasında; neşe, kendinden geçme, sakinlik zevk, coşku, haz ve akış yer almaktadır. Bireylerin mutluluktan bahsederken aslında bahsetmek istediği duygular arasında bunlar yer almaktadır. Geleceğe yönelik olumlu duygular arasında ise; doyum, memnuniyet, gururlu olma, hoşnut olma ve dinginlik gibi kavramlar yer almaktadır (Seligman, 2002/2022).

Pozitif Duyguları Genişletme ve İnşa Etme teorisinin öncüsü Fredrickson'a göre olumlu duygular; bireylerin anlık düşüncelerinin ve eylemlerinin alanını genişletirken fiziksel, entelektüel, sosyal ve psikolojik alanlarda kalıcı kişisel kaynakların oluşturulmasına da hizmet etmektedir (Fredrickson, 2001; Madeson, 2022). Yani bireylerin olumlu duygulara yönelik tecrübeleri, onların bilişsel seviyesi arttırarak yaşamdaki zorluklarla başa çıkabilme becerilerini kolaylaştırır. Bu durum bireylerin psikolojik dayanıklılığını yükselterek iyi oluşlarına olumlu katkılar sağlar (Fredrickson, 2004). Olumlu duyguların, iyi oluşun yanı sıra bireylerin sağlığına, sosyal ilişkilerine, psikolojik sağlamlığına ve yaşam doyumuna da olumlu etkileri bulunmaktadır (Tunç, 2022). Ayrıca olumlu duygu; bireylerin problem çözebilme,

stresle başa çıkabilme ve üretkenlik gibi becerilerinin gelişimini de destekler (Demirci vd., 2017).

Madeson, (2022) bireylerin olumlu duygular oluşturabilmesi için bazı önerilerde bulunmaktadır. Bu öneriler; bireylerin değer verdiği kişiler ile vakit geçirme (Kök ve diğerleri, 2013), mutlu oldukları ve keyif aldıkları yaratıcı etkinlikler yapabilme (Conner vd., 2018), huzur veren müzikler dinleme (Juslin ve Sakka, 2019) ve öznel yaşamda iyi giden her şeyi minnetle düşünme (Emmons ve McCullough, 2003) gibi yöntemleri içermektedir (Akt. Madeson, 2022).

1.1.2.2. Bağlılık (Engagement)

İyi oluş teorisinin ikinci bileşeni ise bağlılıktır ve bağlılık da olumlu duygu bileşeni gibi yalnızca öznel olarak değerlendirilmektedir (Seligman, 2011). Bağlılık kavramı bir olayla veya amaçla derin bir psikolojik bağlantı kurarak, o olayla ilgilenmek veya duruma kendini kaptırarak odaklanmak şeklinde tanımlanabilir (Forgeard vd., 2011; Khaw ve Kern, 2015). Başka bir deyişle bireyin dış etkenlerin farkında olmadan şimdiki zamanla meşgul olması durumudur (Özoğul, 2022) ve yapılmakta olan etkinliğe duyulan tutkuyu veya hevesi ifade eder (Günaydın ve İnal, 2022).

Bağlılık terimi aynı zamanda akış kavramı ile de anılmaktadır. Akış kavramı, etkinlik sırasında o an içerisinde yaşanan deneyimlerin adıdır (Bulut ve Subaşı, 2020). Mihaly Csikszentmihalyi iyi bir yaşamı, bireyin şimdiki zamana dalarak sürekli bir akış içerisinde yaşaması olarak tanımlamıştır (Lovett ve Lovett, 2016). Bireyler güçlü olduğunu düşündükleri yanlarını kullanarak akış deneyimleme olasılıklarını arttırabilmektedir. Bağlılık ile ilgili yapılan deneysel bir çalışmada, bir hafta içerisinde kendi güçlü alanlarını farklı şekillerde kullanan bireylerin, altı ayın sonunda daha mutlu bireyler oldukları sonucuna varılmıştır (Seligman, Steen, Park ve Peterson, 2005).

1.1.2.3. Olumlu ilişkiler (relationships)

Olumlu ilişkiler bileşeni, bireylerin toplum ile bütünleşmesini, çevresinden ilgi görmesini ve sosyal ortamından memnuniyetini ifade eder (Kern ve Khaw, 2015). Bu bileşen uluslararası alanda kullanılan mevcut iyi oluş araştırmalarının

çoğunda köklü bir yere sahiptir (Butler ve Kern, 2016). Çünkü diğer bireylerin varlığı, yaşamın tüm zorluklarına karşı bireylere güven verir. Bir nevi yaşamın iniş ve çıkışlarının panzehirleridir. Cristopher Peterson'a da pozitif psikolojinin neyi ifade ettiği sorulduğunda 'Diğer insanlar' yanıtını vermiştir (Seligman, 2011).

Bireylerin diğer insanlarla ilişkisinin kalitesi, kendi iyi oluş seviyeleri için önem teşkil eder. Çünkü bireylerin olumlu duyguları deneyimlemeleri genellikle başkalarının eşliğinde gerçekleşir (Lovett ve Lovett, 2016). Örneğin; yüksek sesle gülmek, tarif edilemeyen bir mutluluk hissetmek ve bir başarıya gururlanmak başka insanların varlığı ile deneyimlenir (Seligman, 2011). Bu nedenle insanlar yakın olduğu kişiler ile ilişkilerini güçlendirmek ister. İyi bir haber paylaşmak veya bir başarıyı kutlamak ilişkileri güçlendirebilir (Siedlecki vd., 2014). Ayrıca olumlu ilişkiler bileşeni, insanların sosyal varlıklar olduğu görüşüne dayanarak PERMA modeline eklenmiştir (Madeson, 2022).

1.1.2.4. Anlam (meaning)

Anlam duygusu, bireyin yaşamında yön verebilmesi, kendisinden daha büyük olan şeye bağlanması, kendi yaşamının değerli olduğunu kavraması ve yaptığı şeylerin bir amacı olduğunu hissetmesi olarak tanımlanmaktadır (Butler ve Kern, 2016; Seligman, 2011; Steger, 2012). Bireyin kendisine ait olan güçlü yönlerini, kendisi için değil de önemli olarak kabul ettiği amacına ulaşabilmek için kullanması olarak da tanımlanabilmektedir. Çünkü bireyin inandığı şey uğruna emek vermesi, onun için bir anlam taşıdığına göstergesidir (Kun vd., 2017). Ayrıca anlam, bireyin kim olduğunu ve hangi gruba dahil olduğunu kavramasını da sağlar (Lovett ve Lovett, 2016).

Anlam bileşeni iyi oluşa atfedilen yalnızca öznel bir ölçüt değildir ve nesnel değerlendirmelerde içermektedir (Seligman, 2011). McGregor ve Little (1998), anlam ve mutluluğun farklı kavramlar olarak ortaya çıktığını ve hedonik açıklamalardan da farklı olduğunu savunurken; Chamberlain ve Zika anlamın yaşam doyumu ile ilişkili olduğunu ve anlamlı hedefler peşinde koşmanın olumlu duygulara giden sağlam bir yol olduğunu savunmuştur (Jayawickreme vd., 2012).

Anlam, yalnızca Seligman'ın PERMA teorisinde değil aynı zamanda Ryff'ın (1989) Psikolojik İyi Oluş teorisinde de bir bileşen olarak görülmektedir. Ryff (1989)

yaşam amacı olan bireylerin, yaşamlarının daha anlamlı olduğu görüşünü savunur. Çünkü bireyin yaşam amacına sahip olması geçmiş ve gelecek yaşamına da anlam katar. Bireylerin anlamlı bir yaşam sürdürmeye dair düşünceleri onların iyi oluş düzeylerini de etkilemektedir (Tohumcu, 2022).

1.1.2.5. Başarı (accomplishment)

Başarı, iyi oluş modeline ait son bileşen olarak görülmektedir ve bireyin amacı doğrultusunda istikrarlı bir şekilde yol alarak olumlu sonuçlar elde edebilmesi şeklinde tanımlanabilmektedir. Bireyin amacına ulaşması çevresi tarafından onaylanmasını ve içsel bir başarıma duygusu yaşamasını sağlar (Khaw ve Kern, 2015). Olumlu duygu, anlam ve olumlu ilişkiler bileşenlerine katkı sağlamadığında bile, bireyler genellikle kendi iyiliği için başarıya ulaşmak ister. Fakat başarı bireylere her zaman olumlu duygular hissettirmeyebilir (Seligman, 2011). Buna rağmen amaca giden yol başarısızlıkla sonuçlansa bile süreç içerisindeki kazanımlar bireylere olumlu duygular hissettirebilir ve bu sebeple başarı kavramı iyi oluşa katkı sağlayan bileşenler arasında yer alır (Tohumcu, 2022).

Başarı kavramı, öznel başarı ve nesnel başarı olarak ayrılmaktadır (Forgeard vd., 2011). Nesnel başarı, mevcut koşullardan, fırsatlardan ve kişisel hırslardan etkilenebilmektedir. Örneğin; birbirini seven ve şefkatli bir aile yetiştiren bir anne, herhangi bir ödül almamış olsa da çabısından dolayı başarılı kabul edilir. Öznel başarı ise bir amaca yönelik çalışmayı, belirlenen hedefe ulaşmayı ve görevini tamamlayabilecek yeterliliğe sahip olmayı içermektedir. İyi oluşa yönelik mevcut ölçütlerde öz yeterlilik ve ustalık gibi öğeler bulunurken, ulusal araştırmalar nesnel başarı göstergelerine odaklanma eğilimi göstermektedir (Butler ve Kern, 2016).

Seligman'ın PERMA çok boyutlu iyi oluş modelinin bileşenlerine ilişkin farklı çalışmalar mevcuttur. Olumlu duygular bileşenine yönelik yapılan bir çalışmada, olumlu ya da olumsuz duyguların psikolojik iyi oluşu yordama gücüne bakılmış ve olumlu duyguların bireyin başkaları ile olan olumlu ilişkilerini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Kuyumcu, 2013). Ayrıca üst duygulanım ve pozitif psikoloji ilişkisi üzerine yapılan başka bir çalışmanın sonucunda, olumlu duygular psikolojik iyi oluş ile olumlu olarak ilişkilendirilmiştir (Duman, 2018). Bağlılık bileşenine yönelik yapılan bir çalışmada, yetişkinlerin bağlanma boyutları ve psikolojik iyi oluş

düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir ve çalışma sonucunda anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Erdem ve Kabasakal, 2015). Olumlu ilişkiler bileşenine yönelik yapılan çalışmalarda ise, bireyin çevresinden aldığı sosyal desteğin psikolojik iyi oluşu istatistiksel olarak yordadığı (Malkoç ve Yalçın, 2015), yine bireyin çevresinden aldığı sosyal desteğin de öznel iyi oluşla olumlu yönde ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yalçın, 2014). Anlam bileşenine yönelik yapılan bir çalışmada bireylerin yaşamdaki anlam algısı, iyimserliği ve umut düzeylerinin öznel iyi oluş ile olan ilişkisi incelenmiş ve doğrudan ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Dursun, 2021). Son olarak başarı bileşenine yönelik yapılan çalışmada ise öğrencilerin başarı yönelimleri ile PERMA modeli alt bileşenlerinin ilişkisi incelenmiş ve yönlü zayıf bir ilişkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Biçer vd., 2021). Yapılan araştırmaların sonucunda tüm bileşenler ile iyi oluş arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu ifade edilebilir.

1.1.3. Çocuklarda iyi oluş

Çocukların iyi oluşu; psikolojik, sosyal, bilişsel ve fiziksel iyi olma hali olarak sınıflandırılan çok bileşenli bir yapıdır (Dadialla, He ve Wang, 2014). Çok bileşenli ve bağlamsal bir anlayış olan iyi oluş (Fava, Li, Burke ve Wagner, 2017), çocukların şimdiki ve gelecekteki yaşamlarına anlam katabilmek için bir araç olarak kullanılmaktadır (UNICEF, 2013). En geniş tanımı ile çocukların yaşam kalitesini içermektedir. Yani çocuğun içerisinde yaşadığı ekonomik koşullar, sağlık durumu, akranları ve ailesi ile olan ilişkileri, siyasi hakları ve gelişim fırsatları ile ilgilidir (Ben-Arieh ve Frones, 2007; Fava vd., 2017). Aynı zamanda çocukların sosyal çevresiyle ve sosyal ilişkileriyle ne düzeyde anlaşabildiklerini de ifade etmektedir (Moore vd., 2011). Çünkü çocuk, kendi çevresiyle kurmuş olduğu ilişkilerle, onlara sunulmuş olan kaynakları kullanır ve kendi iyi oluşunun temellerini oluşturmada aktif bir rol oynar (Bradshaw vd., 2007).

Victoria Erken Yıllar Öğrenme ve Gelişim Çerçevesi 'ne (2016) göre iyi oluş; bağlanma, olumlu duygulanım ve öz düzenlemenin de dahil olduğu iyi bir bilişsel ve fiziksel sağlığa sahip olmak anlamına gelmektedir. Doğumdan sekiz yaşa kadar olan erken çocukluk döneminde çocukların fiziksel, sosyal, duygusal ve psikolojik iyi oluşlarının temelleri atılır. Aynı zamanda bu dönemde çocukların iyi oluşu,

öğrenmenin ön koşulu olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple aile ve toplum içerisindeki yetişkinlerin çocuklarla olumlu ilişkiler kurması ve beceri geliştirmelerine destek olması, çocukların iyi oluşlarının merkezinde yer alır. Güçlü bir iyi oluşa sahip olan çocuklar; duygularını ifade edebilme, duygularını yönetebilme ve öz güven gibi becerilerini geliştirmektedir. Aynı zamanda çocuklar dürtülerini kontrol etmeyi, zorluklarla başa çıkmayı ve başarı duygusunu geliştirdikçe de iyi oluşu deneyimlemektedir (Victorian Early Years Learning And Development Framework (VEYLDF), 2016).

Bradshaw, Hoelscher ve Richardson (2007), çocukların iyi oluşunun göstergelerini sekiz kümede incelemektedir. Bu kümeler çocuklar için önemli kabul edilen, kendi bakış açılarının yanı sıra yetişkinlerin de sorumluluklarını belirten konuları içermektedir. Belirtilen sekiz küme içerisinde; maddi durum, konut, sağlık, öznel iyi oluş, eğitim, çocuk ilişkileri, sivil katılım, risk ve güvenlik başlıkları yer almaktadır. Çünkü çocukların içerisinde buldukları çevre, ailenin ekonomik durumu ve çocukların yaşam koşulları iyi oluşlarını pek çok boyutta etkilemektedir. Dolayısıyla çocukların kişisel kaynakları, onların sağlığı ve öznel iyi oluşlarının temelini oluşturur. Eğitim boyutu ise çocukların yalnızca bugünkü iyi oluşunu değil aynı zamanda gelecekteki yaşam şartları için de belirleyici bir faktördür. Çocukların ailesi ve akranları ile olan olumlu ilişkileri ‘çocuk ilişkileri’ kümesinde yer alırken; çevresiyle olan etkileşimi, sivil faaliyetlere katılımı ve yurttaşlık görevlerini yerine getirebilmeleri ‘sivil katılım’ kümesinde yer almaktadır. Risk ve güvenlik kümesi ise çocukları riske atan koşulları ve davranışları içermektedir (Bradshaw vd., 2007).

Çocukların iyi oluşunun çok boyutluluk özelliği göstermesi, çocukların sorumluluğunu üstlenmesi gereken tüm kişi ve kurumların (ebeveynler veya çocuğun bakımını üstlenen kişiler, toplum, hükümet, sivil toplum kuruluşları, eğitim ve sağlık kurumları, çocukları korumaya yönelik diğer kurum ve kuruluşlar) iş birliğini gerektirmektedir. Bu iş birliği ile tüm kişi ve kurumların sorumluluğunu yerine getirmesi, çocukların iyi oluşuna bütüncül katkılar sağlar (UNICEF, 2013). İyi oluş, yaşamımızda her an bizi ilgilendiren bir konudur ve yetişkinlerin de kendi çocuklarının iyi oluşu ile ilgilenmesi olağan bir durumdur. Çünkü tüm ebeveynler çocuklarının olumlu gelişim özellikleri gösterdiğini görmek ister. Çocukların eğitimi ile profesyonel olarak ilgilenen öğretmenler için de çocukların iyi oluşu büyük önem

taşımaktadır. Çünkü iyi oluş düzeyi yüksek çocukların öğrenme ve gelişim düzeyleri de yüksektir (Mayr ve Ulich, 2009). Bu sebeple çocukların iyi oluşuna yönelik veriler, öğretmen ve ebeveynlerin çocuklarla ilgili gözlemlerine dayanarak tanımlanabilir (Ben-Arieh, 2005).

Statham ve Chase'e (2010) göre çocuklarda iyi oluşun kuramsallaştırılması ve işlevselleştirilebilmesi, çocuklarda iyi olma haline ilişkin ortak bir anlayışın olmasıyla mümkündür. Bu ortak anlayışa göre çocuklardaki iyi oluş hem nesnel hem de öznel bakış açıları sunmalıdır. Çocukların yalnızca güçlü yönlerine değil aynı zamanda eksik yönlerine de odaklanılmalıdır. Çocukların yalnızca uzun vadedeki iyi oluşları değil aynı zamanda şimdiki refah düzeyleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Aynı zamanda çocukların yaşamlarının farklı evreleri (anne karnından yetişkinliğe kadar) ele alınmalıdır. Kültür, cinsiyet, yaş ve kişisel özelliklerin iyi oluş düzeylerini nasıl etkileyeceğine dikkat edilmelidir (Statham ve Chase, 2010). Çünkü çocukların iyi oluşunun zayıf bir teorik temele sahip olduğu düşünülmektedir (Mashford-Scott vd., 2012; McLaughlin, 2008; Pollard ve Lee, 2003).

Çocukların iyi oluşunun önemli olduğu bilinse de iyi oluşun nasıl destekleneceği, nasıl ölçüleceği ve gelecekte nasıl olacağına yönelik farklı bakış açıları bulunmaktadır. Çünkü iyi oluş kavramı, çocukların kişisel deneyimlerinin yanı sıra gelişimsel becerilerini de yansıtabilmelidir. Her şeyi kapsayan bir terim olarak kabul edilen iyi oluş; sosyal-ekonomik, psikolojik-zihinsel sağlık, felsefi ve eğitim gibi farklı bakış açıları ile ele alınır. Bu bakış açıları arasında benzerlikler bulunsa da ayırt edici özellikleri aşağıdaki gibi özetlenebilir (Mashford-Scott, Church ve Tayler, 2012).

Sosyal ve Ekonomik	Psikolojik ve Zihinsel Sağlık	Felsefi	Eğitim
Yaşam kalitesinin nesnel göstergeleri	Sosyal- duygusal- davranışsal yeterlilikler ve eksiklikler	Varoluşçuluk ve iyi yaşam	Öğrenme eğilimleri, davranışlar, motivasyon
İnsan haklarının izlenmesi	Koruyucu ve risk faktörleri	Yaşam memnuniyeti ve kendi potansiyelini gerçekleştirme	Sosyal-duygusal- davranışsal yeterlilikler

Hükümet ve politika odaklı	Sorunların belirlenmesi ve müdahalelerin uygulanması	Temel insan ihtiyaçları, güvenlik	Duygunun izlenmesi
----------------------------	--	-----------------------------------	--------------------

Şekil 2. 2 Çocukların İyi Oluşuyla İlgili Tartışmalar (Mashford-Scott vd., 2012)

Çocukların iyi oluşlarında ailenin ekonomik durumu ve çocukların bu durumdan ne düzeyde faydalandığı onların iyi olma düzeylerinin belirleyicisi olabilmektedir. Özellikle ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri ile çocukların sağlık ve gelişim seviyeleri arasında bir ilişki bulunmaktadır. Fakat ekonomik koşullar çocukların iyi oluşu için her zaman yeterli değildir. Ancak cinsiyet fark etmeksizin çocuklara sevgi ve ilgi gösterildiğinde, fiziksel ve bilişsel açıdan sağlık sorunları olmadığında, becerilerini arttırmasına fırsat verildiğinde, güven içerisinde problemsiz bir ev ortamında yaşadıklarında, toplumsal yaşamdaki kültürel faaliyetlerden faydalanarak kişilik geliştirmelerine olanak sağlandığında, kendi düşüncelerini özgürce ifade edebildiğinde, kendini de ilgilendiren kararlarda söz sahibi olmasına izin verildiğinde, yetişkin veya akranlarının şiddet, ihmal ve istismarından korunduklarında, psikolojik rahatsızlıklar ve olumsuz davranışlar ile karşılaşmadıklarında gerçek anlamda iyi oluşa sahip olabilirler (UNICEF, 2013).

Çocukların iyi oluşu eğitimsel açıdan büyük önem taşır. Çünkü çocukların iyi oluşu; öğretmenin, eğitim programının kalitesinin, kamu politikalarının ve çocukların yaşam kalitesinin merkezi olarak kabul edilir. Eğitim bağlamında iyi oluş çocukların tüm öğrenme ve gelişim ihtiyaçlarını kolaylaştıran bir süreçtir. Güçlü bir iyi oluşa sahip çocukların sosyal ilişkilerinin güçlü olduğu ve öğrenme potansiyelinin üst seviyede olduğu kabul edilmektedir. Çünkü iyi oluş öğrenmenin merkezidir ve öğrenme iyi oluşa katkı sağlar. Ayrıca çocukların iyi oluşu, onların öğrenme stillerini, tutum ve davranışlarını da etkilemektedir (Mashford-Scott vd., 2012).

Pollard ve Lee'ye (2003) göre; çocukların iyi oluşunu değerlendirmek için standart bir yöntem yoktur. Bu sebeple iyi oluşun eksiksiz değerlendirilebilmesi için birden fazla ölçüt kullanılır. Bazı araştırmacılar iyi oluşu kaygı gibi olumsuz göstergeleri ölçen araçlar kullanarak incelerken, bazıları da yaşam doyumu gibi olumlu göstergeleri ölçen araçlar kullanmıştır. Fiziksel, bilişsel ekonomik ve sosyal alanlarda iyi oluş daha çok olumlu özellikleri ölçme eğilimi gösterirken, psikolojik alan daha çok negatif yönlere dayanır. Sosyal alanda çocuğun ailesi ve akranları ile

olan ilişkileri, duygusal desteğin var oluşu, onaylanan sosyal davranışlar ve kişisel arası iletişim becerileri değerlendirilir. Bilişsel alan, akademik başarı ve zihinsel performansa odaklanır. Ekonomik ölçütler ailenin kaynaklarını değerlendirebilmesi ve ailenin ekonomik gelirinin yeterliliği gibi konuları içerir. Fiziksel alanda bulunan ölçütler ise fiziksel sağlığı değerlendirir. Fakat bir çocuğun iyi oluşu yalnızca sergilediği duygu veya ruh halinin incelenmesi ile değerlendirilemez. Bu sebeple çocuğun bütüncül iyi olma halinin incelenmesi için olumlu göstergelerin geliştirilmesi gerekmektedir (Pollard ve Lee 2003).

Çocukların iyi olma haline ilişkin göstergeler son 25 yıl içinde değişime uğramıştır. Ben-Arieh, Çocuk Göstergeleri Hareketi ile bu değişimleri şu şekilde açıklamıştır: Başlangıçta çocuğun yaşamını devam ettirebilmesini amaçlayan göstergelerin, güncel bakış açısı çocukların iyi oluşu üzerine odaklanmıştır. Geçmişte çocukların olumsuz yaşam çıktılarına bakılırken yeni dönemde çocukların sosyal ilişkileri ve yaşamın pozitif yönleri dikkate alınmaktadır. Yine geçmişte çocukların geleceğe dönük iyi oluşları ile ilgilenilirken, şimdi çocukların mevcut iyi oluşları gözetilmektedir. Geçmiş yıllarda eğitim, sağlık ve sosyal alanlar dikkate alınırken şimdi öznel iyi oluş alanına yönelik göstergeler eklenmiştir. Son olarak geçmiş dönemdeki çalışmalar yetişkinler üzerine yoğunlaşırken, güncel göstergeler çocuk merkezli çalışmalardır. Ayrıca güncel göstergeler çocuk hakları bakış açısı içermektedir (Ben-Arieh, 2010).

Her çocuğun çocukluk deneyimi birbirinden farklılık gösterir. Ailenin sosyal sınıfı ve yaşanılan coğrafi konum çocukların gelişimini olumlu ya da olumsuz etkilemektedir. Tarihsel süreçlerde çocuklar minyatür bir yetişkin olarak kabul edilmiş ve sanayi devrimi boyunca çalıştırılmış olsalar da mevcut görüşler çocukların savunmasız olduğu ve yetişkinler tarafından korunmaya ihtiyaç duydukları yönündedir. Çocukları koruma ihtiyacı hükümet politikaları ve mevzuatlarıyla resmileştirilerek yetişkinlerin davranışlarını yönetmeyi amaçlar. Bu durum toplumsal olarak çocukluk algımıza etki eder. Bunun en belirgin örneği ebeveynlere düşen sorumluluğu açıkça belirterek, çocukların korunmasının ve refahının sorumluluğunu aileye ve yerel makamlara veren Çocuk Yasalarıdır. Daha sonra çocukların kendi yaşamlarında daha çok söz sahibi olmalarını amaçlayan yeni politikalar da eklenmiştir (Williams-Brown ve Mander, 2021). Çocukların hakları, 20. yüzyılın

başlarında yasalarla güvence altına alınmıştır ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocukların medeni, sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel tüm hakları göz önünde bulundurularak ortak bir karara varılmıştır (UNICEF, 1989).

Tüm insanların olduğu gibi çocukların da kaliteli bir yaşam sürme ve iyi olma hakkı vardır. Bu sebeple çocukların değerli olduklarını hissetmeleri ve yaşama dair olumlu beklentiler içerisinde olabilmeleri için desteklenmeleri gerekmektedir. Yaşamlarının henüz başında olan çocukların iyi oluşuna yönelik oluşturulan tüm politikalar, çocukların yalnızca bugününe değil geleceğine de yatırım yapmalıdır. Çünkü çocuklar yaşamları boyunca iyi oluşa sahip olabilmeleri için gereken birçok beceri ve yeteneği çocukluk döneminde geliştirirler. Bu sebeple çocukların iyi oluş düzeylerinin anlaşılabilmesi için yalnızca mevcut durumlarına bakılması yeterli değildir, aynı zamanda çocukların nasıl geliştiğinin de bilinmesi gereklidir. Çünkü çocukluk dönemindeki yaşam koşulları çocukların bütüncül gelişimlerinde derin izler bırakmaktadır. Çocukların iyi oluşu ebeveynlerin sağlığına, aile yaşamlarına ve ilişkilerine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle çocukların iyi oluşunu desteklemeye yönelik oluşturulan politikaların önemi büyüktür (OECD, 2021).

Çocuğun iyi olma hali, içerisinde buldukları ortamlarda gerçekleşir. Çünkü çocuklar sosyal ilişkilerinden ayrı düşünülemediği gibi içerisinde yaşadığı ortamdan da ayrı düşünülemez. Çocukların iyi oluşunun kavramsallaştırılması, çocukların mevcut potansiyellerini geliştirerek sosyal ilişkiler içerisinde bulunması gibi gelişimsel süreçler ile ilişkilidir (UNICEF, 2013). Benzer şekilde Ekolojik kurama göre de çocuk, geçmiş deneyimlerinden ve mevcut koşullardan etkilenir. Çünkü toplumun içerisinde olup biten şeyler, çocukların özel yaşamlarına da yansımaktadır (Bronfenbrenner, 1986). Özellikle aile, çocukların iyi oluşlarındaki en önemli aracı faktör olarak görülmektedir (Bradshaw vd., 2007). Çünkü çocukların yaşamları, zorunlu olarak onlara bakan yetişkinlere bağlıdır (Estola, Farquhar ve Puroila, 2013).

Çocukların iyi oluşuna yönelik ekolojik yaklaşım, 1970'lerde Bronfenbrenner tarafından geliştirilmiştir. Bu teoriye göre çocuklar; aile, akran çevresi, okul, yaşanılan mahalle ve tüm toplum gibi çocuk üzerinde etkisi bulunan sosyal katmanlar ile çevrilidir. Bireylerin sosyal çevreleri içerisinde kendi sosyal rollerini ve ilişkilerini deneyimlediği mikrosistem gibi bazı yapılar bulunmaktadır. Örneğin; aile,

okul ve akran gurubu içerisindeki doğrudan kurulan iletişimler gibi. Mezosistem ise iki ya da daha fazla mikro sistem arasındaki bağlantı ve süreçleri içerir. Egzosistem, bireyi doğrudan çevrelemese de dolaylı olarak etkisi bulunan iki veya daha fazla ortamın birbirleri arasındaki bağlantıyı temsil eder. Makrosistem inançları, yaşam biçimlerini ve kültürü içerir. Kronosistem çevreyi farklı bir boyuta taşıyarak, bireyin çevresinde zaman içerisinde değişiklik ve tutarlılık gösterecek faktörlerin etkisini ifade eder (Bronfenbrenner, 1986).

Ekolojik kuram çerçevesinde çocukların iyi oluşuna yönelik araştırmalar incelendiğinde; ailenin çocukların iyi oluşu üzerindeki etkisinin incelendiği (Pannilage, 2017), ailelerin boşanmaları ile çocukların iyi oluşunun ilişkilendirildiği (Amato ve Cheadle, 2005; Sun ve Li, 2002), aile yapısının çocukların iyi oluşunu etkileyebileceği (Meçe, 2015; Parke, 2003; Waldfogel, Craigie ve Brooks-Gunn 2010), ebeveyn-çocuk ilişkisinin (Özoğul, 2022), ailesi ile yaşayan (Brown, 2002) ya da tek ebeveynli bir ailede büyüyen (Chapple, 2009) çocukların iyi oluşunun incelendiği, ebeveyn tutumlarının iyi oluşu yordadığı (Özdemir, 2021; Tohumcu, 2022), çocuğun iyi oluşu ve baba katılımının ilişkilendirildiği (Karabulut, 2019) çalışmalar olduğu görülmektedir.

1.1.4. Çocuğun iyi oluşunu etkileyen faktörler

Ebeveyn ve çocuk iletişimi çocukların iyi oluşunu etkileyen ve psikolojik problemleri önlemeyi kolaylaştıran faktörlerden biridir (Özoğul, 2021). Çünkü olumlu iletişimin yer aldığı bir aile ortamı, ailenin sosyal bir birim olarak varlığını devam ettirmesi ve aile üyelerinin gereksinimlerini karşılayabilmesi açısından önemlidir (Önder, 2007). Sümer ve Şendağ (2009), anne babası tarafından sevilerek değer gören ve onlarla güvenli bağlanma oluşturabilen çocukların öz güveninin ve psikolojik sağlamlıklarının yüksek olduğunu belirtmektedir. Aile içerisinde olumlu ve sıcak ilişkilerin olması, anne ve babadan çocuklarına doğru yayılır (Yörükoğlu, 1991). Gutman, Brown, Akerman ve Obolenskaya'nın (2010) yapmış oldukları boylamsal çalışmanın sonuçları da olumlu aile ilişkilerinin çocukların iyi olma halindeki gelişmeler ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca aile içi çatışmalar da çocuğun mutsuzluğu ile ilişkilidir ve çocuğun öznel iyi oluşunu olumsuz etkilemektedir. Çocuklar üzerinde yapılan anket sonuçlarında aile çatışması,

çocukların mutsuzluğuyla en güçlü ilişkiye sahip olan değişken olarak ortaya konulmuştur (Rees, Bradshaw, Goswami ve Keung 2010).

Çocukların iyi oluşu, ailelerin toplum içerisindeki sorumluluğunun önemli bir parçasıdır. Aile kavramının toplum içerisinde üstlendiği rol, toplumun modernleşmesi ile önemli ölçüde değişime uğramıştır. Bu sebeple değişen aile yapılarının çocukların iyi oluşu üzerinde önemli etkilere sahip olması kaçınılmazdır (Amato ve Cheadle, 2005; Pannilage, 2017; Sun ve Li, 2002). Az çatışmanın yaşandığı bir evlilik içerisinde biyolojik ebeveynleri ile büyüyen çocukların iyi oluş düzeyleri diğer aile yapılarında (boşanmış veya tek ebeveynli) büyüyen çocuklara göre daha yüksektir (Goswami, 2013; Parke, 2003).

Çocukların iyi oluşu üzerinde etkili olan faktörlerden biri de yaştır. Çocukların ne kadar mutlu olduğunu farklı değişkenlere göre inceleyen araştırmada çocukların yaşları arttıkça mutluluk oranlarının da arttığı belirtilmiştir (Demiriz ve Ulutaş, 2016). Chaplin (2009) ise çocukların kendilerini mutlu eden şeylerin yaşlarına göre tutarlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Dört ile altı yaş aralığında 227 çocuğun dahil edilerek PERİK ölçeğinin Türk çocukları için geçerlilik ve güvenilirliğinin incelendiği araştırma sonuçlarında, yaş gurubu büyük olan çocukların iyi oluş düzeylerinin yaş grubu küçük olan çocukların iyi oluş düzeylerine oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2018). Yine 430 okul öncesi dönem çocuğunun dahil edildiği başka bir araştırmanın sonucunda da büyük yaş grubunda olan çocukların iyi oluş düzeyleri yüksek görülmüştür (Özdemir, 2021). Benzer şekilde Mayr ve Ulich (2009) ile Özoğul (2022) da araştırma sonuçlarında okul öncesi dönem çocuklarının iyi oluş düzeylerinin yaşa göre değişiklik gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Çocukların cinsiyeti de iyi oluşu etkileyen faktörler arasındadır. Araştırmalara ilişkin bulgular kız çocuklarının erkek çocuklarına göre iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2018; Özdemir, 2021). Türkiye genelinde 3-6 yaş grubunda okul öncesi eğitime devam eden 120 çocuğun dahil edildiği bir araştırmada; kız çocuklarının erkek çocuklara oranla iyi oluş puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve yine kız çocuklarının zorluklarla baş edebilme düzeylerinin erkeklerden daha iyi seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Özoğul, 2022). Benzer şekilde cinsiyet, çocukların başa çıkma stratejileri üzerinde

etkili olarak görülmüştür ve cinsiyet farklılığının kızların lehine olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sun ve Stewart, 2007). Fakat ekolojik kuram çerçevesinde çocukların mutluluğuna ilişkin yapılan bir araştırmada cinsiyetin etkili olduğu ve erkek çocukların mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine benzer şekilde başka bir araştırmanın sonuna göre de erkek çocuklarının mutluluk düzeyleri kız çocuklarından yüksektir (Demiriz ve Ulutaş, 2016).

Sosyo-ekonomik düzeyin farklılık göstermesi de çocukların iyi oluş düzeylerini etkilemektedir. Çünkü gelir eşitsizliğinin olması, en çok çocukları etkilemektedir ve çocukların yaşamlarına eşit koşullarda başlamalarına engel olmaktadır (UNICEF, 2013). Erken yaşlardaki çocukların arzularının doyurulmaması ve ihtiyaçlarının karşılanmaması çocukların ruh sağlığı açısından bir dizi olumsuzluğa zemin hazırlar (Seven, 2013). Diener, Tay ve Oishi (2013), hane halkı içerisindeki gelir değişikliklerinin, olumlu ve olumsuz duygularda görülen eşzamanlı değişikliklerle ilişkili olduğunu belirtmiştir. Seven (2007) düşük sosyo-ekonomik düzey ile 6 yaş çocuklarının sosyal problem davranışlarının, Seven (2006) ise düşük sosyo-ekonomik düzeyin çocukların sosyal beceri düzeylerinin düşüklüğü ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. Fakat Özoğul (2021) çocukların psikolojik iyi oluş düzeyleri ile sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı bir fark bulamamıştır.

Çocukların iyi oluşunu etkileyen bir diğer faktör de anne ve babanın eğitim düzeyidir. Çocuk psikolojisi üzerine yapılan çalışmalarda, çocukların gelecekteki ruh sağlığı açısından ebeveynlerin eğitilmiş oluşunun etkisine vurgu yapılmaktadır (Seven, 2013). Beslenme, sağlık gibi alanlarda bilgili olmaları ve ebeveynlerin (özellikle annelerin) eğitim seviyelerinin yüksek olması, çocukların iyi oluşuna önemli katkılar sağlamaktadır (Casper ve Kitchen, 2008 akt. Özdemir, 2021). Liman (2020) yapmış olduğu araştırmanın sonucunda annelerin eğitim seviyelerinde artış oldukça, çocukların duygu tanıma beceri düzeylerinde de artış olduğu sonucuna ulaşmıştır. Eratay (2011) da anne babaların eğitim düzeyleri ile çocuklarda görülen problem davranışların ilişkili olduğunu belirtmiştir. Saltalı ve Arslan (2011) ise okul öncesi eğitime devam etmekte olan 6 yaş gurubu çocukların duygusal becerilerine yönelik yapmış olduğu araştırmada, eğitim seviyesi yüksek olan annelerin çocuklarının duygusal becerilerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca

Saraç, Abanoz ve Ogelman (2021) ebeveynlerin eğitim düzeylerinin çocukların öz düzenleme becerileri üzerinde etkisi olduğunu belirtmiştir.

Mayr ve Ulich (2009) ise yapmış olduğu araştırmasında geliştirdiği ölçek ile çocukların iyi oluşu etkileyen faktörleri şu başlıklar altında incelenmiştir:

1.1.4.1. Sosyal İlişki Kurma

Erken çocukluk döneminde çocukların sosyal ilişkilerinin gelişimi iki açıdan ele alınmaktadır. Bunlar; çocuğun gruptaki konumu ve arkadaşlık ilişkileridir. Sosyal ilişki kurma alanında; çocuğun akranları ile kurduğu etkileşimde yeterli olması, kolay ve olumlu iletişim kurabilme yeteneği, akranlarının oyunlarına katılma becerisi, diğer çocuklarla sözlü iletişim kurabilme yeteneği ve ilgi çekici oyunlar kurabilme becerisi gibi sosyal alanlar hedeflenmektedir. Çocuklar tarafından bu yeterliliklerin kullanılması, akranları ile kurdukları ilişkilerdeki davranışlarının gelişimini etkilemektedir (Mayr ve Ulich, 2009). Okul öncesi dönemdeki çocukların olumlu arkadaşlık ilişkileri kurma, akranları ile iş birliği yapma ve öğretmeniyle olumlu ilişkiler kurabilme becerileri onların sosyal becerilerini geliştirebileceği bir sosyal topluluğa dahil olabilmelerini kolaylaştırmaktadır (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2018).

1.1.4.2. Kendini Kontrol Etme

Çocukların kendilerini kontrol edebilme yetenekleri 3-6 yaş grubunda hızlı gelişmektedir. Özellikle çocukların istek ve ihtiyaçlarını erteleyebilme, kurallara uyabilme, empati kurma, merhamet gösterebilme, başkalarına saygı duyma ve onları önemseme gibi beceriler önemli gelişim aşamalarıdır. Kendini kontrol etme faktöründe çocuğun, sırasını bekleyebilmesi, başkalarının sınırlılıklarına saygı göstermesi, akranlarını incittiğinde ya da zarar verdiğinde endişe duyması, yetişkinlerin duyguları ile empati kurabilmesi, kurallara uyabilmesi ve diğerlerinin başarıları ile mutlu olabilmesi gibi becerilere sahip olması beklenmektedir (Mayr ve Ulich, 2009). Çocukların yoğun olarak olumsuz duygular yaşaması, onların duygularını engelleyerek ilgilerini olumlu durumlara yönlendirebilmesini zorlaştırmaktadır. Bu çocuklar engellendiklerinde öfkeli ve saldırgan davranışlar gösterme eğilimindedir (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2018).

1.1.4.3. Kendine Güven

Kendine güven, çocuğun tavrını koruması ve gerektiğinde kendisini savunmaya hazır olması anlamı taşır. Yani çocukların yeteneklerini, duygularını, istek ve ihtiyaçlarını bir başkasına ya da yetişkinlere aktarabilmeye hazır olması demektir. Kendine güvenen çocuğun, kendi adına konuşabilmesi, haklı olduğunda talepte bulunabilmesi, yanlış bir şey yapıldığında buna karşı çıkabilmesi, zarar görme riskinde kendisini sözlü veya fiziksel olarak koruyabilmesi, baskı altına alınmasına izin vermemesi gibi becerilere sahip olması beklenmektedir. Fakat bu durum saldırganlık ile karıştırılmamalıdır (Mayr ve Ulich, 2009). Kendine güvenin olmaması halinde duygularını, düşüncelerini ve ihtiyaçları inkâr etme, kendini ve haklarını savunamama gibi davranışlar gözlemlenir (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2018).

1.1.4.4. Stresle Başa Çıkma

Stresle başa çıkma faktörü, tepkisellik ve duygusal istikrar kavramları ile tanımlanabilir. Tepkisellik, alışılmış duygusal tepkileri ifade etmektedir. Yani stresle başa çıkma, çocukların tepkiselliği düzenleyebilme ve kendi kendini sakinleştirebilme becerisi anlamını taşımaktadır. Stresle başa çıkabilen çocuklar sosyal çevreleri içerisinde ulaşılabilir ve iletişime açık olurlar. Stres altındayken kendilerini geri çekmezler ve üzgün olduklarında kendilerinin teselli edilmesine izin verirler. Bu durum akranlarından ve yetişkinlerden gelebilecek olan duygusal desteği kabul ederek kullanabilecekleri anlamına gelmektedir (Mayr ve Ulich, 2009). Duygusal düzenleme ve stresle başa çıkabilme becerileri çocukların duygularının temelinde yatan sebepleri anlamlandırmalarını gerektirmektedir. Okul öncesi dönemde stres, önemli davranış problemlerine sebep olabileceğinden, çocuklara stresle baş edebilme becerilerinin öğretilmesi gerekmektedir (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2018).

1.1.4.5. Sorumluluk Bilinci

Sorumluluk bilinci, çocukların bağımsız olarak hareket edebilmesi ve belli bir amaçla yapılması gereken görevleri ifade etmektedir. Çocukların görev verildiğinde nasıl davrandığı, sorumluluğunu yerine getirirken ki konsantrasyon düzeyi ve bağımsız hareket edebilme becerisi gibi hususlar çocukların sorumluluk alma

becerisi konusunda önemli ipuçları vermektedir (Mayr ve Ulich, 2009). Sorumluluk bilinci, çocukların yaşamlarının ilk yıllarda geliştirmeleri gereken önemli bir beceridir. Sorumluluk duygusuna sahip olan çocuklar yetişkin denetiminin olmadığı durumlarda da uygun davranışlar sergilerler (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2018).

1.1.4.6. Keşfetmekten Keyif Alma

Keşfetmekten keyif almanın odak noktası soru sormak ve yeni şeyler hakkında bilgi edinmektir. Keşfetmeyi sevme, keşfetme cesareti, yeni bir şeye pozitif başlama, zor görünen şeyleri denemekten çekinmeme gibi alanları hedeflemektedir. Yani çocukların yeni oluşan durumlara karşı savunmacı bir tutum sergilemeden, tüm zorluklar karşısında olumlu ve yapıcı bir tutum sergilemeleri anlamını taşır. Keşfetmekten keyif alan çocuktan, bağımsız olarak yeni bir şeyler keşfedebilmesi, yeni olan durumlarla tanışabilmesi için kendine fırsat vermesi ve başarısız olma ihtimali olan durumları dahi deneyebilmesi beklenmektedir (Mayr ve Ulich, 2009). Çünkü keşfetme çocukların çevrelerine ilişkin bilgi edinerek farklı nesnelere özelliklerini öğrenmelerini ve diğer nesnelere ilişkilendirebilmelerini kolaylaştırmaktadır (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2018).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı olan davranış ve tutumlarının çocukların hem ruhsal hem de duygusal gelişimini etkilediği bilinmektedir (Tohumcu, 2022). Bu bağlamda çocukların iyi oluş düzeyleri de kendi ebeveynlerinin tutumları ile şekillenecektir (Özdemir, 2021). Bu sebeple aşağıda aile ortamında temelleri atılacak olan iyi oluşa etki edeceği düşünülen ebeveyn tutumlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.2. EBEVEYN TUTUMLARI

Ebeveynler, çocukların gelişiminde en etkili olan kişilerdir (Babaroğlu, 2018). Çünkü çocuklar, yaşamda karşılaştıkları tüm problemlerle başa çıkabilmek için gerekli olan yöntemleri ebeveynlerinden öğrenmektedir (Büyükşahin, 2009). Bu sebeple çocukların sağlıklı birer birey olarak yetiştirilmesinde ebeveynlerinin sahip olduğu çocuk yetiştirme tutumları oldukça önemli bir yere sahiptir (Şanlı ve Öztürk, 2012). Bir çocuğun büyüdüğü zaman nasıl bir birey olacağı, büyük ölçüde ilk çocukluğundaki yaşamının nasıl olduğu ile ilişkilidir (Oktay, 2000). Bu dönemde

ebeveynlerin göstermiş oldukları tutumlar, çocukların kendini ifade etme ve duygularını yönetme becerilerini de içeren sosyal-duygusal gelişimleri ile sağlıklı bir kişilik geliştirmeleri üzerinde etkilidir (Öğretir Özçelik ve Şıvkın, 2019; Popov ve Ilesanmi, 2015). Çünkü ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları, doğrudan ya da dolaylı olarak çocukların davranışlarını şekillendirmektedir (Collins vd., 2000; Dursun, 2010; Günalp, 2007; Özyürek, 2017; Yoleri, 2015).

Ayyıldız'a (2005) göre; çocukların başkalarına göstermiş olduğu tutum ve davranışlar, anneleriyle kurduğu ilk ilişkinin şekline göre değişmektedir. Çünkü annelik kavramı, çocuk bakımı ve sorumluluğundan öte çocuk ile kurulan iletişimi temsil eder. Çocuklar için anneleri, yaşadıkları dünyayı yorumlayabilmesinde örnek aldığı ilk kişidir. Annenin tavır ve davranışlarını gözlemleyen çocuk nasıl davranması ve yaşaması gerektiğini öğrenir. Böylece çocuklar dünyayı annelerinin bakış açısı ile algılamaya başlar. Çünkü ebeveynlerin çocuklarına verebileceği en kıymetli hediye onlara mutlu olabilmeyi öğretmek ve onlara bu konuda örnek olabilmektir.

Ebeveynlerin çocuklarına ilişkin göstermiş oldukları tutumlar, kaynaklarda farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Diana Baumrind, çalışmasında ebeveynlerin okul öncesi dönemde bulunan çocuklarıyla olan etkileşimlerini incelemiş ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzlarını; izin verici, otoriter ve demokratik tutum olmak üzere üç ana grupta toplamıştır (Baumrind, 1971). Eleanor Maccoby ve John Martin ise bu sınıflandırmaya ilgisiz (ihmkar) ebeveynlik olan dördüncü kategoriyi eklemiştir (Şirin, 2021). Yine Bakhla, Sinha, Sharan, Binay, Verma ve Chaudhury (2013) çalışmalarında ebeveyn tutumlarını; otoriter, demokratik ve izin verici tutum olarak ele almıştır (Bakhla vd., 2013). Yörükoğlu, (1991) ise ebeveyn tutumlarını; sıkı tutum, gevşek tutum, tutarsız tutum olarak sınıflandırmıştır. Webb ve Musello, (2019) ise; narsist ebeveyn, otoriter ebeveyn, izin verisi ebeveyn, yaslı ebeveyn, bağımlı ebeveyn, depresif ebeveyn, işkolik ebeveyn, özel ihtiyaçları olan çocukların ebeveynleri, başarı odaklı ebeveyn, sosyopat ebeveyn, kendini ihmal eden ebeveyn olarak daha detaylı şekilde ele almıştır. Mussen (1956) ise; izin verici, reddedici, aşırı korumacı ve aşırı titiz başlıklarıyla dört farklı ebeveyn tutumu tanımlamıştır (Akt. Karabulut Demir, 2007). Fakat genel olarak kaynaklarda yer alan ebeveyn

tutumlarının; otoriter, demokratik, izin verici ve aşırı koruyucu tutum şeklinde sınıflandırıldığı görülmektedir (Esmeray, 2022; Özkan, 2021; Özyürek, 2016).

Ebeveyn tutumları, çocukların gelişimi üzerinde önemli bir etken olması sebebiyle pek çok araştırmaya konu olmuş bir faktördür ve bu alanda yapılan araştırmalar da zamanla artış göstermiştir. Bu durum anne ve babaların çocuk yetiştirmede göstermiş olduğu tutumları belirleyebilmek için farklı ölçme araçlarının oluşturulmasında da etken olmuştur (Gülay-Ogelman ve Özyürek, 2021; Özyürek, 2017). Bu araştırmada 5 yaş okul öncesi çocuğu olan annelerin ebeveyn tutumlarının belirlenebilmesi için ‘Anne-Baba Tutum Ölçeği’ kullanılacağından, Özyürek (2017) tarafından sınıflandırılan demokratik, aşırı hoşgörülü, baskıcı ve otoriter ebeveyn tutumlarına yer verilmiştir. Aşağıda bu ebeveyn tutumlarına ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

1.2.1. Demokratik tutum

Demokratik ebeveyn tutumu; ailede sağlıklı iletişimin olduğu, çocuğun duygusal olarak desteklendiği ve bağımsızlığının geliştirilmesine fırsat verilen ebeveyn tutumudur (Sak vd., 2015). Hem sağlıklı hem de başarılı olarak kabul edilen bu tutumda ebeveynler; tutarlı, kararlı ve güven vericidir (Özyürek, 2016). Demokratik tutumda; sevgi ve saygının egemen olduğu, çocuğun ihtiyaçlarına karşı duyarlı olunan ve her konuda çocuğa rehber olunan bir anlayış hâkimdir (Özyürek, 2004). Ayrıca bu tutumda ebeveynler beklentileri konusunda çocuklarına açıklama yaparak, çocuğun kendi kararlarını verebilmesi için aşamalı bir özerklik verir (Berk, 2020).

Demokratik ebeveyn tutumu çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini etkilemektedir (Arnott ve Brown, 2013). Bu tutumla yetiştirilen çocuklar; pozitif, özgüvenli, becerikli, duygularını kontrol edebilen, sorumluluk alabilen, sınırlarını bilen, kuralları sorgulayan ve bu kurallara özgün çözümler getirebilen, paylaşımcı, yaratıcı, motivasyonu yüksek ve girişimci olma gibi birtakım özelliklere sahip olmaktadır (Baumrind ve Black, 1967; Ertem Başkan, 2021; Şirin, 2021; Taner Derman ve Başal, 2013). Ayrıca bu çocukların problem davranışları da en alt seviyededir (Ertem Başkan, 2021).

1.2.2. Baskıcı ve otoriter tutum

Otoriter tutum, çocukların öz güvenini zedeleyen ve onların kişiliklerini yok sayan bir tutumdur (Bilgin Aydın, 2003). Geleneksel aile yapılarında oldukça sık rastlanan bu tutumda, ebeveynler çocukları için katı kurallar belirleyerek onların davranışlarını sürekli kontrol etmektedir (Yıldız, 2004). Disiplinin hâkim olduğu bu tutumda çocuklar sürekli eleştirilerek, suçlanır ve cezalandırılır (Özdemir, 2019). Kısacası çocuktan üst düzey bir olgunluk beklenerek çocuğun özgürlük alanı daraltılmaktadır (Yörükoğlu, 1991). Bu tutumdaki ebeveynler, çocukları için her zaman en doğru olanını bildiklerine ve çocuklarının koşulsuz olarak bunu kabul etmek zorunda olduklarına inanmaktadır (Dursun, 2010).

Otoriter ebeveynler, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama noktasında yetersizdir (Sertelin, 2003). Otoriter tutumda yetişen çocuklar ise; sessiz, kibar, dürüst ve dikkatli olsalar da (Yavuzer, 2021); içe kapanık, küskün, az konuşan, bir başkalarının etkisinde kalan, ürkek ve aşırı hassas bir yapıya sahip de olabilmektedir (Özyürek, 2016). Sürekli baskı altında olan bu çocuklarda isyankâr davranma, sürekli ağlama veya aşağılık duygusu oluşabilmektedir (Bilgin Aydın, 2003; Özkan, 2021). Kuralın, cezanın ve eleştirinin kaliteli iletişimin ve sevginin önüne geçtiği bu tutumda çocuklar anlaşılmadığını ve yeteri kadar sevilmediği düşünür (Özyürek, 2016). Bu sebeple tüm aile yapılarında otoriter bir tutumla çocuk yetiştirme eğiliminden uzaklaşılmalıdır (Bee ve Boyd, 2020).

1.2.3. Aşırı hoşgörülü tutum

Ebeveynlerin çocuklarına karşı hoşgörü sahibi olmaları, çocukların taleplerinin istedikleri şekilde gerçekleştirmelerine izin vermeleri anlamına gelmektedir. Normal hoşgörüye sahip ebeveynler ile büyüyen çocuklar öz güvenli, yaratıcı ve toplumsal bir birey olmaktadır. Fakat aşırı hoşgörü ve düşkünlük çocukların bencil olmasına neden olabilmektedir (Yavuzer, 2011). Ayrıca böyle bir tutumla yetişen çocuklar ailede inisiyatif sahibi olur ve istekleri kayıtsız şartsız kabul edilir. Bir süre sonra anne ve baba ile yetinmeyen çocuk, zamanla ev dışında da egemen olmanın yollarını arar (Bilgin Aydın, 2003). Çünkü bu tutumdaki anne-babalar çocuklarının davranışları karşısında kabul edici bir tutum sergiler ve herhangi bir ceza yaptırımını uygulamazlar (Baumrind, 1971). Aşırı hoşgörülü ebeveyn

tutumunu benimseyen anne babaların çocukları bu durumdan olumsuz etkilenebilir. Trawick-Smith'e (2018) göre; aşırı hoşgörölü ebeveyn tutumunda sıcak ve iletişime dayalı bir ilişki söz konusudur ancak çocukların davranışları neredeyse hiç kontrol edilmez. Bu tutumu benimseyen ebeveynler çoğunlukla çocukların olumsuz davranışları karşısında da doğal bir şekilde davranmanın en iyi yol olduğuna inanırlar. Çocuklar bu aile tutumundaki sınırsız serbestlik nedeniyle, bağımsızlık ve sosyal sorumluluk gibi kavramları ayırt edemezler. Ayrıca aşırı hoşgörölü ebeveynlerin çocukları büyüdükçe daha çok bağımlı olma eğilimi gösterebilmektedir. Santrock'a (2017) göre ise; kural konulmayan bu tutum, çocukların sosyal yetersizliği ve özellikle de öz kontrol eksikliği ile ilişkilidir. Ayrıca bu çocuklar hükmedici, benmerkezci, uyumsuz ve akran ilişkilerinde zorluk yaşayan çocuklar olabilirler.

1.2.4. Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Ebeveynlerin çocuklarıyla kurmuş olduğu ilişki ve sergiledikleri tutumlar kişiden kişiye, toplumdaki topluma ve farklı kültür ile yaşamını sürdüren aileler arasında değişiklik göstermektedir (Özyürek, 2004). Bu sebeple ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken göstermiş olduğu tutumlar; sosyal-ekonomik koşullar, ebeveynlerin yaşı, ebeveynlerin eğitim düzeyi ile çalışma durumu, ebeveynlerin kişilik özellikleri, ailedeki çocuk sayısı, çocuğun doğum sırası, çocuğun davranışları, çocuğun cinsiyeti ve yaşı gibi farklı değişkenlerden etkilenebilmektedir (Özdemir, 2021; Özyürek, 2004; Özyürek, 2017; Şanlı ve Öztürk, 2012). Yavuzer'e (2011) göre de anne babaların tutumlarını etkileyen bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler arasında; dünyaya gelen çocuğun anne babaların beklentilerine uygun olup olmama durumu, içerisinde bulunan toplumun sosyal ve kültürel değerleri, anne babaların üstlendikleri ebeveynlik rolünden haz duymaları veya kendilerini bu hususta yetersiz hissetmeleri, ebeveynlerin çocuklarının kişilik özelliklerinden memnun olup olmama durumu, anne babaların kendi çocukluk yıllarına ilişkin deneyimleri, eşler arasındaki ilişkinin olumlu ya da olumsuz oluşu, ekonomik koşullar ve ebeveynlerin kendi kişilik özellikleri gibi maddeler yer alır (Yavuzer, 2011).

Ebeveynlerin eğitim düzeyi, çocuklarını yetiştirme tutumları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Özellikle çocukların yetiştirilmesinde daha etkin olan annelerin

öğrenim durumu, sergiledikleri tutumlara doğrudan etki etmektedir (Doğanay, 2022). Araştırmacılar ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe demokratik ebeveyn tutumunu benimsedikleri konusunda hemfikirdir (Alabay, 2017; Doğanay, 2022; Karabulut Demir ve Şendil 2008; Sak vd., 2015). Ayrıca eğitim düzeyi arttıkça ebeveynlerin disiplinli olma ve aşırı koruyuculuk tutumlarının da azaldığı belirtilmektedir (Alabay, 2017; Özyürek ve Şahin, 2005).

Sosyal ve ekonomik koşullar ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumlarını etkileyen faktörlerden biridir. Çünkü gelir düzeyinin iyi olması ebeveynlerin kendilerini eğitebilmeleri için gerekli olan eğitim ve yayınlara ulaşmalarını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca gerekli durumlarda profesyonel yardım alma noktasında da daha bilinçli davranmalarını sağlamaktadır (Aktürk, 2015; Doğanay, 2022). Sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan ebeveynler düşük olan ebeveynlere oranla eşitlik, bağımsızlık, başarı, yaratıcılık, merak, problem çözme gibi becerilerin gelişimini önemli kabul etmekte ve çocukları ile etkili iletişim kurmaktadır. Fakat sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan anneler çocuklarına karşı daha sert ve otoriter bir tutum sergileyebilmektedir (Ayyıldız, 2005).

Ebeveynlerin tutumları çocuklarının sayısına ve doğum sırasına göre farklılık gösterebilmektedir. Çocukların sayısındaki artış ile annelerin çocuklarına ayırdığı zaman ve gösterdiği ilgi azalabilmektedir (Ayyıldız, 2005). Özellikle üç veya daha fazla çocuğa sahip olan ebeveynlerin disiplin tutumlarının da fazla olduğu görülmektedir (Özyürek ve Şahin, 2005). Benzer şekilde Alabay, (2017) da çalışmasında tek çocuğu olan anne/babanın üç veya daha fazla çocuğu olan anne/babaya göre daha az otoriter tutum içerisinde davranış sergilediği sonucuna ulaşmıştır. Ebeveyn tutumlarına doğum sırası açısından bakıldığında ise aileler ilk çocuklarından beklentilerinin yüksek olması sebebiyle fazla sorumluluk vererek ilk çocuklarını daha olgun yetiştirmektedir. Fakat ailenin genişlemesiyle birlikte kontrol azalmakta ve çocuklara da daha az sorumluluk verilmektedir. Bu duruma paralel olarak ebeveynler küçük olan çocuklarına karşı daha fazla hoşgörü gösterirken, büyük çocuklarına ise denetleyici bir tutum sergileyebilmektedir (Ayyıldız, 2005).

Çocuğun cinsiyeti, ebeveynlerin farklı beklentileri ya da çocukların doğuştan getirdiği farklı yapıları sebebiyle anne/babaların tutumları üzerinde etkili olabilmektedir (Şanlı, 2007). Geleneksel toplum anlayışında çocukların cinsiyetlerine

göre ayırım yapıldığı ve erkek çocukların kız çocuklardan daha fazla değer gördüğü bilinmektedir. Örneğin; erkek çocuklar daha güçlü kabul edilerek, hareket gerektiren oyunlar için cesaretlendirilir ve daha az şefkat gösterilerek daha fazla cezalandırılır. Kız çocuklarından ise daha itaatkâr ve çekingen olmaları beklenir (Ayyıldız, 2005). Fakat bu görüşlerin aksine araştırmalar anne/baba tutumlarının çocuğun cinsiyetinden etkilenmediğine dair sonuçlara ulaşmıştır (Aktürk, 2015; Özyürek, 2004; Şahin ve Özyürek, 2008; Şanlı, 2007; Şentürk, 2007).

Ailenin yapısındaki farklılaşmalar da ebeveynlerin tutumunu etkileyebilmektedir. Çekirdek aile yapısında ebeveynler kendi kararlarına göre çocuklarına dengeli bir eğitim verilebilirken, geniş aile yapılarında birden fazla tutumun çocuğa yansıtılması tutarsızlıklara neden olabilmektedir (Ayyıldız, 2005). Ailenin parçalanması durumunda ise çocuklar genellikle annelerinde kalmaktadır. Zor yaşam koşullarında veya babanın desteğinden yoksun çocuk büyötmeye çalışan anneler otoriter bir tutum sergileyebilmektedir (Şanlı, 2007).

Ebeveyn tutumlarını etkileyen bir diğerk faktör de annelerin çalışma durumudur. Çalışan anneler geleneksel toplum anlayışındaki çocuk yetiştirme yöntemlerinden uzaklaşmaları sebebiyle çalışmayanlara göre daha demokratik bir tutum sergileyebilmektedir (Şanlı, 2007). Ayrıca çalışan annelerin çalışmayanlara oranla streslerinin daha az olduğu da belirtilmektedir (Sadı, 2018). Konuya ilişkin yapılan çalışmaların bulguları; çalışan annelerin daha az aşırı koruyucu tutum gösterdiklerini (Alabay, 2017; Atabay, 2017; Şanlı ve Öztürk, 2012) ve çalışmayan annelerin ise daha fazla otoriter/baskıcı tutuma sahip olduklarını (Kuzlu Ayyıldız, Ocakcı ve Ayoğlu, 2006; Şanlı ve Öztürk, 2012) göstermektedir.

Anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumları kendi kişisel özelliklerinden ve beklentilerinden de etkilenebilmektedir. Maccoby ve Martin (1983) ebeveyn tutumlarını belirleyen bazı unsurlara vurgu yapmıştır. Bu unsurları; ebeveynlerin çocuklarının gereksinimlerine yanıt verme düzeyi ile ebeveynlerin çocuklarından talep ve beklentileri şeklinde açıklamıştır (Akt. Sak vd., 2015). Ayrıca ebeveynlerin anne ve baba olmaya hazır olma durumları ile eşlerin anne baba rollerinde birbirine destek olma durumları da ebeveynlik tutumlarına etki eden faktörler arasında görölmektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Seçer, Çeliköz ve Yaşa, 2008; Yıldız, 2004). Ek olarak ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının daha sonraki duygusal

rahatsızlıklara karşı duyarlılıklarını da etkileyebileceğini ileri sürmüştür. Bu etkilerin başında da stres toleransının gelebileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte çocuk yetiştirme uygulamalarının hangilerinin bireyde duygusal istikrar ve zihinsel sağlık açısından yararlı olabileceğinin ya da hangilerinin birey için yıkıcı olabileceğini kesin olarak söylemenin imkânsız olduğuna değinmiştir (Shek, 1989).

İyi oluş kavramının duygular ile yakından ilişkili olduğu bilinmektedir (Gross, 2002; Kraiss vd., 2020). Bu noktada çocukların duygu düzenleme becerisine sahip olması da elzemdir (Sekizkardeş, 2021). Çocukların duygularını düzenleme becerisinin temelleri de aile içerisinde atılacağından, özellikle annelerin rolü oldukça önem teşkil eder (Duman, 2022). Bu sebeple aşağıda duygu düzenleme kavramına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.3. DUYGU DÜZENLEME

Duygu düzenleme becerileri çocukların iyilik halinde ve psikopatolojik gelişimleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çocuklarda bu becerinin gelişiminde erken dönemde yaşamış oldukları deneyimlerin ve etkileşimlerin önemi büyüktür. Bu sebeple çocuğa bakım veren annelerin duygu düzenlemeye yönelik yaşadığı güçlükler çocuklarında bu beceriye yönelik zorluk yaşamasına neden olabilmektedir (Özyurt, Öztürk ve Akay, 2017). Özellikle bağlanma kuramcılarının çocukların bakımını üstlenen annelerin, çocuklarının duygusal gelişimleri üzerinde düzenleyici bir etkiye sahip olduklarının üzerinde durmaktadır (Bilge ve Sezgin, 2020). Bu noktada annelerin duygu düzenlemeye yönelik becerilerinin, çocuklarının kendi duygularını düzenlemesinde etkili olabileceği ve aynı zamanda iyi oluşları için de zemin oluşturabileceği anlamını çıkarmak mümkündür. Bu bağlamda aşağıda duygu, duygu düzenleme ve duygu düzenleme güçlüğü kavramlarına ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

1.3.1. Duygu kavramı

Duygu kavramı, psikoloji biliminde dikkat çeken ve sıklıkla kullanılan bir kavramdır (Özkan Z.E., 2021). Bireyler duygu kavramına ilişkin bilgi sahibi olsa da duygunun çok çeşitli tepkileri ifade ediyor oluşu bu kavramın tam olarak tanımlanmasını zorlaştırmaktadır (Werner ve Gross, 2009). Türk Dil Kurumu duygu

kavramını “belirli nesne, olay veya bireylerin, insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim” olarak tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu, 2022). Sekizkardeş, (2021) ise “karşılaşılan fırsatlara ve zorluklara, uyum sağlayan tepkiler vermeyi düzenleyen, biyolojik temelli yanıtlar” olarak ifade etmektedir. Matsumoto ve Hwang (2013) ise en genel haliyle duyguların olaylar karşısında verilen biyolojik, psikolojik ve sosyal tepkiler olduğunu ileri sürmektedir (Akt. Yumuşak, 2019).

Paul Ekman temel duyguların, olup bitenler hakkında ifadeler yoluyla bilgi sağlamanın yanı sıra organizmayı farklı duygusal durumlarda farklı tepkiler vermeye hazırlayan fizyolojik değişiklikler de oluşturması gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca her duygunun tek bir duygusal durum olmadığını ve birbirleri ile ilişkili durumların bir ailesi olduğunu öne sürmektedir. Eğlence, öfke, hor görme, memnuniyet, tikslenme, utanç, heyecan, korku, suçluluk, başarı, rahatlama, üzüntü, sıkıntı, tatmin ve duygusal zevk gibi kavramlardan oluşan bir duygu listesi önererek, her birinin bir duygu ailesini ifade ettiğini belirtmektedir. Temel duyguları birbirinden ve diğer duygusal olaylardan ayıran bazı özellikler olduğunu da belirterek, bu özelliklerin; beklenmedik olaylar, ayırt edici düşünceler, anılar, görüntüler ve belirgin öznel deneyimler gibi bir dizi özellik olabileceğini açıklamaktadır (Ekman, 1999).

Bireylerin günlük yaşam içerisinde bulunduğu ortama uyum sağlayabilmesi için olaylar karşısında farklı tepkiler ve duygular göstermesi normal kabul edilmektedir. Fakat sosyal ortamda bireylerin birbirleriyle olumlu iletişim kurabilmesi ve uyumunun kolaylaşması için duygularını kontrol altına alabilmesi gerekmektedir. Bireyler duygularını deneyimledikleri sırada buldukları ortamlardan bağımsız hareket etmediklerinden, duygularını ortama ve koşullara uygun kullanmaması yaşamlarını zorlaştırabilmektedir. Bu sebeple doğru tepkilerin oluşturulabilmesinde duygu düzenleme kavramının önemi büyüktür (Arslan Özkılıç, 2021; Gross, 2002).

1.3.2. Duygu düzenleme kavramı

Duygu düzenleme kavramı, bireyin sahip olduğu duyguları, bu duyguları nasıl ifade edeceğini ve bu duyguları ne şekilde yöneteceğini inceleyen bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Gross, 1998). Ayrıca duygusal tepkilerin izlenmesi,

değerlendirilmesi ve değiştirilmesinden sorumlu olan dışsal ve içsel birtakım süreçleri de içermektedir (Morris vd., 2011; Thompson, 1994). Bu bağlamda içsel süreçler bireylerin psikolojik durumundan, kişilik ve mizaç özelliklerinden etkilenirken, dışsal süreçler özellikle erken çocuklukta sosyal çevreden ve bakım veren kişilerden etkilenmektedir (Arslan Özkılıç, 2021).

Duygu düzenleme becerilerinin etkin kullanımı bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Yiğit ve Guzey Yiğit, 2017). Çünkü bireylerin iyi oluşları ile duyguları arasında ayrılmaz bir bağ mevcuttur (Gross, 2002). Bu alanda yapılan araştırmaların sonuçları duygu düzenleme becerisine sahip bireylerin, psikolojik sağlıklarının ve iyi oluşlarının olumlu etkilendiğini destekler niteliktedir (Gross ve John, 2003; Öztürk, 2019). Duygu düzenleme becerisine sahip bireyler; iyi oluşu yüksek, sosyal becerilerde başarılı, yaşamdaki olumsuz durumlarla baş edebilen ve sağlıklı kişilerdir (Öztürk, 2019). Bu sebeple annelerin duygu düzenleme becerisine sahip olması onların iyi oluş düzeylerini etkilediğinden, bakımını üstlendikleri çocuklarının da duygu düzenleme becerisini ve dolayısıyla da iyi oluş düzeylerini etkileyebileceği düşünülmektedir.

Duygu düzenlemede iki ayrı süreç yer almaktadır. Birinci süreçte duygunun dışarıya yansımaları engellemek için etkisi azaltılarak bastırılmaktadır. İkinci süreçte ise olay, durum veya duygu yeniden değerlendirilmektedir. Bu süreç içerisinde olumlu veya olumsuz duygular anlaşılabilir olarak bireylerin yaşamlarındaki etkisinin azaltılması amaçlanmaktadır (Özkan Z.E., 2021). Çünkü bireyin olumlu ya da olumsuz duygularını ifade ederken sorun yaşamaması, onları fiziksel ve ruhsal yönden de olumsuz etkileyebilmektedir (Kaya, 2021). Bu bağlamda bireylerin duygu düzenleme sürecinde kullanacağı duygu düzenleme stratejileri önemli bir yol gösterici olacaktır.

1.3.3. Duygu düzenleme stratejileri

Duygu düzenleme, bireylerin kendi duygularını etkileyebilme yeteneği olarak kabul edilmektedir (Rutherford, Wallace, Laurent ve Mayes, 2015). Duygularımızı nasıl yönetmeliyiz? Yaşadığımız duyguları göz ardı mı etmeliyiz? Duygularımızı cesaretlendirmeli miyiz yoksa onları bastırmalı mıyız? Farklı kültürlerde bu sorulara farklı yanıtlar verilmiş olsa da ortak tema duygularımızın üzerinde bir kontrol

uygulamamız gerektiğidir. Psikoloji üzerine yapılan araştırmalar bu kavrama odaklanmıştır ve günümüzde yetişkin literatüründe de ocuk literatüründe de bu kavramın gelişimi sürmektedir (Gross, 1998).

Araştırmacılar duygu düzenleme kavramını kapsamlı bir şekilde açıklarken farklı yöntem veya bileşenler kullanmıştır. Gross duygu düzenlemeyi bir model çerçevesinde ayrıntılı bir biçimde açıklamıştır. Gross'un Duygu Düzenleme Süreç Modelinde; durum seçimi, durum değişikliği, dikkat dağıtımı, bilişsel değişim ve tepki modülasyonu başlıkları yer almaktadır. Durum seçimi, bir duyguyu ortaya çıkarabilecek durum ile ilgili bir tercihte bulunmayı ifade eder. Durum değişikliği, bir olayın kişide bıraktığı duygusal etkiyi değiştirmeye yönelik bir girişim olarak tanımlanır. Dikkat dağıtımı, dikkatin duygusal tepkiyi değiştirecek şekilde ynlendirilebilmesini ifade eder. Bilişsel değişim, durumun öznel çıkarımı hakkında alternatif düşünme yollarını gözden geçirerek, duygunun etkisini değiştirebilme girişimi olarak tanımlanabilir. Tepki modülasyonu ise; duygunun oluşturulmasının ardından duygunun davranışsal, fiziksel ve deneyimsel bileşenlerini etkileme çabası olarak açıklanabilir (Gross ve Jazaieri, 2014). Gratz ve Roemer (2004) ise; duygu düzenleme kavramının kapsamlı bir şekilde aıklanabilmesinde bazı bileşenlerin olduğunu öne sürmektedir. Bu bileşenler; bireylerin duygularının farkında olması ve duygularını anlaması, duygularını kabul etmesi, dürtüsel davranışlarını kontrol edebilmesi, olumsuz duyguları yaşarken istenilen amaca uygun davranabilme yeteneği, duygusal tepkilerini değiştirebilmek için uygun stratejileri kullanabilme becerilerini içermektedir (Gratz ve Roemer, 2004).

Gross ve John'a (2003) göre duygu düzenleme stratejileri olarak bilinen yöntem, yeniden değerlendirme ve bastırma olmak üzere iki başlık altında toplanmıştır. Yeniden değerlendirme, bireylerin duygusal tepkilerini değiştirmek üzere bilişsel yönelimle gerçekleşen duygu düzenleme şeklidir. Bastırma ise, duygusal tepkinin uyarılmasının ardından bireyin bu duyguları bastırmaya çalıştığı davranışsal yönelimle gerçekleşen duygu düzenleme stratejisidir. En geniş ifade ile bu stratejiler öncül odaklı ve tepki odaklı stratejiler olarak adlandırılabilir (Gross ve John, 2003). Bastırma stratejisi, hoşa gitmeyen olumsuz duyguların dışa yansımalarını azaltmada başarılı olsa da bireylerin psikolojik iyi oluşları üzerinde olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Fakat yeniden değerlendirme stratejisinin daha

sağlıklı duygu kalıpları içerdiği ve bastırma stratejisinin aksine psikolojik iyi oluşla olumlu ilişkisi olduğu düşünülmektedir (Çolakoğlu Kaya, 2020). Chambers, Gullone ve Allen (2009) da bireylerin duygu düzenleme stratejilerini kullanmasının onların ruh sağlığını güçlendirebilmesinde etkili olacağını öne sürmektedir.

Duygu düzenleme stratejileri, bebeklik döneminde ona bakım veren kişi ile kurmuş olduğu bağlanma ilişkisi ile başlamaktadır. Bireyin gelişim süreci duygu düzenleme stratejilerini etkilemektedir ve bu stratejiler gelişimsel dönemlerde farklılık gösterebilmektedir. Örneğin; yetişkinlik döneminde bireyler kendi duygularını düzenleyebildikleri içsel süreçlere başvurmaktadır. Bireyin çevresinin yardımı ile duygularını düzenleyebilmesi ise dışsal süreçler olarak sınıflandırılmaktadır. Gelişimsel süreç içerisinde yaşanan bir aksaklık ise bu becerinin üzerinde olumsuz bir etki oluşturabilmektedir. Fakat duygu düzenleme stratejileri yaşam boyu gelişime açıktır (Konuk, 2021). Bireylerin duygu düzenleme süreçlerini başarılı yürütememesi, duygu düzenleme güçlüklerine neden olmaktadır. Bu sebeple aşağıda duygu düzenleme güçlüğü kavramına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

1.3.4. Duygu düzenleme güçlüğü

Duygu düzenleme güçlüğü, bireyin duygularını harekete geçiren bir uyarının karşısında o uyarana uygun şekilde duygusal tepkiyi verememesi, gerekli duygusal yanıtı bulamaması, duygusal tepkilerini düzenlemede ve kontrol etmede yetersizlik yaşaması olarak tanımlanmaktadır (Erduran Tekin, 2017). Bu durum bireyin duygularını aşırı yoğun yaşamasına ve istenmeyen olumsuz duygular deneyimlemesine sebep olabilmektedir (Öztürk, 2019). Duygularını düzenlemede güçlük yaşayan bireyler ani öfke patlamaları, çevrelerindeki bireylere karşı aktif veya pasif tutumlar sergileme, suçlama ve başkalarıyla çatışma içerisinde olma gibi gözlemlenebilen birtakım davranışlar sergileyebilmektedir ve duygu düzenleme güçlüğü birbirleriyle iç içe geçmiş birçok psikolojik durumla da doğrudan bağlantılıdır (Çolakoğlu Kaya, 2020). Bireyin ruh sağlığı üzerindeki etkileriyle birlikte iyi oluşlarına da zarar vermektedir (Konuk, 2021).

Gratz ve Roemer (2004) duygu düzenleme güçlüğüne duygusal netlik, farkındalık, kabul etmeme, hedefler, dürtüsellik ve stratejiler olmak üzere altı alt

boyutla kavramsallaştırmıştır. Bu bağlamda duygusal netlik, olumlu ya da olumsuz duyguların net olarak anlaşılabilmesi ya da hissedilen duygunun bilinmemesi anlamını taşımaktadır. Farkındalık boyutu, yaşanan duyguları anlamlandırmada yetersizliği ifade etmektedir. Kabul etmeme, yaşanan olumsuz duyguları inkâr etme anlamına gelmektedir. Hedefler boyutu, yaşanan olumsuz olaylarda amaca uygun davranışlar sergilemede yetersizlik yaşamayı ifade etmektedir. Dürtüsellik, bireylerin olumsuz duygular karşısında gösterdikleri tepki ve davranışları kontrol edememesi anlamını taşımaktadır. Son boyut olan stratejiler ise, duygusal bir soruna çözüm yolu bulamamayı ifade etmektedir (Gratz ve Roemer, 2004).

Annelerin duygu düzenlemeye yönelik becerilerinin yetersiz oluşu, çocukların ruhsal sorunlar yaşamalarına ve kaygı düzeylerinde de artış olmasına sebep olabilmektedir (Kaya, 2021). Çünkü aile içerisinde olumsuz bir duygusal iklimin varlığı, çocukların da duygularını ifade etme ve duygularını düzenleme becerilerinin risk altında olduğunu göstermektedir. Ayrıca anne babaların akıl ve ruh sağlığı, duyguları düzenlemeye yönelik stratejilerde olduğu gibi çocukların ve ebeveynlerin bireysel özelliklerinden de etkilenebilmektedir (Morris vd., 2007).

Yukarıda çocukların iyi oluşu üzerinde etkili olabileceği düşünülen ilgili kavramlara değinilmiştir. Bir sonraki başlıkta ise konuya ilişkin yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan araştırmalara yer verilmiştir.

1.4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde ilgili araştırmalar, Türkiye’de yapılan araştırmalar ve yurt dışında yapılan araştırmalar şeklinde sınıflandırılarak sunulmuştur. Çalışmaların sıralanmasında ise güncel olandan eskiye doğru gidilerek kronolojik bir sıra izlenmiştir.

1.4.1. Türkiye’de yapılan araştırmalar

Aşağıda okul öncesi dönem çocuklarında iyi oluş kavramına yönelik yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Gülay Ogelman ve Kahveci (2023), çocukların sosyal becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya 66’sı kız 78’i erkek olmak üzere toplam 144 çocuk katılmıştır. İlgili çalışmanın verileri Sosyal

Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Sosyal Duygusal İyi Oluş, Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK) kullanılarak toplanmıştır. Ölçekler çocukların öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Araştırmanın sonucunda çocukların sosyal becerileri ile iyi oluş tüm alt boyutları arasında anlamlı düzeyde ve olumlu yönde ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca çocukların sosyal becerilerinin iyi oluş tüm alt boyutlarını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kalkuloğlu (2022), araştırmasında pandemi ve deprem gibi süreçleri yaşayan çocukların sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlıklarını incelemiştir. 73 okul öncesi dönem çocuğunun dahil edildiği çalışmada karma yöntem kullanılmıştır. İlgili çalışmanın nicel verileri Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK) ile toplanırken, nitel veriler için çocuk resimleri ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışma sonucunda çocukların pandemiye yönelik olumsuz ve depreme yönelik ise bilimsel olmayan tanımlar yaptığı, pandemi için sosyal tedbir alabiliyorken hijyen için desteğe gereksinim duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocukların medya aracılığı ile gördüklerinden etkilendikleri belirtilmiştir. Ek olarak çocukların depreme ilişkin olumsuz duygularını resmederek nedenlerini açıkladığı, pandemiye ilişkin ise olumsuz duygularını ifade ederek olumlu nedenlerle açıkladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Özoğul (2022), araştırmasında okul öncesi dönemde ebeveyn-çocuk ilişkisi ve çocukların psikolojik iyi oluşu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma örneklemine 3-6 yaş grubu 120 çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri dahil edilmiştir. İlgili çalışmada veriler Çocuk-Ana Baba İlişki Ölçeği ve Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK) ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarında 6 yaş grubundaki çocukların iyi oluş puanlarının en yüksek düzeyde olduğu, çocukların kardeş sayısı arttıkça iyi oluş puanlarının düştüğü belirtilmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan değişkenlerin ise ebeveyn-çocuk ilişkisi puanları ile aralarında anlamlı bir fark bulunmadığı belirtilmiştir.

Çelik (2021), yapmış olduğu araştırmasında 5-6 yaş çocuklarının okula uyum, öğrenme davranışları ve psikolojik iyi oluş değişkenlerinin ilişkisini incelemiştir. Bu kapsamda çocukların psikolojik iyi oluşlarına yönelik verilerde Atan (2020) tarafından geliştirilen 5-6 Yaş Çocuklar için Psikolojik İyi Oluş Ölçeği kullanmıştır.

Araştırmada çocukların öğrenme yaklaşımlarına yönelik bir ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapıldığından iki ayrı çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu kapsamda birinci çalışma grubuna bağımsız ve özel anaokullarına devam eden 231 çocuk, ikinci çalışma grubuna ise 263 çocuk dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda; okula uyumun alt boyutu olan konsantrasyon problemlerinin ve istenmeyen davranışların, çocukların öğrenme davranışları ve psikolojik iyi oluşlarıyla negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat yine okula uyumun alt boyutu olan olumlu sosyal öğrenme davranışları ise psikolojik iyi oluşun tüm alt boyutları ile pozitif yönde ve anlamlı ilişki içinde görülmüştür.

Özdemir (2021), araştırmasında annelerin ebeveynlik tutumları, okul öncesi dönemde kaygı ve iyi oluş düzeyleri değişkelerinin arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubu 430 okul öncesi dönem çocuğu ve annelerinden oluşturulmuştur. İlgili araştırmada veriler, Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği, Yeniden Düzenlenen Okul Öncesi Kaygı Ölçeği ve Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Dayanıklık Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, çocuklarının iyi oluş düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği ve kız çocuklarının iyi oluş puanlarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca iki veya daha fazla yıl okul öncesi eğitim gören çocukların iyi oluş puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte baskıcı otoriter tutum ve sosyal kaygı değişkenlerinin çocukların iyi oluşunu anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna varılmıştır.

Atan (2020), yapmış olduğu çalışmada 5-6 yaş grubundaki çocukların psikolojik iyi oluş düzeyleriyle öğretmenler ve ebeveynlerin kişilik tipleri, ego durumları ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin ilişkisini incelemiş ve çocukların psikolojik iyi oluşuna yönelik bir model geliştirmiştir. Araştırma da iki ayrı çalışma grubu oluşturarak ilk grupta (652 anne, 407 baba ve 783 öğretmen) ikinci grupta ise (224 öğretmen, 426 anne ve 421 baba) üzerinden veri toplamıştır. İlgili araştırmada Türkçe uyarlaması Durmuşoğlu Saltalı vd., (2018) tarafından yapılan Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK) ve aynı zamanda kendi araştırmasının kapsamında geliştirmiş olduğu 5-6 Yaş Çocukları için Psikolojik İyi Oluş Ölçeği kullanmıştır. Araştırmanın analiz sonuçlarında ebeveynlerin ve öğretmenlerin kişilik tipleri ve ego durumlarının çocukların psikolojik iyi oluş

düzeşini pek çok boyutta anlamlı düzeyde yordadığı belirtilmiştir. Ayrıca anne-babaların ve öğretmenlerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin de çocukların iyi oluş düzeylerini tüm boyutlarda anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna varılmıştır.

Erata ve Özbey (2020), okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin çocukların, öğretmenlerin ve ebeveynlerin bazı demografik değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bir araştırma yürütmüştür. Araştırmanın örnekleşine Trabzon ilinin bazı ilçelerindeki anasınıfları ve bağımsız anaokullarına devam eden 315 çocuk dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarında; 3 yıldır okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim görmeye devam eden, 60-72 ay arasında olan, öğrenim düzeyi yüksek anne ve babaları olan, annesi çalışan, babası profesyonel meslekte olan ve 15 yıldan fazla kıdeme sahip öğretmenlerde öğrenim gören çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin diğerlerine oranla daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Durmuşoğlu Saltalı vd., (2018) okul öncesi dönemdeki çocukların olumlu gelişimlerini ve iyi oluşlarını değerlendirmek amacıyla, ilk olarak Mayr ve Ulrich (2009) tarafından geliştirilen Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK)'i inceleyerek Türkçeye uyarlamış ve alana konuya ilişkin bir ölçek kazandırmıştır. İlgili araştırma Antalya ili Aksu ilçesinde 48-72 aylık 227 okul öncesi dönem çocuğu ile gerçekleştirilmiştir. Yine Özbey (2019) da PERİK'in geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını Ankara ili Yenimahalle ve Altındağ ilçelerinde 36-72 aylık 342 çocuktan oluşan örnekleşimde gerçekleştirmiştir. Her iki araştırmanın sonuçları, ilgili ölçeğin okul öncesi dönemdeki Türk çocuklarının iyi oluşlarını değerlendirmek için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Literatür incelendiğinde iyi oluş kavramının daha çok ergenler, üniversite öğrencileri ve yetişkinlerle çalışıldığı görülmüştür. Okul öncesi dönem çocukları örnekleşimiyle, iyi oluş alanında ele alınan çalışmaların ise 2018 yılında Türkçe uyarlaması ile geçerlilik ve güvenilirliği yapılan ölçeğin Durmuşoğlu-Saltalı vd., (2018) tarafından alana kazandırılmasıyla başladığı görülmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere okul öncesi dönem çocuklarının iyi oluşlarını ele alan çalışmaların; ölçek geliştirme veya uyarlama, depresyon ve pandemi gibi olumsuz olayların çocuklarda bıraktığı etkileri görebilme, okula uyum, ebeveyn çocuk ilişkisi, sosyal

beceri, kişilik tipleri, ebeveyn tutumları ve bazı demografik değişkenler ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu sebeple okul öncesi örnekleminde ilgili alana ilişkin çalışmaların yetersiz oluşu mevcut çalışmanın çıkış noktası olmuştur. Ayrıca annelerin ebeveyn tutumları ve duygu düzenlemeleri değişkenleriyle ilişkilendirilen mevcut çalışmanın ise alana zenginlik katacağı düşünülmektedir.

1.4.2. Yurtdışında yapılan araştırmalar

Aşağıda okul öncesi dönem çocuklarında iyi oluş kavramına yönelik yurtdışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Narea, Trevino, Caqueo-Urizar, Miranda ve Gutierrez-Rioseco (2022), yapmış oldukları çalışmada öğretmenlerin ve çocukların iyi oluşu arasındaki ilişkiye ve okul öncesi dönemdeki sınıf içi etkileşimlerin kalitesine odaklanmıştır. Bu sebeple öğretmenlerin ve öğrencilerin iyi oluşu arasındaki ilişkiyi anlamak üzere okul öncesi bağlamında bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmada 28 okul öncesi öğretmenin duygusal denge ve tükenmişlik düzeylerinin arasındaki ilişkiyi ve üç ile dört yaş arasındaki 593 çocuğun da duygusal ve davranışsal problemlerini incelemişlerdir. Araştırma sonuçları olumlu ve destekleyici sınıf etkileşimleriyle de ilişkili olan, öğretmen ve çocukların iyi oluşu arasında olumlu bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca öğretmen duygusal dengesinin, çocuklarda daha az duygusal ve davranışsal problemle ilişkili olduğu bulunmuştur. Ek olarak etkileşim kalitesindeki farklı alanların çocukların iyi oluşunu farklı şekillerde etkilediği belirtilmiştir.

Watt ve Pattnaik (2022), araştırmasında covid-19 pandemisinin çocukların sosyo-duygusal iyi oluşları üzerindeki etkisine ilişkin ebeveynlerin ve öğretmenlerin bakış açılarını incelemiştir. Öğretmenlerin ve ebeveynlerin fiziksel-sosyal mesafe ve okul kapatma politikalarının çocukların sosyol-duygusal gelişimi üzerindeki etkisine ilişkin bakış açıları nitel araştırma yöntemi ile araştırılmıştır. Araştırmanın örneklemine 4 yaş grubu çocuklar için 4 ABD’li anaokulu öğretmeni, 4 buçuk yaş grubu çocuklar için 4 uluslararası okul öncesi öğretmeni, 5 yaş grubu çocuklar için 3 ABD’li anaokulu öğretmeni ve 4-5 yaş grubu çocukların 4 ABD’li ebeveyni dahil edilmiştir. Araştırmacılar görüşmelerini Zoom programı üzerinden gerçekleştirmiştir. Görüşme yapılan öğretmen ve ebeveynler çocukların arkadaşlık eksikliği yaşadığını, akran öğrenimi ve akran iletişimde eksiklikler olduğunu ve oyun zamanında kayıp

yaşadıklarını belirtmiştir. Buna bağlı olarak çocukların sosyalleşme, üst düzey düşünme gelişimi, zihinsel sağlık ve aktivite becerilerinin etkilediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca çocukların öfke nöbetleri geçirme, olumsuz ilgi arama, saldırganlık, yalan söyleme ve saygısızlık etme gibi davranışlar sergilediklerini de paylaşmışlardır. Ek olarak rutin görevleri yerine getirmede güçlük çektikleri ve ince motor becerilerinin düşük seviyede olduğu da belirtilmiştir.

Storli ve Hansen Sandseter (2019) 3-4 yaşlarındaki çocukların oyunları, iyi oluşları ve katılımları arasındaki ilişkiyi keşfetmeyi ve çocukların erken çocukluk eğitim ve bakımı kurumlarında iç ve dış ortamlarda nasıl oyunlar oynadıklarını görmeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda 8 kurumda toplamda 80 oyun seansını video ile kayıt altına almıştır. Yapılandırılmış video oyun gözlemleri, çocukların farklı oyun türlerinde geçirdiği zamanın ve iyi oluş düzeylerinin analizi için kullanılmıştır. Ek olarak Leuven İyi Oluş ve Katılım Ölçeği kullanılarak da süreç odaklı veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarında çocukların oyun oynamaları ile onların iyi oluşu ve katılımları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Oyun oynamamanın ise hem iyi olma hali hem de katılım ile anlamlı ve negatif bir şekilde ilişkili olduğu açıklanmıştır. Bu nedenle serbest oyunlara izin vermenin ve çeşitli oyun türlerine olanak sağlayan fiziksel bir ortam sağlamanın çocukların psikososyal gelişimi için önemli bir unsur olduğu söylenebilmektedir.

Fava, Li, Burke ve Wagner (2017) risk altındaki ailelerde araştırma yapmak amacıyla çok boyutlu bir çocuk iyi oluş ölçüsünü geliştirmeyi amaçlamıştır. İlgili araştırma boylamsal çalışma olarak yürütülmüştür. Görüşmeler, annelerle hastanede çocuğun doğumundan kısa bir süre sonra ve çocuk 1, 3, 5 ve 9. yaşlarındayken telefon ile yapılmıştır. Çocuklarla ise 9 yaşında doğrudan evlerinde görüşülmüştür. Çocuk 3 yaşındayken bakıcısıyla ve çocuk 5-9 yaşındayken öğretmenlerle görüşülmüştür. Veri setinin uzun zamanda toplanması ve karmaşıklığı nedeniyle önemli miktarda veri eksikliği meydana gelmiştir. Örneklem grubu başlangıçta 4689 iken, 9. yılda eksilerek 3483' e kadar gerilemiştir. Araştırma sonuçlarında çocuklarda iyi oluş ölçüsü maddi iyi oluş, ilişkisel iyi oluş ve sağlık/davranışsal iyi oluş olmak üzere üç alanda incelenmiştir. Dördüncü bir alan olan çevresel zenginleştirme ise 3, 5 ve 9. yıllarda dahil edilmiştir. Çocuklarda iyi oluş ölçüsü cinsiyete göre önemli ölçüde değişmezken,ırka göre farklılık göstermiştir. Beyaz çocukların iyi oluş

düzeyleri yüksek, siyah çocukların ise iyi oluş düzeyleri sürekli düşük olarak görülmüştür. Bu sebeple farklı ırk ve etnik kökenden gelen çocuklar için daha incelikli bir iyi oluş anlayışına ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır.

Koch (2017) okul öncesi dönemdeki çocukların mutluluk ve öznel iyi oluşa olan bakış açılarını incelemeye yönelik bir araştırma yürütmüştür. Çalışmanın verileri toplanırken etnografik gözlemler ve çocuklarla yapılan fotoğraflı görüşmeler kullanılmıştır. Saha çalışması 2 ay boyunca erken çocukluk eğitim kurumunda gerçekleştirilmiştir. 5 yaşındaki 16 çocuk anaokulundaki günlük etkinliklere, oyun parkına, sınıflara, gezilere ve gün içerisinde gerçekleşen diğer etkinliklere katılırken gözlemlenmiştir. Fotoğraflı çocuk görüşmeleri ise kamera, bilgisayar ve ses kayıt cihazları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çocuklardan eğitim ortamında kendilerini mutlu hissettiren her şeyi fotoğraflamaları istenmiştir. Çekilen fotoğraflar slayt gösterisi haline getirilerek çocuklardan çektikleri bu fotoğrafların her birine göre kendi hayatlarından hikayeler anlatmaları istenmiştir. Fotoğraf gezisi sırasında çocukların diyalogları ve fotoğraflar için anlattıkları hikayeler kayıt altına alınmıştır. Tüm çocuk görüşmelerinde ortak olarak görülen 4 resim ve öykü kategorisi (oyuna katılım, akranlar/olumlu ilişkiler, bedensel beceriler ve estetik öğeler) belirlenmiştir. Araştırma sonucunda çocuklara kendilerini mutlu eden unsurlar sorulduğunda eğitimcilerden neredeyse hiç bahsetmedikleri görülmüştür.

Pannilage (2017), ailenin çocukların iyi oluşu üzerindeki etkisini incelemeyi amaçladığı çalışmasında, çocukların iyi oluşunu büyük ölçüde ailenin toplumdaki sorumluluğunun bir parçası olarak görmüştür. Bu sebeple bu çalışmayı çağdaş toplumda ailenin çocukların iyi oluşu üzerindeki etkisini ortaya çıkarmak ve sosyal-psikolojik durumlarını olumsuz yönde etkileyen faktörleri anlamak amacıyla yapmıştır. Araştırma kapsamına 180 çocuk, 60 ebeveyn ve 36 öğretmenden oluşan örneklem grubu dahil edilmiştir. İlgili araştırmanın sonucunda; aile uyumsuzluğunun yoksulluk gibi sosyo-ekonomik faktörlerden kaynaklandığı, toplumsal ayrımcılığın toplumun gelecek nesli olan çocuklara olan sevgi ve ilginin dağılmasına yol açtığı, anne ve baba arasındaki çatışmaların da çocukların iyi halini önemli ölçüde olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır.

Abed, Pakdaman, Heidari ve Tahmassian (2016), 5-6 yaş grubu çocuklarda psikolojik iyi oluşu ölçmek amacıyla bir ölçek geliştirmiştir. Ölçek; benlik kavramı,

arkadaşlarla ilişkiler, aile ile ilişkiler, okul doyumu, yılmazlık, mutluluk ve yaşam doyumu bileşenlerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi, Tahran'daki 5-6 yaş grubu 375 çocuktan oluşturulmuştur. Tüm katılımcılarla Okul Öncesi Çocuklarda İyi Oluş Ölçeği ile görüşme yapılmıştır. Ayrıca Rutter'in Çocuk Davranış Anketi de her çocuk için öğretmenleri tarafından doldurulmuştur. Araştırma sonucunda ilgili ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca ölçekteki iyi oluş göstergeleri, çocuklarda iyi olma halinin bileşenleri üzerine yapılan araştırmalarla tutarlılık göstermektedir. Ek olarak psikolojik iyi oluş ile davranış sorunları arasında negatif bir ilişkinin söz konusu olduğu belirtilmiştir.

Mayr ve Ulich (2009), okul öncesi öğretmenlerinin günlük eğitim ortamlarında çocukların iyi oluşlarını gözlemleyebilmesi ve değerlendirebilmesi amacıyla bir ölçek geliştirmiştir. PERİK adı verilen ölçeğin teorik arka planı akıl sağlığı, dayanıklılık ve okula hazır bulunuşluk kavramlarına dayanmaktadır. İlgili ölçeğin alt boyutlarını; İletişim Kurma/ Sosyal Performans, Özdenetim/Düşünceli Olma, Kendine Güven, Duygusal İstikrar/ Stresle Başa Çıkma, Görev Yönelimi ve Keşfetme Zevki olarak belirlemiştir. 6 alt boyuttan oluşan ölçek toplamda 36 maddeden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda geçerli ve güvenilir kabul edilen ölçek, çocuklarla uygulamalı çalışmalarda nasıl kullanılacağına ilişkin örneklerin bulunduğu bir kitapçıkla birlikte yayınlanmıştır.

Yurtdışında iyi oluş kavramına ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde, Türkiye'de olduğu gibi okul öncesi örnekleme nazaran farklı yaş gruplarında çalışılan araştırmaların daha fazla olduğu görülmüştür. Okul öncesi örnekleminde ise farklı ölçekler geliştirilerek boylamsal çalışmalara yer verilmiştir. Ayrıca yukarıda belirtildiği üzere yurtdışında çocukların iyi oluşu üzerine yapılan çalışmaların; öğretmenlerin iyi oluşları, pandemi sonrasında çocuklardaki etkileri görebilme, çocuk oyunları, ailenin çocukların iyi oluşları üzerindeki etkileri gibi değişkenlerle ilişkilendirildiği görülmektedir. Ek olarak çocukların öznel iyi oluşlarına olan bakış açılarının belirlendiği çalışmalarda bulunmaktadır. İyi oluş kavramının soyut bir kavram olması ve okul öncesi dönem çocuklarının somut işlemler döneminde olması çocukların kendi iyi oluşlarını değerlendirmesi hususunu eleştiriye açık hale getirebileceği düşünülmektedir. Bu sebeple bu çalışmada çocukların iyi oluşuna yönelik veriler çocukların öğretmenlerinden toplanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Annelerin ebeveyn tutumları ile duygu düzenlemelerinin çocukların iyi oluşuyla ilişkisinin incelenmesi amacıyla planlanan araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizine yer verilmiştir.

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmanın amacı dikkate alındığında korelasyonel bir araştırma niteliği taşıdığı görülmektedir. Bu sebeple annelerin ebeveyn tutumları ve duygu düzenlemelerinin belirlenerek, çocukların iyi oluşu ile ilişkisini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki veya daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

2.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu; 2022-2023 Eğitim Öğretim döneminde İstanbul Anadolu yakasındaki Kadıköy, Üsküdar, Ümraniye ilçelerine bağlı anasınıfları ve anaokullarında okul öncesi eğitimine devam eden 381 çocuk ve bu çocukların annelerinden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunun homojen bir dağılım göstermesi ve veri çeşitliliğinin sağlanması için gelir seviyesi farklılık gösteren ilçelere bağlı okul öncesi eğitim kurumları tercih edilmiştir. Çalışma grubu kolayda örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Kolayda örneklemede veriler, ana kütlede kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanır (Aaker, Kumar ve Day 2007). Seçilen kurumların idareci ve öğretmenleriyle iletişime geçilerek, söz konusu çalışma grubunu temsil edecek 5 yaş grubu çocuklarının sayıları belirlenmiştir. Çalışmayı kabul eden öğretmen ve ebeveynlere onam formları verilmiştir. İlgili çalışma grubuna ilişkin demografik bilgilere ait detaylara Bölüm IV de yer verilmiştir.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın verileri için;

- Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK),
- Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) A Formu,
- Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Formu,
- Kişisel Bilgi Formları kullanılmıştır.

Anne tutumları ve duygu düzenlemelerine ilişkin belirlenen ölçekler anneler tarafından, okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluşuna yönelik belirlenen ölçek ise çocuklar adına öğretmenleri tarafından doldurulmuştur.

2.3.1. Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK)

Bu ölçek, okul öncesi dönemdeki çocukların iyi oluşlarını değerlendirebilmek amacıyla, Mayr ve Ulich (2009) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek okul öncesi dönemdeki çocukların öğretmenleri tarafından çocuklar adına doldurulmaktadır. Ölçeğin orijinal formunda; sosyal ilişki kurma-sosyal performans alt boyutunda 6 madde, kendini kontrol-öz düzenleme alt boyutu 6 madde, kendine güven-atılganlık alt boyutunda 6 madde, stresle başa çıkma-duygusal dengelilik alt boyutunda 6 madde, sorumluluk bilinci-görev yönelimi alt boyutunda 6 madde ve keşfetmekten keyif alma-keşfetme merakı alt boyutunda da 6 madde olmak üzere toplamda 36 madde bulunmaktadır. İlgili ölçeğin Türkçe uyarlaması 30 madde ve 6 alt maddeden oluşturularak Durmuşoğlu-Saltalı, Erbay, Işık ve İmir (2018) tarafından yapılmıştır. Türkçe 'ye uyarlanan ölçeğin güvenilirliğine dair katsayıları; sosyal ilişki-sosyal performans boyutunun .91, kendini kontrol-öz düzenleme boyutunun .91, kendine güven-atılganlık boyutunun .90, stresle başa çıkma-duygusal dengelilik boyutunun .74, sorumluluk bilinci-görev yönelimi boyutunun .92 ve keşfetmekten keyif alma-keşfetme merakı boyutunun ise .88 olarak belirtilmiştir. İlgili ölçek 'her zaman', 'çoğunlukla', 'bazen', 'nadiren' ve 'hiç' seçeneklerinden oluşan beşli Likert tip olarak hazırlanmıştır. Puanlama sırasında 'her zaman' seçeneği yanıtına 5 puan verilirken 'hiç' seçeneği yanıtına 1 puan verilmektedir. Ölçeğin 19. ve 20. maddeleri ise ters madde olarak puanlanmaktadır (Durmuşoğlu Saltalı vd., 2018).

2.3.2. Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) A Formu

Bu ölçek 3-6 yaş arasında çocuğa sahip olan anne ve babaların kendi çocuklarını yetiştirmeye yönelik görüşlerinin belirlenebilmesi için Özyürek (2017) tarafından geliştirilmiştir. Üç alt boyuttan oluşan ABTÖ toplam 38 maddeden oluşmaktadır. Demokratik tutum alt boyutunda 15 madde, baskıcı ve otoriter tutum alt boyutunda 12 madde, aşırı hoş görülme tutum alt boyutunda ise 11 madde yer almaktadır. Ölçek ‘tamamen katılıyorum’, ‘katılıyorum’, ‘kısmen katılıyorum’, ‘katılmıyorum’ ve ‘hiç katılmıyorum’ seçeneklerinden oluşan beşli Likert tip olarak hazırlanmıştır. Belirtilen alt boyutlardaki tutumdan yüksek puan almak o tutumun baskın olduğunun göstergesidir. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğine dair analiz sonuçlarında demokratik alt boyutun alfa değeri .87, baskıcı ve otoriter tutumun alfa değeri .77 ve aşırı hoşgörülü tutumun alfa değeri .72 olarak belirtilmiştir (Özyürek, 2017).

2.3.3. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ)-Kısa Formu

Bireylerin duygu düzenleme güçlüklerinin düzeyini ölçen bu ölçek Bjureberg vd., (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, ‘hemen hemen hiç’, ‘bazen’, ‘yaklaşık yarı yarıya’, ‘çoğu zaman’, ‘hemen hemen her zaman’ seçeneklerin oluşan beşli Likert tip olarak hazırlanmıştır. Puanlama sırasında ‘Hemen hemen hiç’ seçeneği yanıtına 1 puan verilirken ‘hemen hemen her zaman’ seçeneği yanıtına 5 puan verilmektedir. Toplam 16 maddeden oluşan ölçeğin açıklık, amaçlar, dürtü, stratejiler ve kabul etmeme olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. İlgili ölçeğin Türkçe uyarlaması Yiğit ve Yiğit (2017) tarafından yapılmış olup, iç tutarlılık katsayısı ölçeğin orijinalinde olduğu gibi 0,92 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğine dair analiz sonuçlarında açıklık alt boyutun alfa değeri .84, amaçlar alt boyutunun alfa değeri .77, dürtü alt boyutunun alfa değeri 0,77, stratejiler alt boyutunun alfa değer, 0,81 ve kabul etmeme alt boyutunun ise 0,72’lik olarak belirtilmiştir (Yiğit ve Yiğit, 2017).

2.3.4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamında çalışma grubunu tanımlayan demografik bilgilerin elde edilebilmesi amacı ile ‘Kişisel Bilgi Formu’ oluşturulmuştur. Kişisel bilgi formunda çocukların yaşı cinsiyeti, doğum sırası, okul öncesi eğitimi alma süresi,

annelerin ise yaşı, eğitim durumu, medeni durumu ve gelir durumuna yönelik sorulara yer verilmiştir. Çocukların iyi oluşu üzerine değerlendirme yapacak öğretmenlere ilişkin betimleyici bilgiler elde edebilmek amacıyla, öğretmenler için de genel bir kişisel bilgi formu oluşturulmuştur.

2.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırmanın genel çerçevede planlanmasının ardından Etik Kurul Raporu ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra verilerin toplanması için belirlenen okullar ziyaret edilmiş, okul müdürü ve öğretmenlerle görüşmeler yapılarak araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma kapsamında ilgili yaş grubunun öğretmenleri Onam Formu, Kişisel Bilgi Formu ve sınıftaki araştırmaya katılması onaylanan her bir çocuk için Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği doldurmuştur. Anneler ise Onam Formu, Kişisel Bilgi Formu, Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği ve Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Formu doldurmuştur.

2.5. VERİLERİN ANALİZİ

Toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır ve istatistiksel analiz programından faydalanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle kayıp veri analizi yapılmış, ölçek toplam puanları belirlenmiş ve normal dağılıma uygunluğu kontrol edilmiştir. Annelerin ebeveyn tutumları ve duygu düzenlemelerinin çocukların iyi oluşu ile arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Korelasyon analizi, iki veri dizisi arasındaki ilişkinin miktarını ve yönünü gösteren istatistiksel bir işlemdir (Can, 2020). Annelerin ebeveyn tutumları ve belirlenen demografik değişkenlerin çocukların iyi oluşunu yordayıp yordamadığına ilişkin belirlenen alt problemlerin analizi için de Çoklu Doğrusal Regresyon Analizleri kullanılmıştır. Çoklu regresyon analizi; bağımlı değişkenle ilişkisi olan iki veya daha fazla değişkenin, bağımlı değişkeni ne düzeyde yordadığını belirleyebilmek amacıyla kullanılan bir analiz yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2008).

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla öncelikle verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri tespit edilmiştir. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin veriler Tablo 3.1, 3.2 ve 3.3’da ayrı ayrı sunulmuştur.

Tablo 3. 1 PERİK Ölçeği Alt Boyutlarında Çarpıklık Basıklık Değerlerine İlişkin Bulgular

Ölçek ve Alt Boyutlar	Çarpıklık	Basıklık
PERİK Toplam Puanı	-.721	.180
Sosyal İlişki Kurma/Sosyal Performans	-.843	.416
Kendini Kontrol/Öz Düzenleme	-1.021	.277
Kendine Güven/ Atılgnlık	-1.023	.626
Stresle Başa Çıkma/Duygusal Dengelilik	-.281	-.557
Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi	-1.215	.919
Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merakı	-1.376	2.268

Tablo 3.1 de çocukların iyi oluş düzeyini ölçmek için kullanılan PERİK ölçeği alt boyutlarına ait elde edilen puanların çarpıklık ve basıklık değerlerine yönelik bulgular yer almaktadır. Ölçeğe ait olan çarpıklık değerleri -.281 ile -1.376 arasında, basıklık değerleri ise -.557 ve 2.268 arasındadır. Shao’ya (2002) göre çalışmada kullanılacak verilerin normal dağılım göstermesi, çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olmasına bağlıdır. Dolayısıyla, ilgili ölçeğe ait veriler normal dağılım göstermektedir.

Tablo 3. 2 ABTÖ Ölçeği Alt Boyutlarında Çarpıklık Basıklık Değerlerine İlişkin Bulgular

Ölçek ve Alt Boyutlar	Çarpıklık	Basıklık
Demokratik Tutum	-.874	.755
Baskıcı ve Otoriter Tutum	.009	-.409
Aşırı Hoşgörülü Tutum	.092	.374

Tablo 3.2 de annelerin ebeveyn tutumlarını ölçmek için kullanılan ABTÖ ölçeği alt boyutlarına ait elde edilen puanların çarpıklık ve basıklık değerlerine yönelik bulgular yer almaktadır. Ölçeğe ait olan çarpıklık değerleri -.874 ile .009 arasında, basıklık değerleri ise -.409 ve 374 arasındadır. Tabachnick ve Fidell’e (2015) göre çalışmada kullanılacak verilerin normal dağılım göstermesi, çarpıklık ve

basıklık değerlerinin $\pm 1,5$ arasında olmasına bağlıdır. Dolayısıyla, ilgili ölçeğe ait veriler normal dağılım göstermektedir.

Tablo 3.3 DDGÖ Ölçeği Alt Boyutlarında Çarpıklık Basıklık Değerlerine İlişkin Bulgular

Ölçek ve Alt Boyutlar	Çarpıklık	Basıklık
DDGÖ Toplam Puanı	.888	.378
Açıklık	.908	1.664
Amaçlar	.670	.316
Dürtü	.988	.551
Stratejiler	1.182	1.152
Kabul Etmeme	1.312	1.431

Tablo 3.3 de annelerin duygu düzenleme güçlüklerini ölçmek için kullanılan DDGÖ ölçeği alt boyutlarına ait elde edilen puanların çarpıklık ve basıklık değerlerine yönelik bulgular yer almaktadır. George ve Mallery'a (2010) göre dağılımın normallik göstermesi çarpıklık ve basıklığa ait değerlerin ± 2 arasında olmasını gerektirmektedir. Ölçeğe ait olan çarpıklık değerlerinin .670 ile 1.312 arasında olması, basıklık değerlerinin ise .316 ve 1.664 arasında olması bu gerekliliği sağladığını göstermektedir.

Yukarıdaki sonuçlara bağlı olarak veriler normal dağılım gösterdiği için analiz uygulamalarında parametrik testler tercih edilmiştir. Ölçeklerin güvenilirliğine ilişkin Cronbach Alfa Değerleri tablo 3.4, 3.5 ve 3.6 da ayrı ayrı sunulmuştur.

Tablo 3. 4 PERİK Cronbach Alpha Güvenirlik Sonuçları

Alt Boyutlar	Cronbach Alfa Değeri
Sosyal İlişki Kurma/Sosyal Performans	.93
Kendini Kontrol/Öz Düzenleme	.94
Kendine Güven/Atılganlık	.94
Stresle Başa Çıkma/Duygusal Dengelilik	.85
Sorumluluk Bilinci/ Görev Yönelimi	.97
Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merakı	.95

Tablo 3.4 incelendiğinde, PERİK alt boyutlarında Sosyal İlişki Kurma/Sosyal Performans alpha değerinin .93, Kendini Kontrol/Öz Düzenleme alpha değerinin .94, Kendine Güven/Atılganlık alpha değerinin .94, Stresle Başa Çıkma/Duygusal Dengelilik alpha değerinin .85, Sorumluluk Bilinci/ Görev Yönelimi alpha değerinin .97, Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merakı alpha değerinin .95 olarak bulunduğu görülmektedir. Buna göre, PERİK'in güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir ($0,80 \leq \alpha < 1,00$).

Tablo 3. 5 ABTÖ Cronbach Alpha Güvenirlik Sonuçları

Alt Boyutlar	Cronbach Alfa Değeri
Demokratik Tutum	.76
Baskıcı Otoriter Tutum	.68
Aşırı Hoşgörülü Tutum	.64

Tablo 3.5 de incelendiğinde, ABTÖ alt boyutlarında Demokratik Tutum alpha değerinin .76, Baskıcı Otoriter Tutum alpha değerinin .68, Aşırı Hoşgörülü Tutum alpha değerinin ise .64 olarak bulunduğu görülmektedir. Buna göre, ABTÖ'nün oldukça güvenilir olduğu söylenebilir ($0,60 \leq \alpha < 0,80$).

Tablo 3. 6 DDGÖ Cronbach Alpha Güvenirlik Sonuçları

Alt Boyutlar	Cronbach Alfa Değeri
Açıklık	.68
Amaçlar	.68
Dürtü	.70
Stratejiler	.75
Kabul Etmeme	.72

Tablo 3.6 incelendiğinde, DDGÖ alt boyutlarında Açıklık alpha değerinin .68, Amaçlar alpha değerinin .68, Dürtü alpha değerinin .70, Stratejiler alpha değerinin .75, Kabul Etmeme alpha değerinin .72 olarak bulunduğu görülmektedir. Buna göre, DDGÖ'nün oldukça güvenilir olduğu söylenebilir ($0,60 \leq \alpha < 0,80$).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, belirlenen genel amaç çerçevesinde oluşturulan alt problemlerin yanıtlarını bulabilmek amacıyla gerçekleştirilen analizlere ait bulgulara yer verilmiştir. Öncelikle söz konusu çalışma grubuna ait demografik değişkenlere ilişkin detaylar sunulmuştur. Tablo 4.1’de çalışma grubunu oluşturan çocukların öğretmenlerine ilişkin demografik bilgiler, Tablo 4.2’de çalışma grubunu oluşturan çocukların annelerine ilişkin bilgiler ve Tablo 4.3’de ise çocuklara ilişkin demografik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 4. 1 Çocukların Öğretmenlerine İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	Kategori	n	%
Öğretmenin Cinsiyeti	Kadın	381	100
	23-30 yaş	94	24,7
Öğretmenin Yaşı	31-40 yaş	187	49,1
	41 ve üzeri yaş	100	26,2
	Lisans	368	96,6
Öğretmenin Eğitim Durumu	Lisansüstü	13	3,4
	1-5 yıl	38	10,0
Öğretmenin Mesleki Deneyimi	6-10 yıl	122	32,0
	11-15 yıl	150	39,4
	16-20 yıl	36	9,4
	21 yıl ve üzeri	35	9,2
	Kadıköy	123	32,3
İlçe	Üsküdar	129	33,3
	Ümraniye	129	33,9
	Anasınıfı	95	24,9
Okul Türü	Bağımsız anaokulu	286	75,1

Araştırmaya katılan çocukların öğretmenlerine ilişkin veriler incelendiğinde; öğretmenlerin tamamının cinsiyetinin kadın olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaşı incelendiğinde %24,7'sinin 23-30 yaş aralığında, %49,1'inin 31-40 yaş aralığında, %26,2'sinin ise 41 ve üzeri yaş olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin %96,6'sı lisans ve %3,4'ü lisansüstü eğitime sahiptir. Öğretmenlerin mesleki deneyiminin %10,0'ının 1-5 yıl aralığında, %32,0'ının 6-10 yıl aralığında, %39,4'ünün 11-15 yıl aralığında, %9,4'ünün 16-20 yıl aralığında, %9,2'sinin 21 ve üzeri yıl olduğu belirlenmiştir. Verilerin %32,3'ü Kadıköy, %33,3'ü Üsküdar, %33,9'u Ümraniye ilçelerinden toplanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin %24,9'u anasınıfı ve %75,1'inin bağımsız anaokulunda görev yaptığı saptanmıştır.

Tablo 4. 2 Çocukların Annelerine İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	Kategori	n	%
Annenin Yaşı	25-30 yaş	44	11,5
	31-35 yaş	123	32,3
	36-40 yaş	127	33,3
	41 ve üzeri yaş	87	22,8
Annenin Eğitim Durumu	İlköğretim	21	5,5
	Ortaöğretim/Lise	122	32,0
	Önlisans	63	16,5
	Lisans	148	38,8
	Lisansüstü	27	7,1
Annenin Medeni Durumu	Evli	365	95,8
	Ayrı Yaşıyor	4	1,0
	Boşanmış	10	2,6
	Eşini Kaybetmiş	2	0,5
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	171	44,9
	Çalışmıyor	210	55,1
Aile Gelir Durumu	8.500 ve altı	34	8,9
	8.500-20.000	204	53,5
	20.000 ve üzeri	143	37,5

Araştırmaya katılan çocukların annelerine ilişkin veriler incelendiğinde; annelerin %11,5'inin 25- 30 yaş aralığında, %32,3'ünün 31-35 yaş aralığında,

%33,3'ünün 36-40 yaş aralığında, %22,8'inin ise 41 ve üzeri yaş olduğu görülmektedir. Annelerin %5,5'i ilköğretim, %32,0'ı ortaöğretim/lise, %16,5'i ön lisans, %38,8'i lisans, %7,1'i ise lisansüstü eğitime sahiptir. Annelerin medeni durumu incelendiğinde %95,8'inin evli, %1,0'ının ayrı yaşadığı, %2,6'sının boşanmış ve %0,5'inin eşini kaybetmiş olduğu görülmektedir. Annelerin %44,9'unun çalıştığı ve %55,1'inin çalışmadığı saptanmıştır. Aile gelir durumlarına bakıldığında ise %8,9'unun 8.500 ve altı, %53,5'inin 8.500-20.000 aralığında, %37,5'inin 20.000 ve üzeri gelire sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4. 3 Çocuklara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	Kategori	n	%
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	185	48,6
	Erkek	196	51,4
Çocuğun Eğitim Alma Süresi	1 Yıl	171	44,9
	2 Yıl	176	46,2
	3 Yıl	34	8,9
Çocuğun Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	100	26,2
	1 kardeşi	187	49,1
	2 kardeşi	78	20,5
	3 ve 3'ten fazla	16	4,2
Çocuğun Doğum Sırası	1. Çocuk	194	50,9
	2. Çocuk	148	38,8
	3. çocuk ve üzeri	39	10,3

Araştırmaya katılan çocuklara ilişkin veriler incelendiğinde; çocukların cinsiyetinin %48,6'sının kız ve %51,4'ünün ise erkek olduğu görülmektedir. Çocukların %44,9'unun 1 yıl, %46,2'sinin 2 yıl, %8,9'unun 3 yıl okul öncesi eğitimi aldığı saptanmıştır. Çocukların %26,2'sinin tek çocuk, %49,1'inin 1 kardeşe, %20,5'inin 2 kardeşe, %4,2'sinin ise 3 ve 3'ten fazla kardeşe sahip olduğu belirlenmiştir. Çocukların %50,9'unun ilk çocuk, %38,8'inin 2. çocuk ve %10,3'ünün ise 3. ve daha sonra doğan çocuk olduğu görülmektedir.

Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluşları ile annelerinin ebeveyn tutumları arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 4.4’de sunulmuştur.

Tablo 4. 4 PERİK ile Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) Alt Boyutlarının Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	1								
2	,864**	1							
3	,703**	,446**	1						
4	,771**	,802**	,272**	1					
5	,699**	,485**	,593**	,306**	1				
6	,767**	,519**	,581**	,380**	,492**	1			
7	,866**	,749**	,448**	,777**	,423**	,637**	1		
8	,152**	,096	,108*	,102*	,137**	,123*	,151**	1	
9	-,055	-,113*	,048	-,105*	,005	,001	-,079	-,132*	1
10	-,113*	-,095	-,124*	-,073	-,053	-,100	-,089	,055	,117*

**p<0.01,; *p<0.05

Not: 1. PERİK toplam puanı; 2. Sosyal İlişki Kurma/ Sosyal Performans; 3. Kendini Kontrol/Öz Düzenleme; 4. Kendine Güven/Atılganlık; 5. Stresle Başa Çıkma/Duygusal Dengelilik; 6.Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi; 7.Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merakı; 8. Demokratik Tutum; 9. Aşırı Hoşgörülü Tutum; 10. Baskıcı-Otoriter Tutum.

Tablo 4.4’deki verilere göre, okul öncesine devam eden 5 yaş çocuklarının Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (PERİK) toplam puanları ile annelerinin Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) alt boyutlarından Demokratik Tutum puanları ($r = .152$, $p < .01$) arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır. Okul öncesine devam eden 5 yaş çocuklarının PERİK toplam puanları ile annelerinin ABTÖ alt boyutlarından Baskıcı-Otoriter Tutum boyutu puanları ($r = -.113$, $p < .05$) arasında negatif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Okul öncesine devam eden 5 yaş çocuklarının PERİK toplam puanları ile annelerinin ABTÖ alt boyutlarından Aşırı Hoşgörülü Tutum puanları ($r = -.055$, $p > .01$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesine devam eden 5 yaş çocuklarının PERİK alt boyutlarından Kendini Kontrol/Öz Düzenleme boyutu ($r = .108, p < .05$), Kendine Güven boyutu ($r = .102, p < .05$), Stresle Başa Çıkma/Duygusal Dengelilik ($r = .137, p < .01$), Sorumluluk bilinci/Görev Yönelimi boyutu ($r = .123, p < .05$) ve Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merakı boyutu ($r = .151, p < .01$) puanları ile annelerinin Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği Demokratik Tutum boyutu puanları arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Okul öncesine devam eden 5 yaş çocuklarının PERİK alt boyutlarından Sosyal İlişki Kurma /Sosyal Performans boyutu ($r = -.113, p < .05$) ve Kendine Güven/Atılganlık boyutu ($r = -.105, p < .05$) puanları ile annelerinin Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği Aşırı Hoşgörülü Tutum boyutu puanları arasında negatif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Okul öncesine devam eden 5 yaş çocuklarının PERİK alt boyutlarından Kendini Kontrol/Öz Düzenleme boyutu ($r = -.124, p < .05$) boyutu puanları ile annelerinin Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği Baskıcı ve Otoriter Tutum boyutu puanları arasında negatif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur.

Okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluşları ile annelerinin duygu düzenlemeleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 4.5'te sunulmuştur.

Tablo 4. 5 PERİK ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) Alt Boyutlarının Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	1											
2	-,154**	1										
3	,864**	-,103*	1									
4	,703**	-,079	,446**	1								
5	,771**	-,114*	,802**	,272**	1							
6	,699**	-,117*	,485**	,593**	,306**	1						
7	,767**	-,138**	,519**	,581**	,380**	,492**	1					
8	,866**	-,164**	,749**	,448**	,777**	,423**	,637**	1				
9	-,106*	,569**	-,091	-,046	-,050	-,051	-,124*	-,135**	1			
10	-,090	,783**	-,018	-,027	-,074	-,049	-,118*	-,132**	,330**	1		
11	-,094	,777**	-,057	-,071	-,070	-,105*	-,076	-,060	,361**	,536**	1	
12	-,196**	,889**	-,162**	-,107*	-,158**	-,150**	-,150**	-,187**	,417**	,600**	,615**	1
13	-,078	,767**	-,052	-,043	-,047	-,074	-,055	-,094	,355**	,420**	,512**	,615**

**p<0.01.; *p<0.05

Not: 1. PERİK toplam puanı; 2. DDGÖ toplam puanı; 3.Sosyal İlişki Kurma/ Sosyal Performans; 4. Kendini Kontrol/Öz Düzenleme; 5. Kendine Güven/Atılganlık; 6. Stresle Başa Çıkma/Duygusal Dengelilik; 7. Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi; 8.Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merakı; 9. Açıklık; 10. Amaçlar; 11. Dürtü; 12. Stratejiler; 13.Kabul Etmeme.

Tablo 4.5'deki verilere göre, okul öncesine devam eden 5 yaş çocuklarının Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık (PERİK) Ölçeği toplam puanları ile annelerinin Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) toplam puanları ($r = -.154, p < .05$) arasında negatif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Okul öncesine devam eden 5 yaş çocuklarının PERİK alt boyutlarından Sosyal İlişki Kurma/ Sosyal Performans boyutu ($r = -.103, p < .05$), Kendine Güven/Atılganlık boyutu ($r = -.114, p < .05$), Stresle Başa Çıkma/ Duygusal Dengelilik ($r = -.117, p < .05$), Sorumluluk Bilinci/Görev Yönelimi boyutu ($r = -.138, p < .01$), Keşfetmekten Keyif Alma/Keşfetme Merakı boyutu ($r = -.164, p < .01$) puanları ile annelerinin Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) toplam puanları arasında negatif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur.

Annelerin ebeveyn tutumları ile duygu düzenlemeleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi sonuçları Tablo 4.6'da sunulmuştur.

Tablo 4. 6 Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) ile Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) Alt Boyutlarının Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8
1	1							
2	,569**	1						
3	,783**	,330**	1					
4	,777**	,361**	,536**	1				
5	,889**	,417**	,600**	,615**	1			
6	,767**	,355**	,420**	,512**	,615**	1		
7	-,279**	-,128*	-,162**	-,329**	-,238**	-,220**	1	
8	,124*	,196**	,055	,078	,140**	,044	,055	1
9	,100	,096	,025	,171**	,066	,072	-,132*	,117*

** $p < 0.01$; * $p < 0.05$

Not: 1. DDGÖ toplam puanı; 2. Açıklık; 3. Amaçlar; 4. Dürtü; 5. Stratejiler; 6. Kabul Etmeme; 7. Demokratik Tutum; 8. Baskıcı- Otoriter Tutum; 9. Aşırı Hoşgörülü Tutum.

Tablo 4.6'daki verilere göre, annelerin Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) toplam puanları ile annelerin Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği

(ABTÖ) alt boyutlarından Demokratik Tutum boyutu puanları ($r = -.279, p < .01$) arasında negatif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Annelerin Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) toplam puanları ile annelerin Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) alt boyutlarından Baskıcı ve Otoriter Tutum boyutu puanları ($r = .124, p < .05$) arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Annelerin Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği toplam puanları ile annelerin Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği alt boyutlarından Aşırı Hoşgörülü Tutum boyutu puanları ($r = .100, p > .05$) arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Annelerin Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) alt boyutlarından Açıklık ($r = -.128, p < .05$), Amaçlar ($r = -.162, p < .01$), Dürtü ($r = -.329, p < .01$), Stratejiler ($r = -.238, p < .01$), Kabul Etmeme ($r = -.220, p < .01$) puanları ile annelerin Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) alt boyutlarından Demokratik Tutum boyutu puanları arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Annelerin Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) alt boyutlarından Açıklık ($r = .196, p < .05$) ve Stratejiler ($r = .140, p < .05$) boyutu puanları ile annelerin Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) alt boyutlarından Baskıcı ve Otoriter Tutum boyutu puanları arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Annelerin Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği (DDGÖ) alt boyutları Açıklık ($r = .06, p > .05$), Amaçlar ($r = -.02, p > .05$), Stratejiler ($r = .01, p > .05$), Kabul Etmeme ($r = .04, p > .05$) puanları ile annelerin Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ) alt boyutlarından Aşırı Hoşgörülü Tutum boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülürken, yalnızca Dürtü alt boyutu ile ($r = .171, p < .01$) pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Annelerin ebeveyn tutumlarının çocukların iyi oluşlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları Tablo 4.7’de sunulmuştur.

Tablo 4. 7 Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocukların İyi Oluşunu Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	106,734	13,817		7,725	,000

Baskıcı Otoriter Tutum	-,405	,172	-,121	-2,357	,019*
Demokratik Tutum	,513	,165	,160	3,114	,002*
Aşırı Hoşgörülü Tutum	-,067	,196	-,018	-,342	,733

Bağımlı Değişken: PERİK

R=,199 R²= ,039 F= 5,114 p=,002

Tablo 4.7 de annelerin ebeveyn tutumlarının okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluşunu yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları verilmiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, annelerin ebeveyn tutumlarının okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerinin %4'ünü açıkladığı görülmektedir (R²= .039, p<.01). Beta değerleri incelendiğinde ise bağımsız değişkenlerden annelerin Baskıcı Otoriter Tutumunun (β =-.121, p<.01) okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerini negatif yönlü ve anlamlı düzeyde yordadığı ve annelerin Demokratik Tutumun (β = .160, p<.01) okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerini pozitif yönlü ve anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Bağımsız değişkenlerden annelerin Aşırı Hoşgörülü Tutumunun ise (β =-.018 p>.01) okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerini anlamlı düzeyde yordamadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Annelere ait demografik değişkenlerin çocukların iyi oluşlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları Tablo 4.8'de sunulmuştur.

Tablo 4. 8 Annelere Ait Demografik Değişkenlerin Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocukların İyi Oluşunu Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	123,741	7,922		15,620	,000
Anne Yaş	-,975	1,058	-,048	-,922	,357
Anne Eğitim Durumu	,234	1,060	,013	,220	,826
Anne Medeni Durumu	-1,102	2,523	-,023	-,437	,663
Anne Çalışma Durumu	-2,882	2,228	-,075	-1,294	,197
Aile Gelir Durumu	3,625	1,930	,116	1,878	,061

Bağımlı Değişken: PERİK

R=.169 R²=.028 F= 2,190 p=,055

Tablo 4.8 de annelere ait demografik değişkenlerin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocukların iyi oluşunu yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları verilmiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, annelere ait demografik değişkenlerin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerinin %3'ünü açıkladığı görülmektedir ($R^2 = .028$, $p < .01$). Beta değerleri incelendiğinde ise bağımsız değişkenlerden anne yaşının ($\beta = -.048$ $p > .01$), anne eğitim durumunun ($\beta = .013$ $p > .01$), anne medeni durumunun ($\beta = -.023$ $p > .01$), anne çalışma durumunun ($\beta = -.075$ $p > .01$) ve aile gelir durumunun ($\beta = .116$ $p > .01$) okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerini anlamlı düzeyde yordamadığı bulgusuna ulaşılmıştır ($p = 0.55$).

Çocuklara ait demografik değişkenlerin çocukların iyi oluşlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları Tablo 4.9'da sunulmuştur.

Tablo 4. 9 Çocuklara Ait Demografik Değişkenlerin Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocukların İyi Oluşunu Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişken	B	Std. Hata	β	t	p
Sabit	127,114	4,516		28,150	,000
Çocuğun cinsiyeti	-8,888	1,886	-,234	-4,711	,000*
Çocuğun eğitim alma süresi	4,733	1,490	,158	3,176	,002*
Çocuğun kardeş sayısı	1,664	1,613	,073	1,032	,303
Çocuğun doğum sırası	-,171	1,776	-,007	-,096	,923

Bağımlı değişken: PERİK

$R = .287$ $R^2 = .082$ $F = 8,403$ $p = ,000$

Tablo 4.9 da çocuklara ait demografik değişkenlerin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocukların iyi oluşunu yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçları verilmiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda, çocuklara ait demografik değişkenlerin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerinin %8'ini açıkladığı görülmektedir ($R^2 = .082$, $p < .01$). Beta değerleri incelendiğinde çocuğun cinsiyetinin ($\beta = -.234$, $p < .01$) okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerini negatif yönlü ve anlamlı düzeyde

yordadığı ve çocuğun eğitim alma süresinin ($\beta = .158, p < .01$) okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerini pozitif yönlü ve anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir. Çocuğun kardeş sayısının ($\beta = .073, p = .303$) ve çocuğun doğum sırasının ($\beta = -.007, p = .923$) okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerini anlamlı düzeyde yordamadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇLAR TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde annelerin ebeveyn tutumu ve duygu düzenlemelerinin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeyleri ile ilişkisini belirlemeye yönelik yapılan analiz sonuçlarının doğrultusunda sonuç, tartışma ve öneriler başlıklarına yer verilmiştir.

4.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada annelerin ebeveyn tutumları ile duygu düzenlemelerinin, okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş grubundaki çocukların iyi oluşuyla ilişkisi incelenmiştir. İlgili araştırma çift kollu yürütülerek 185'i kız 196'sı erkek olmak üzere toplamda 381 çocuk adına öğretmenlerinden ve bu çocukların ebeveynlerinden veri toplanarak analiz edilmiştir. Aşağıda yapılan araştırmanın bulguları ışığında sonuçlar belirtilerek alt problemler çerçevesinde tartışılmıştır.

4.1.1. Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocuklarının İyi Oluşları ile Annelerinin Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada öncelikle çocukların iyi oluşları ile annelerinin ebeveyn tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre; okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluşlarına yönelik toplam puanları ile annelerin demokratik tutumları arasında pozitif yönde, annelerin baskıcı otoriter tutumları arasında ise negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Araştırmanın bu yöndeki bir diğer bulgusuna göre çocukların iyi oluş toplam puanları ile annelerinin aşırı hoşgörülü tutumu arasında bir ilişkinin olmadığı sonucu tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda annelerin demokratik tutumları arttığında çocukların iyi oluş düzeylerinin de arttığı, annelerin baskıcı ve otoriter tutumları arttığında ise çocukların iyi oluş düzeylerinin azaldığı çıkarımını yapmak mümkündür. Zira çocukların gelişiminde ebeveynlerinin önemli katkıları

olduğu bilinmektedir (Babaroğlu, 2018). Bronfenbrenner'ın Ekolojik Sistemler Kuramı da bu görüşü destekler niteliktedir (Bronfenbrenner, 1986). Ekolojik kuram çerçevesinde çocukların tüm gelişim alanlarını olumlu ya da olumsuz etkileyen değişkenlerin varlığı, çocukların mevcut iyi oluşlarının da belirleyicisidir (Ben-Arieh, 2008; Bradshaw vd., 2007). Bu bağlamda ebeveynlerin tutumları çocuklarının iyi oluş düzeylerini şekillendirebilir. Özdemir, (2021) yapmış olduğu araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarının iyi oluşları ile annelerinin baskıcı otoriter tutumları arasında negatif bir ilişki olduğunu tespit ederken, demokratik ve aşırı hoşgörülü tutumları arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşarak mevcut araştırmanın bulgusunu kısmen desteklemiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının iyi oluşuna yönelik yapılan çalışmalar sınırlı olsa da farklı örneklerde mevcut çalışmayı destekleyen araştırmalar da mevcuttur. Tohumcu (2022), anne-baba tutumu ile ortaokul öğrencilerinin iyi oluş düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Ergenlerin öznel iyi oluşu ile algıladıkları anne baba tutumları arasında anlamlı bir ilişki tespit eden araştırmalar da mevcuttur (Özkan, 2014; Sarı ve Özkan, 2016). Aydın (2019) ise ergenlerin algıladıkları anne baba tutumu, benlik saygısı ve psikolojik iyi oluşları arasında anlamlı ilişkiler elde etmiştir. Benzer şekilde Lavasani vd., (2011) de otoriter ve baskıcı anne-baba tutumu ile psikolojik iyi oluş arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Çiftçi Arıdağ ile Ünsal Seydooğulları (2018), Ercan (2019) ve Erdim (2019) ise ergenlerin algıladıkları ebeveyn tutumu ile yaşam doyumları arasında pozitif ilişkinin olduğunu ortaya koyduğundan mevcut araştırmanın sonuçları ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Ek olarak mevcut araştırmada annelerin aşırı hoşgörülü tutumu ile çocukların iyi oluş toplam puanları arasında bir ilişkiye rastlanmamış olması Tablo 4.4 de belirtildiği üzere annelerin baskıcı otoriter tutumları ile aşırı hoşgörülü tutumları arasında pozitif yönlü bir ilişkinin bulunmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir ($r = .117, p < .05$).

Araştırmada ölçeklerin alt boyutları açısından ilişkilere bakıldığında; annelerin demokratik tutumu ile çocukların iyi oluş düzeylerini ölçen PERİK alt boyutlarından kendini kontrol/öz düzenleme, kendine güven, stresle başa çıkma/duygusal dengelilik, sorumluluk bilinci/görev yönelimi, keşfetmekten keyif alma/keşfetme merakı puanlarıyla pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki

içerisinde olduğu görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda; annelerin demokratik tutumu arttıkça çocukların kendilerine ve başkalarına olan saygısı, kendine olan güveni ve girişken olma özellikleri, stres altındayken (kızdığında, üzüldüğünde vb.) dahi çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilmesi, sorumluluklarını yerine getirebilmesi ve bağımsız bir şekilde yeni keşifler yapabilmesi gibi becerilerinde artış olduğu söylenebilir. Zira ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdiği tutumlar; onların kendilerini ifade etme, duygularını yönetebilme, sağlıklı kişilik geliştirme ve sosyal duygusal gelişimlerinde önemli rol oynar (Öğretir Özçelik ve Şıvkın, 2019; Popov ve Ilesanmi, 2015). Berg (2011) de yapmış olduğu çalışmada okul öncesi çağındaki çocukların sosyal duygusal gelişimleri ile anne babalarının kullandığı ebeveyn tarzları arasında bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Araştırmalara göre demokratik tutum ile yetiştirilen çocuklar özgüveni yüksek, olumlu, duygularını kontrol edebilen, problemlere çözüm üretebilen, sınırların farkında olan, yaratıcılığı yüksek, sorumluluk bilincine sahip ve daha az problem davranış gösteren çocuklar olmaktadır (Baumrind ve Black, 1967; Ertem Başkan, 2021; Şirin, 2021; Taner Derman ve Başal, 2013). İlgili literatür incelendiğinde Dost Tuzgöl (2010) yapmış olduğu araştırmada ebeveynlerinin tutumlarını demokratik olarak algılayan öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinin diğer ebeveyn tutumlarına göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Günalp (2007) ise okul öncesi dönem çocukları ve ailelerinin katılımıyla gerçekleştirdiği çalışmasında, demokratik ebeveyn tutumuyla çocukların özgüvenlerinin gelişimi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre; annelerin baskıcı otoriter tutumu ile çocukların iyi oluş düzeylerini ölçen PERİK alt boyutlarından kendini kontrol/öz düzenleme puanlarıyla negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu bulguya göre annelerin baskıcı tutumu arttığında çocukların kendilerine ve başkalarına olan saygısının azaldığı söylenebilir. Çünkü kendisini sürekli baskı altında hisseden çocuklarda otorite kalktığında isyankâr davranma, ağlama ya da aşağılık duygusuna kapılma gibi davranışlar oluşabilmektedir (Bilgin Aydın, 2003; Özkan, 2021). Aktaş (2011) yapmış olduğu araştırmada lise öğrencilerinin algıladıkları koruyucu ve otoriter anne baba tutum puanları arttıkça benlik saygılarının azaldığını ortaya koymuştur ve bu sonuç mevcut araştırmanın sonucunu

destekler niteliktedir. Özdemir (2021) ise mevcut araştırmanın aksine, annelerin baskıcı otoriter tutumu ile çocukların iyi oluş düzeylerinin kendini kontrol/öz düzenleme alt boyutuyla ilgili herhangi bir ilişkiye rastlamamıştır.

Araştırmanın bu alandaki bir diğer sonucuna göre annelerin aşırı hoşgörülü tutumu ile çocukların iyi oluş düzeylerini ölçen PERİK alt boyutlarından sosyal ilişki kurma /sosyal performans ve kendine güven/atılmanlık puanları arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu annelerin aşırı hoşgörülü tutumları arttığında çocukların sosyal ilişki kurma ve öz güven düzeylerinin azaldığını işaret etmektedir. Bilindiği üzere aşırı hoşgörülü tutumda çocukların talepleri her şart ve koşulda kabul edilir. Zamanla çocuk ebeveynlerini aşarak sosyal çevresi içerisinde de egemenliğini sürdürmenin yollarını arar (Bilgin Aydın, 2003). Bu aile tutumundaki sınırsız serbestlik çocukların sosyal sorumluluk ve bağımsızlık gibi kavramları ayırt etmesini zorlaştırır. Bu durumda çocuklar ebeveynlerine bağımlı olma eğilimi gösterebilirler (Trawick-Smith, 2018). Ayrıca bu durum çocukların akran ilişkilerinde sorunlar yaşamasına da sebep olabilmektedir (Santrock, 2017). İlgili görüşler mevcut araştırmanın sonuçlarına açıklık getirmektedir.

4.1.2. Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5 Yaş Çocuklarının İyi Oluşları ile Annelerinin Duygu Düzenlemeleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmada çocukların iyi oluşları ile annelerinin duygu düzenlemeleri arasındaki ilişkiye bakılmış ve okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş toplam puanları ile annelerinin duygu düzenleme güçlüğü toplam puanları arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer deyişle annelerin duygu düzenleme güçlükleri arttıkça çocukların iyi oluş düzeyleri azalmaktadır. Literatür incelendiğinde iyi oluş ile duygular arasında bir ilişki olduğu görülmektedir (Gross, 2002). Bradburn (1969) pozitif duyguların varlığı ile iyi oluş düzeyinin yüksek oluşu arasında bir doğru orantı olduğu görüşünü savunmaktadır (Atan, 2019). Seligman (2011) da oluşturduğu PERMA Çok Boyutlu İyi Oluş modelinde olumlu duygular bileşenini temel almıştır. Huppert ve So'nun (2013) da görüşleri Seligman (2011) ile uyumludur. Fredrickson (2004) ise olumlu duyguların bilişsel becerileri arttırarak problemlerle başa çıkma

becerilerini geliştirdiğini ve bu durumun iyi oluşa önemli katkıları olduğunu savunmaktadır. Bu noktada duygu düzenleme becerilerinin büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir (Gross, 2002; Sekizkardeş, 2021). Mevcut araştırmanın sonuçları ile ilgili literatür paralellik göstermektedir. Çocuklar duygularını kendilerine bakım veren kişilerin duygusal tepkilerinden esinlenerek düzenlediğinden Bağlanma kuramcılarının görüşleri bu sonucu destekler niteliktedir (Field, 1994). Çünkü ebeveynle oluşan güvenli bağlanma çocukların duygusal iyi oluşları üzerinde olumlu etkiler oluşturur (Denham vd., 2009). Mevcut araştırmayı destekleyen duygu düzenleme ile iyi oluş arasında yakından bir ilişkinin olduğunu (Kraiss vd., 2020; Nyklíček, 2011) ve olumlu duyguların psikolojik iyi oluşla olumlu olarak ilişkilendirildiğini gösteren (Duman, 2018) araştırmalar da mevcuttur. Ayrıca Öztürk (2019) psikolojik iyi oluş ile duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkinin negatif yönde olduğunu, Repo (2011) ise duygu düzenleme yöntemleri ve iyi oluş arasındaki ilişkinin negatif yönde olduğunu tespit etmiştir. Mevcut sonuçların aksine Verzeletti vd., (2016) ergenlerin duygu düzenleme yöntemleri ile iyi oluşlarının pozitif ilişki içerisinde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ölçeklerin alt boyutları açısından ilişkilere bakıldığında ise, okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının PERİK alt boyutlarından sosyal ilişki kurma/ sosyal performans boyutu, kendine güven/atılmanlık boyutu, stresle başa çıkma/ duygusal dengelilik, sorumluluk bilinci/görev yönelimi boyutu, keşfetmekten keyif alma/keşfetme merakı boyutu puanları ile annelerinin duygu düzenleme güçlüğü toplam puanları arasında negatif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu bulunmuştur. Bu sonuca göre annelerin duygu düzenleme güçlükleri arttıkça çocukların sağlıklı sosyal ilişki kurma, özgüven, olumlu ya da olumsuz duyguları ile başa çıkma, sorumluluklarını yerine getirme ve yeni şeyler keşfetme gibi becerilerinin azaldığı söylenebilir. Çünkü iyi oluş düzeyi yüksek çocuklar; duygularını ifade edebilme, duygularını yönetebilme ve öz güven gibi becerilere sahip olmaktadır (Dwivedi ve Brinley Harper, 2004; VEYLDF, 2016). Duygu düzenleme becerisine sahip olan bireyler ise; iyi oluş düzeyi yüksek, sosyal beceriler açısından başarılı, yaşamdaki sorunlarla baş edebilen kişilerdir (Salovey, Lopes ve Straus, 2010 akt. Öztürk, 2019). Demirci vd., (2017) de olumlu duyguların iyi oluş

ölçeği alt boyutlarında da yer alan problem çözme, stresle başa çıkma ve üretkenlik gibi becerinin gelişimini desteklediğini öne sürerek mevcut sonucu desteklemiştir.

4.1.3. Annelerin Ebeveyn Tutumları ile Duygu Düzenlemeleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırma da annelerin duygu düzenlemeleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye bakılmış ve duygu düzenleme güçlükleri toplam puanları ile demokratik tutumları arasında negatif yönde, baskıcı- otoriter tutumları arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Bir diğer bulguya göre annelerin duygu düzenleme güçlükleri ile aşırı hoşgörülü tutumları arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu yöndeki sonuçlar; annelerin duygu düzenleme güçlükleri arttığında demokratik tutumlarının azaldığını, baskıcı otoriter tutumlarının ise arttığını işaret etmektedir. Ayyıldız'a (2005) göre; annelerin mutlulukları, duygusal ve bilişsel doyumları için öncelikle kendi gereksinimlerini karşılaması oldukça önemlidir. Annelerin kusursuz olması çocuklarını da kusursuz yetiştirebileceği anlamına gelmese de mutlu olan bir anne mutlu bir çocuk yetiştirebilir. Bu sebeple kendi duygularını düzenleyebilen annenin doğru tutumlarla çocuk yetiştirmesi olağan kabul edilebilir. Mevcut araştırmanın sonuçları da bu öngörüye destekler niteliktedir. Çünkü insanların kendi duygularını fark edebilmesi ve güçlü ya da zayıf olan yönlerinin neler olduğunu bilmesi davranışlarını da şekillendirecektir (Solomon, 2007). Ayrıca duygu düzenleme becerisine sahip olan bir yetişkin olumsuz duygularını ifade edebilmeleri noktasında çocuklarını yüreklendirebilir ve bu duygularla baş edebilmeleri hususunda da onlara rehber olabilir (Gottman vd., 1996). Çakır ve Ertem (2021), yapmış olduğu araştırmada annelerin ebeveyn tutumları ile duygu düzenleme durumları arasında istatistiksel olarak bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca özellikle kadınların, toplum içerisindeki farklı rollerle üstlendikleri pek çok sorumluluk sebebiyle birçok zorluk yaşayabileceği ve bu zorlukların annelerde olumsuz ebeveyn tutumlarının ve duygu düzenleme güçlüklerinin ortaya çıkmasında etken olabileceği düşünülmektedir. Mevcut araştırma da Tablo 4.2 de belirtildiği üzere annelerin çalışma durumu %44,9'la hatırı sayılır bir orandadır.

İlgili değişkenler arasındaki ilişkilere alt boyutlar açısından bakıldığında, annelerin demokratik tutumu ile duygu düzenleme güçlüğü'nün tüm alt boyutları

arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Annelerin baskıcı-otoriter tutumları ile duygu düzenleme güçlüğü alt boyutlarından açıklık ve stratejiler boyutu arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki görülmüştür. Annelerin aşırı hoşgörülü tutumu ile duygu düzenleme güçlüğü alt boyutlarından açıklık, amaçlar, stratejiler ve kabul etmeme puanları ile bir ilişki görülmezken; yalnızca dürtü puanları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu yöndeki sonuçlar, tüm duygu düzenleme alt boyutu puanları arttığında demokratik ebeveyn tutumu puanlarının azaldığını işaret etmektedir. Ek olarak ne hissettiği konusunda karmaşa yaşayan ve olumsuz duygularda doğru stratejiler belirlemede zorlanan annelerin baskıcı-otoriter tutumlarının arttığı söylenebilir. Ayrıca olumsuz duygular karşısında kontrolden çıktığı konusunda korku yaşayan veya kendini kontrol etmekte zorlanan annelerin ise aşırı hoşgörülü tutumlarının arttığı da ifade edilebilir. Duygu düzenleme hususunda güçlük yaşayan bireyler ani öfke problemleri, başkalarını suçlama veya çatışma içerisinde olma, çevresinde bulunan diğer bireylere farklı tutumlar sergileme gibi bir takım gözlemlenebilen davranışlar sergileyebilmektedir (Çolakoğlu Kaya, 2020). Bu durumun annelerin göstermiş olduğu ebeveynlik tutumlarına olumsuz anlamda yansımaları da olağan bir durum olarak kabul edilebilir. Sarıtaş ve Gençöz (2011) annelerin kendi duygu düzenleme güçlükleri ve çocuk yetiştirme davranışlarının, ergenlerin duygu düzenleme güçlükleri ile ilişkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda annelerin duygu düzenleme güçlüğü ile algılanan anne aşırı koruma davranışı arasında pozitif ilişki görülmüştür. Ayrıca annelerin duygu düzenleme güçlükleri arttığında ergenlerin de kendi duygularını düzenlemede güçlük yaşadıklarını tespit etmiştir. Mevcut bulguların aksine Burakgazi (2019) araştırmasında ebeveyn tutumları ile olumsuz duygular arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

4.1.4. Annelerin Ebeveyn Tutumlarının Çocukların İyi Oluşunu Yordama Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmada annelerin ebeveyn tutumlarının okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluşunu yordayıp yordamadığına bakılmış ve annelerin ebeveyn tutumlarının çocukların iyi oluş düzeylerinin yaklaşık %4'ünü açıkladığı

sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca alt boyutlar açısından bakıldığında annelerin baskıcı-otoriter tutumunun çocuklarının iyi oluş düzeyini negatif yönlü anlamlı düzeyde yordadığı ve annelerin demokratik tutumunun ise çocukların iyi oluş düzeylerini pozitif yönlü anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. Annelerin aşırı hoşgörölü tutumunun ise çocukların iyi oluş düzeylerini anlamlı düzeyde yordamadığı görölmüştür. Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergilemiş olduğu tutumların ve sağlıklı ebeveyn-çocuk ilişkisinin çocukların iyi oluşları üzerinde etkili olduğu kabul edilmektedir (Özdemir, 2021; Özoğul, 2022; Pannilage, 2017). Çünkü bu tutumların doğrudan veya dolaylı yollarla çocukların davranışlarını şekillendirebileceği ve sağlıklı karakter oluşturmalarında da etkili olabileceği bilinmektedir (Ayyıldız, 2005; Baran, 2016; Dursun, 2010; Özyürek, 2017; Yoleri, 2015). Konuya ilişkin yapılan çalışmalarda baskıcı-otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının mutsuz olmalarının yanı sıra, özerklik ile sorumluluk alma düzeylerinin ve özgüven ile benlik saygılarının düşük olduğu tespit edilmiştir (Baumrind ve Black, 1967; Berk, 2018). Özdemir'e (2021) göre; demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocukları iyi oluş düzeyi yüksek ve mutlu çocuklar olabilmektedir. Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı (2010) ebeveyn tutumlarının psikolojik etkilerine yönelik Türkiye'de yapılmış olan 34 araştırmayı incelemiş; baskıcı, disiplinli ve aşırı koruyucu olan ebeveyn tutumlarının çocuk ve ergenlerde olumsuz etkilerinin, demokratik ve kabul edici olan ebeveyn tutumlarının ise olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. İlgili literatür incelendiğinde mevcut çalışmanın sonuçları ile paralellik gösterdiği görölmektedir. Özdemir (2021) annelerin baskıcı-otoriter tutumunun çocukların iyi oluş düzeylerini negatif yönlü anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Tohumcu (2022) ise anne baba tutumlarının alt boyutlarından olan sorumluluk ve kabul boyutlarının çocukların iyi oluşlarının yordayıcısı olduğunu tespit etmiştir. Yapılan bir başka araştırmaya göre bireylerin algılamış olduğu olumlu ebeveyn tutumlarının psikolojik iyi oluşlarını olumlu etkilediği saptanmıştır (Demirci, 2017). Roboteg Saric ve Sakic (2014) de çocukların algıladığı anne baba tutumu ve arkadaşlık kalitesinin psikolojik iyi oluşlarını etkilediği görölmüştür. Ayrıca Gençdoğan ve Gülbahçe (2021), helikopter ebeveyn tutumunun da çocuklarının psikolojik iyi oluşu ve yaşam doyumu üzerinde yordayıcı bir etkiye sahip olduğunu tespit etmiştir. Helikopter ebeveyn tutumu, yaygın olarak bilinen ebeveyn

tutumlarının dışında literatüre son yıllarda kazandırılan ebeveynlerin çocuklarından ayrılmak istemediği ve çocuklarının her davranışına müdahalede bulunduğu bir tutum çeşididir.

Literatür incelendiğinde yaşam doyumu kavramı ile iyi oluş kavramının sıklıkla birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bu sebeple ebeveyn tutumlarının çocukların iyi oluşlarının yanı sıra yaşam doyumlarını da etkilediğini veya belirlediğini gösteren çalışmalar da görülmektedir (Altun, 2021; Ercan, 2019; Sarı ve Özkan, 2016). Ercan, (2019) anne baba tutumlarının alt boyutlarından kabul ve ilgi boyutunun ergenlerin yaşam doyumu düzeylerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Acun Kapıkıran, Körükcü ve Kapıkıran (2014) de yaptıkları çalışmada kabul edici ebeveyn tutumunun yaşam doyumunun anlamlı bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymuştur. Ertaş (2020) ise lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada, anne babaların çocuklarına karşı sergilemiş olduğu tutumlarının çocukların yaşam doyumu ve öznel iyi oluşu üzerinde anlamlı etkilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

4.1.5. Anneye Ait Demografik Değişkenlerin Çocukların İyi Oluşunu Yordama Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Aile toplum içerisindeki en temel sosyal kurumdur. Gelecek nesilleri yetiştiren, onlara sevgi ve şefkat gösteren, sosyalleşmelerini kolaylaştıran bir birim olarak işlev görmektedir (Pannilage, 2017). Bu noktada çocukların iyi oluş düzeylerini etkileyen etmenler, yetişkinlerin sorumluluk alanına giren konuları içermektedir. Çünkü çocukların iyi oluş düzeyleri yaşadıkları çevreden, içerisinde buldukları yaşam koşullarından ve ailelerinin ekonomik durumlarından etkilenmektedir (Bradshaw vd., 2007). Fakat mevcut araştırmanın sonuçları bu hususu desteklememektedir. Bu çalışmada annelere ait demografik değişkenlerin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocukların iyi oluşunu yordayıp yordamadığına bakılmış ve yapılan analiz sonucunda annelere ait demografik değişkenlerin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerinin %3'ünü açıkladığı görülmüştür. Fakat bağımsız değişkenlerden olan annenin yaşının, annenin eğitim durumunun, annenin medeni durumunun, annenin çalışma durumunun ve aile gelir durumunun okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş

çocuklarının iyi oluş düzeylerini anlamlı düzeyde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Oysaki UNICEF (2013) ailenin gelir durumunun ve çocukların bu durumdan faydalanma düzeyinin iyi oluşlarının belirleyicisi olabileceğini savunmaktadır. Çünkü ailenin gelir durumunun yüksek olması çocuğun rahat şartlarda yaşamasına, yeni beceriler edinebilmesi için alternatif imkanların sunulmasına ve daha fazla kültürel aktivitelere katılmasına olanak sağlayacaktır. The Urban Child Institute (2012) göre de ailenin ekonomik iyi oluşu çocukların iyi oluşunun göstergesidir. Bu hususta çocukların kaliteli bir yaşam sürebilme hakkı olduğu bilinmektedir ve bu hak Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'yle de güvence altına alınmıştır (OECD, 2021; UNICEF, 1989). İlgili literatür incelendiğinde gelir durumu, ebeveyn eğitim seviyesi, ebeveyn mesleği gibi sosyoekonomik durumun belirleyicisi olan birtakım değişkenlerin çocukların ruh sağlığı üzerindeki etkilerine bakıldığı ve bu sosyoekonomik göstergelerin çocukların iyi oluşlarını doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği sonucuna ulaşıldığı dikkat çekmektedir (Ge, 2017). Fakat Grotberg (1997) ise mevcut araştırmanın sonucuyla paralel olarak, yapmış olduğu çalışmada annelerin sosyoekonomik düzeyinin çocuklarının psikolojik sağlımlıkları üzerinde bir etkisinin olmadığını saptamıştır. Cenkseven ve Akbaş (2007) da üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada sosyoekonomik düzeyin öznel iyi oluşun yordayıcısı olduğu, psikolojik iyi oluşun ise yordayıcısı olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Erata ve Özbey (2020) annelerin eğitim durumunun çocukların sosyal duygusal iyi oluşları ve psikolojik sağlımlıkları üzerinde etkili olabileceğini yorumlamıştır. Çünkü çocuklar için gerekli tüm ihtiyaçlarda ebeveynlerin eğitim seviyesinin yüksek olması sebebiyle ilgili alanlarda daha bilgili olmaları çocukların iyi oluşuna önemli katkılar sağlamaktadır (Casper ve Kitchen, 2008 akt. Özdemir, 2021). Vandewater ve Lansford (1998) ise 10-17 yaş aralığındaki çocuklar ve bu çocukların anneleri ile yapmış olduğu araştırmasında aile yapısının iyi oluşu etkileyen bir faktör olmadığı sonucuna ulaşarak mevcut çalışmayı desteklese de değişen aile yapılarının çocukların iyi oluşu üzerinde önemli etkileri olduğu görüşünü savunan araştırmalarda mevcuttur (Amato ve Cheadle, 2005; Pannilage, 2017; Sun ve Li, 2002). Ak (2016) ise ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlımlığıyla duygusal zekalarını karşılaştırdığı araştırmasında annesi çalışmayan öğrencilerin annesi çalışanlara oranla psikolojik sağlımlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ez cümle, konuya ilişkin literatürdeki araştırmaların çoğunluğu bu araştırma kapsamında elde edilen sonuçları desteklememektedir. Yani annenin yaşı, eğitim seviyesi, medeni durumu, çalışma durumu ve aile gelir durumu değişkenleri çocukların iyi oluş düzeylerini yordamamaktadır. Bu hususta Tablo 4.2 de belirtilen değişkenlere ait veriler incelendiğinde aile gelir düzeyinin ortalama seviyede (n= 204) olduğu, annelerin büyük bir çoğunluğunun çalışmadığı (n= 210), çocukların çok büyük bir kısmının tam ailede (n= 365) büyüdüğü, eğitim seviyelerinin ise lisans (n= 148) ve ortaöğretim (n= 122) düzeyinde seyrettiği görülmektedir. Bu noktada Tablo 4.3 de belirtildiği üzere çocukların okul öncesi eğitimi alma süresinin olumlu yönde olması durumunu, çocukların iyi oluşu üzerinde etkili olabileceği şeklinde yorumlamak mümkündür. Yani ilgili sonuçlar eğitim süresinin buradaki açığı kapattığını işaret etmektedir.

4.1.6. Çocuğa Ait Demografik Değişkenlerin Çocukların İyi Oluşunu Yordama Düzeyine Yönelik Sonuç ve Tartışma

Araştırmada çocuklara ait demografik değişkenlerin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocukların iyi oluşunu yordayıp yordamadığına bakılmış ve analiz sonucunda çocuklara ait demografik değişkenlerin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerinin %8'ini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Değişkenler açısından bakıldığında ise çocuğun cinsiyetinin okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerini negatif yönlü ve anlamlı düzeyde yordadığı tespit edilmiştir. Statham ve Chase (2010) kültürün, cinsiyetin, yaşın ve kişisel özelliklerin iyi oluşu ne düzeyde etkileyeceğine dikkat edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Çünkü cinsiyet ve yaş gibi demografik değişkenler aynı zamanda çocuğun sosyal becerilerini etkilemektedir (Kaya, 2020). Bu hususta kızların iyi oluş ve sağlamlık düzeyinin erkeklerinkinden yüksek olduğunu gösteren araştırmalar (Açıkgöz, 2016; Cenkseven ve Akbaş, 2007; Gediksiz, 2013; Turgut, 2015; Yılmaz, 2013) olduğu gibi, erkeklerin iyi oluş ve sağlamlık düzeylerinin kızlara göre yüksek olduğunu ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur (Bulut, 2016; Dayıoğlu, 2008; Haring vd., 1984). Mevcut sonuçlar ışığında ilgili literatür incelendiğinde ise Cooper, Okamura ve Meneil (1995) yapmış oldukları çalışmada cinsiyetin iyi oluş üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Cenkseven ve Akbaş (2007) da araştırmalarında

cinsiyet değişkeninin iyi oluşun güçlü yordayıcıları arasında olduğunu ortaya koymuştur. Özdemir (2021) ise okul öncesi dönem çocuklarında cinsiyetin kızlar lehine iyi oluşu anlamlı bir şekilde yordadığını tespit etmiştir. Ayrıca Howell vd., (2010) da okul öncesi dönem çocuklarında cinsiyetin psikolojik sağlamlıklarıyla ilişkili olduğu ve iyi oluşlarını etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Cinsiyetin iyi oluş üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını tespit eden araştırmalarda mevcuttur (Halisdemir, 2013; Ryff vd., 1999). Bu durum iyi oluş ve cinsiyet değişkenlerine ait elde edilen sonuçlarda bir tutarlılık olmadığını göstermektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre demografik değişkenlerden olan çocuğun eğitim alma süresinin, okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerini pozitif yönlü ve anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul öncesi eğitim; çocuğun fiziksel sağlık ve refahına, sosyal bilgi ve yetkinliğine, iletişim becerilerine, duygusal, zihinsel ve dil gelişimine önemli katkılar sağlayan bir eğitim basamağıdır (Mustard, 2007 akt. Seven, 2018). Ayrıca çocukların sosyalleşmesini sağlamasının yanı sıra onlara keşfetme imkânı sunarak, iş birliği yapabilme, problemlere çözüm üretebilme ve karar verebilme gibi bir takım becerinin gelişimine de olumlu katkılar sağlar (Uyanık ve Kandır, 2010). Cesur ve Demir (2020) yapmış olduğu çalışmada 3 yıl boyunca okul öncesi eğitimi almış çocukların okula yeni başlayan çocuklara oranla özgüven, arkadaşlık ilişkilerini yönetme, iş birliği yapma ve iletişim gibi becerilerde daha üst düzeyde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Günindi (2008) ise çocukların okul öncesi eğitimi alma süresi uzadıkça sosyal uyum ve beceri düzeylerinin de arttığı sonucunu ortaya koymuştur. Dinç (2002) de çalışmasında çocukların okul öncesi eğitime devam etme sürelerinin sosyal becerilerini etkilediğini tespit etmiştir. Türkmen ve Özbey (2018) yapmış oldukları araştırmada çocukların okula devam etme süresi arttığında benlik algısı düzeylerinin de arttığını saptanmıştır. Erata ve Özbey (2020) ise 3 yıldan beri okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu görmüştür. Bu hususlar dikkate alındığında çocukların okul öncesi eğitime devam etmeleri onların tüm gelişim alanlarını desteklediği gibi iyi oluşlarını da etkilemesi olağan olarak kabul edilebilir. Fakat mevcut bulguların aksine Özdemir (2021) okul öncesi eğitime devam etme süresinin çocukların iyi

oluşları üzerinde anlamlı bir katkısının olmadığı ve anlamlı bir şekilde yordamadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda, çocuğun kardeş sayısının ve çocuğun doğum sırasının okul öncesi eğitime devam eden 5 yaş çocuklarının iyi oluş düzeylerini anlamlı düzeyde yordamadığı tespit edilmiştir. Aile içerisinde çocuk sayısının artması ebeveynlerin çocuklarına ayıracağı zamanını azaltmaktadır (Aydın ve Delioğlu, 2003). Ayrıca aile içerisindeki çocuk sayısının artmasıyla, çocuklar için belirlenen kaynak da azalacağından yaşam kalitelerinin de olumsuz etkilenebileceği çıkarımını yapmak mümkündür (Özoğul, 2022). Çocukların fiziksel gereksinimleri kadar sevme, sevilme, ait olma ve güven duygusu gibi psikolojik gereksinimlerinin de yeterli olarak karşılanması gereklidir (Bilgin Aydın, 2003). Bu noktada çocuğun kardeşleriyle kuracağı olumlu ve destekleyici ilişkilerin onların psikolojik sağlamlığını arttıracığı düşünülse de (Ak, 2016), kardeş sayısının fazla oluşu aralarındaki ilişkinin sorunsuz olacağını göstermeyebilir (Yörükoğlu, 1991). Kalkuloğlu (2022) pandemi ve deprem süreci yaşayan çocukların sosyal duygusal iyi oluşlarını incelediği araştırmasında, çocukların iyi oluş düzeylerinin kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde kardeş sayısına ve doğum sırasına göre psikolojik sağlamlık düzeylerinde anlamlı bir farkın olmadığını gösteren araştırmalar mevcuttur (Ak, 2016; Atik, 2013; Sağlam, 2012). İlgili literatür incelendiğinde iyi oluş ve kardeş sayısı arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı çalışmalar da bulunmaktadır (Aydoğdu, 2017; Özcan, 2017). Araştırmanın mevcut bulgusundan farklı olarak; Aydın ve Egemberdiyeva (2018) üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerini incelemeyi amaçladığı çalışmada kardeş sayısının psikolojik sağlamlığı anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Yine Kılıç (2014) de üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu araştırmada demografik değişkenlerden olan kardeş sayısının psikolojik dayanıklılık düzeylerinde etkili olduğunu tespit etmiştir. Mevcut araştırmaya ilişkin sonuç ve literatür birlikte incelendiğinde bu hususta bir tutarlılık olmadığı görülmektedir. Kardeş sayısının ve çocuğun doğum sırasının iyi oluşlarını yordamama sebebi Tablo 4.3 de belirtildiği üzere çocukların %50,9'unun ilk çocuk olmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

4.2. ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın sonuçları doğrultusunda eğitimciler ile politika belirleyicilere, araştırmacılara ve ebeveynlere yönelik olmak üzere üç ayrı başlık halinde öneriler sunulmuştur.

4.2.1. Eğitimciler ve Politika Belirleyicilere Yönelik Öneriler

- Araştırmanın sonuçlarına göre okul öncesi eğitim, çocukların iyi oluşunu etkilemektedir. Çocukların gelecek yaşamına dair temellerin atıldığı bu kritik dönemde çocukların tüm gelişim alanlarının desteklenmesi amacıyla okul öncesi eğitim zorunlu eğitim kapsamına alınabilir.
- Mevcut okul öncesi eğitim programı güncellenerek çocukların iyi oluş düzeylerini arttırmaya yönelik yeni kazanım ve göstergeler eklenebilir.
- Okul öncesi öğretmenleri ve rehber öğretmenler tarafından okul öncesi dönem çocuklarının iyi oluş düzeylerini arttırmaya yönelik bir destek eğitim programı geliştirilebilir. Geliştirilen bu eğitim programının uygulanmasında çocuğa görelilik ilkesi benimsenerek uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması, istenilen kazanımlara ulaşılmasını kolaylaştıracaktır.
- Öğretmenlerin, çocukların sosyal duygusal iyi oluş düzeylerini eğitim yılı içerisinde takip etmelerini kolaylaştıracak uygulamalar geliştirilebilir.
- Üniversitelerin okul öncesi öğretmenliği, rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümlerinin müfredatına çocukların iyi oluş düzeylerinin artırılmasına yönelik çalışmaları konu alan bir ders eklenebilir.
- Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal duygusal iyi oluş düzeylerinin artırılmasına ve bu hususta ebeveyn rolünün önemine yönelik gerekli bilgilerin ebeveynlere aktarılması amacıyla eğitim seminerleri düzenlenebilir. Düzenlenen bu seminerlerde ebeveyn tutumlarının iyi oluş üzerindeki etkileri açıklanarak özellikle demokratik tutumla çocuk yetiştirmelerine katkı sağlanabilir.
- Tüm mesleklerin edinim sürecinde eğitim ve uygulama oldukça önemlidir. Fakat bireyler ebeveyn olmayı, çocuk sahibi olduktan sonra bir nevi deneme yanılma yoluyla edindikleri tecrübelerle öğrenmektedir. Bu sebeple etkili ebeveynliğin sağlanabilmesi amacıyla evlilik için gerekli şartlara ‘anne-baba eğitimi

sertifikasına sahip olma' maddesi eklenerek bu eğitimlere katılım oranı arttırılabilir.

- Doğru ve etkili ebeveyn tutumlarını içeren kamu spotları hazırlanarak yayımlanabilir.

4.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Veri toplama sürecinde yabancı uyruklu ebeveynlerin araştırmayı tam olarak anlamlandıramadıklarını ifade ederek sürece dahil olmak istememeleri sebebiyle, iyi oluş alanında bilgilendirilmeye yönelik tüm eğitimler ve araştırma bilgileri farklı dillere çevrilerek sunulabilir. Ayrıca iyi oluşa yönelik araştırma, ülkemizde yaşayan ve okul öncesi eğitimi alan yabancı uyruklu çocuklar ile tekrar çalışılabilir.
- Mevcut araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının iyi oluş düzeyleri yalnızca 5 yaş grupları ile sınırlandırılmıştır. Daha sonraki çalışmalarda 4 yaş grupları da dahil edilerek veri çeşitliliği arttırılabilir ve yaş grupları arasında kıyaslama yapılabilir.
- Çocukların iyi oluş düzeylerini belirlemede nitel araştırma yöntemleri de kullanılarak çocuklar ile birebir görüşmeler gerçekleştirilebilir.
- Bu çalışmada yalnızca annelerin ebeveyn tutumları ile duygu düzenlemelerinin çocukların iyi oluşuyla ilişkisi ortaya konulmuştur. Daha sonraki yapılacak olan çalışmalarda babaların ebeveyn tutumları ve duygu düzenlemelerine ilişkin veriler de toplanabilir.
- Okul öncesi dönem çocuklarının iyi oluş düzeyleriyle onlara eğitim veren öğretmenlerinin kişilik tipleri, tutumları, iyi oluşları veya öz düzenlemelerinin ilişkisine yönelik farklı araştırmalar yapılarak, öğretmenlerin çocukların iyi oluşuna olan etkileri tespit edilebilir.
- Okul öncesi dönem çocuklarında kullanılmak üzere geliştirilmiş olan iyi oluş ölçekleri sosyal duygusal alana yönelik yapılmıştır. Çok boyutlu yapıya sahip olan ve pek çok değişkenden etkilenebilen iyi oluş kavramı için daha kapsamlı alternatif ölçekler geliştirilebilir.
- Çocukların iyi oluşuna yönelik yapılan çalışmaların alanı ve örneklem grubu genişletilerek daha çok çocuğa, ebeveyne ve eğitime ulaşılabilir.

- Bu çalışmada ailenin gelir durumunun çocukların iyi oluş düzeylerini yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili çalışmada Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı anasınıfı ve anaokullarında okul öncesi eğitime devam eden çocuklar ve bu çocukların anneleri yer almaktadır. Konuya ilişkin yapılacak yeni çalışmalarda devlet okulları ve özel okullarda okul öncesi eğitime devam eden çocuklar ve bu çocukların ebeveynleriyle çalışılarak gelir durumu farkı ortaya konulabilir.

4.2.3. Ebeveynlere Yönelik Öneriler

- Ebeveynlerin çocuklarına olan tutum ve davranışları çocukların iyi oluşu üzerinde etkilidir. Toplumun temel sosyal kurumu olarak kabul edilen ailede ebeveynler, çocuklarına çatışmadan uzak, olumlu iletişimin kullanıldığı, sevgi ve ilginin egemen olduğu bir aile ortamı sunmalıdır. Bu sebeple ebeveynler aile içi iletişimlerini güçlendirebilir ve etkili ebeveynliğe yönelik eğitimlere katılabilir.
- Ebeveynler, çocuklarının okul öncesi eğitim kurumlarından faydalanmalarına, rahat şartlarda yaşamalarına, yeni beceriler edinebilmesi için alternatif imkanların sunulmasına ve kültürel faaliyetlere ulaşımın kolaylaştırılmasına olanak sağlayabilir.
- Ebeveynler, çocukların iyi oluş düzeylerinin arttırılmasına yönelik neler yapılabileceğini belirleyebilmek amacıyla okul öncesi öğretmenleri, rehber öğretmen ve diğer uzmanlarla iş birliği içerisinde çalışabilir.
- Sağlıklı bir toplumun yetiştirilmesinde ailenin önemi büyüktür. Bu sebeple ebeveynlerin yalnızca kendi çocuklarını değil, geleceğimizi de inşa ediyor olma sorumluluğunda olduklarını unutmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Aaker, D.A., Kumar, V., ve Day, G.S.** (2007). *Marketing Research*, 9. Edition, John Wiley ve Sons, Danvers.
- Abed, N., Pakdaman, S., Heidari M. ve Tahmassian, K.** (2016). Developing Psychological Well-Being Scale for Preschool Children. *Global Journal of Health Science, Canadian Center of Science and Education*, cilt. 8(11), 104-104.
- Acun Kapıkıran, N., Körükcü, Ö. ve Kapıkıran, Ş.** (2014). Erken ergenlikte anne-baba tutumlarının yaşam doyumu ve depresyonla ilişkisi: benlik saygısının aracılık rolü. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(4), 1237-1252.
- Açıkgöz, M.** (2016). *Çukurova üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ile mizah tarzları ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Ak, Ç.** (2016). *Ortaokul öğrencilerinin duygusal zekâları ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aksel, B.** (2018). *0-6 yaş arası çocuğu olan annelerin psikolojik iyi oluşlarının öznel iyi oluş, öğrenilmiş güçlülük ve algılanan sosyal destek açısından yordanması*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aktaş S.** (2011). *Dokuzuncu sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aktürk, M. F.** (2015). *Çocukları okul öncesi eğitime devam eden (5 yaş grubu) ebeveynlerin ana-baba tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Akyıl, A.** (2019). *Çocukluk çağı travmaları, bilişsel duygu düzenleme ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi: Diyarbakır ve Mardin örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

- Alabay, E.** (2017). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 156- 174.
- Altun, G.** (2021). *Geç ergenlik döneminde ebeveyn tutumları ile yaşam doyumu ve öz şefkat arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Amato PR. ve Cheadle J.** (2005). The long reach of divorce: divorce and child-well-being across three generations. *Journal of Marriage and the Family*, 67, 191–206.
- Arnott, B. ve Brown, A.** (2013). An exploration of parenting behaviours and attitudes during early infancy: association with maternal and infant characteristics. *Infant and Child Development*, 22(4), 349–361.
- Arslan Özkılıç, S.** (2021). *Okul öncesi dönem çocuklarının anneleriyle olan ilişkileri ve annelerin çocuğa yönelik ilgisi ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atabey, D.** (2017). Anasınıfına devam eden çocukların annelerinin anne tutumlarının incelenmesi (Çorum ili örneği). *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (1), 145-168.
- Atan, A.** (2019). *5 -6 Yaş Çocuklarda psikolojik iyi oluş: bir model önerisi ve ebeveynler ile öğretmenlerin kişilik tipleri, ego durumları ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin yordayıcı rolü*. Doktora Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Atik, E. L.** (2013). *Liseli ergenlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkide öz-yansıtma ve içgörünün rolü*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, N. H. B. ve Delioğlu, M.** (2003). *Çocuk ruh sağlığı*. Morpa Kültür Yayınları.
- Aydın, M. ve Egemberdiyeva, A.** (2018). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3 (1), 37-53.
- Aydın, E.** (2019). *Ergenlerin algılanan anne baba tutumlarının benlik saygısı ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M.** (2016). Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 0-0.

- Aydoğdu, H.** (2017). *Lise öğrencilerinde öznel iyi oluş ve akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ayyıldız, T.** (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sağlık Bilimleri, Zonguldak.
- Babaroğlu, A.** (2018). *Çocuk psikolojisi ve ruh sağlığı*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Bakhla, A. K., Sinha, P., Sharan, R., Binay, Y., Verma, V. ve Chaudhury, S.** (2013). Anxiety in school students: Role of parenting and gender. *Industrial Psychiatry Journal*, 22(2), 131-137.
- Baran, G.** (2016). *Aile Yaşam Dinamiği*. 2. Baskı. İstanbul: Pelikan Yayınları.
- Başaran, M., Erol, M. ve Yılmaz, D.** (2020). Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlıkları ile Duygusal ve Psikolojik İyi Oluşlukları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Milli Mücadele'nin 100. Yılı Özel Sayısı, 290-303.
- Baumrind, D. ve Black, A. E.** (1967). Socialization practices associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child Development*, 38(2), 291-327. <https://doi.org/10.2307/1127295>
- Baumrind, D.** (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4, 1-103. <https://doi.org/10.1037/h0030372>
- Bee, H. ve Boyd, D.** (2020). *Çocuk gelişimi psikolojisi: Çevik Matbaacılık* (O. Gündüz, Çev.; Alemdar Ofset). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Ben-Arieh, A.** (2005). Where are the children? Children's role in measuring and monitoring their well-being. *Social Indicators Research*, 74(3), 573-596.
- Ben-Arieh, A. ve Fronès I.** (2007). Indicators of Children's Wellbeing: What should be Measured and Why? *Social Indicators Research*. 84, 249-250.
- Ben-Arieh, A.** (2008), 'The Child Indicators Movement: Past, Present, and Future', *Child Indicators Research*, 1(1), 3-16.
- Ben-Arieh, A.** (2010). Developing indicators for child well-being in a changing context. *Child well-being: Understanding children's lives*, 129-142.
- Berg, B.** (2011). The effects of parenting styles on a preschool aged child's social emotional. *Developmental Science*, 12(1), 94-200.
- Berk, L. E.** (2018). *Bebekler ve çocuklar doğum öncesinden orta çocukluğa* (çev. N. Işikoğlu-Erdoğan). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Berk, L. E.** (2020). *Bebekler ve çocuklar: Doğum öncesinden orta çocukluğa* (N. Işıkoğlu Erdoğan, Çev.; Atalay Matbaacılık). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Biçer, İ., Çavmak, D., Deniz, D. ve Özal, M.** (2021). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin başarı yönelimlerinin iyi oluş modeli (perma) ile ilişkisi. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 102-109
- Bilge, Y., ve Sezgin, E.** (2020). Mediator role of mother's personality traits and attachment styles in the relationship between mother and child emotion regulation. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 21(3), 310-318.
- Bilgin Aydın, N. H.** (2003). *Çocuk Ruh Sağlığı* (MMP Baskı Tesisleri). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Bradshaw, J., Hoelscher P. ve Richardson D.** (2007). Comparing child well-being in OECD countries: concepts and methods, *Innocenti Working Paper* (IWP-2006-03), Florence: UNICEF Innocenti Research Centre.
- Bradshaw, J., Hoelscher, P. ve Richardson, D.** (2007). An index of child well-being in the European Union. *Social indicators research*, 80(1), 133-177.
- Bronfenbrenner, U.** (1986). Ecology of the family as a context for human development: research perspectives. *Developmental Psychology*. 22(6), 723-742.
- Bronfenbrenner, U. ve Morris, P. A.** (1998). 'The Ecology of Developmental Processes', in W. Damon ve R. M. Lerner (Ed.), (ss. 993–1028) *Handbook of Child Psychology: Vol.1: Theoretical Models of Human Development*.
- Brown, S.** (2002). Child well-being in cohabiting families. Just living together: Implications of cohabitation on families, *Children, and Social Policy*, 173-87.
- Bulut, B.** (2016). *Ergenlerin anksiyete, sosyal destek ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Bulut, S. ve Subaşı, M.** (2020). *Pozitif psikolojiye giriş*. S. Bulut (Ed.), Pozitif Psikoloji içerisinde (1-16. ss.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Burakgazi, S.** (2019). *Annelerin çocukluk çağı travmaları ile çocuk yetiştirme tutumları ve genel psikolojik durumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Butler, J. ve Kern, M. L.** (2016). The PERMA-Profil: A brief multidimensional measure of flourishing. *International Journal of Wellbeing*, 6(3), 1–48.
- Büyüköztürk, S., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, OE, Karadeniz, S., ve Demirel, F.** (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyükşahin, G.** (2009). *Boşanmış ve boşanmamış (tam) ailelerden gelen 11-13 yaş arası çocukların anne baba tutumlarını algılama biçimlerinin sosyal uyum düzeyleri ile ilişkisi*. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Can, A.** (2020). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (9. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cenkseven, F., ve Akbaş, T.** (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yordayıcılarının incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(27), 43-65.
- Cesur, C. ve Demir, M. K.** (2020). Okul öncesi eğitim alma süresinin çocukların sınıf kurallarına uyum ve okul motivasyonlarına etkisinin öğretmen görüşlerin göre incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 103-122.
- Chambers, R., Gullone, E. ve Allen, N. B.** (2009). Mindful emotion regulation: An integrative review. *Clinical psychology review*, 29(6), 560-572.
- Chaplin, L. N.** (2009). Please may I have a bike? Better yet, may I have a hug? An examination of children's and adolescents' happiness. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 10(5), 541–562. <https://doi.org/10.1007/s10902-008-9108-3>
- Chapple, S.** (2009). *Child well-being and sole-parent family structure in the OECD: An analysis*.
<https://doi.org/10.1787/225407362040>
- Child Trends.** (2016). Child well-being: Constructs to measure child well-being and risk and protective factors that affect the development of young children. *Child Trends Publication*. June, 61. https://www.childtrends.org/wp-content/uploads/2017/03/2016_61ConstructsMeasureChildWellbeing.pdf
- Clonan, S. M., Chafouleas, S. M., McDougal, J. L. ve Riley-Tillman, T. C.** (2004). Positive psychology goes to school: Are we there yet? *Psychology in the Schools*, 41(1), 101-110. <https://doi.org/10.1002/pits.10142>
- Coleman, J.** (2009). Well-being in schools: empirical measure, or politicians' dream? *Oxford Review of Education* 35(3), 281–292.

- Collins, W. A., Maccoby, E. E., Steinberg, L., Hetherington, E. M. ve Bornstein, M. H.** (2000). Contemporary research on parenting: The case for nature and nurture. *American Psychologist*, 55(2), 218-232.
- Cooper, H., Okamura, L. ve McNeil, P.** (1995). Situation and personality correlates of psychological well-being: Social activity and personal control. *Journal of Research in Personality*, 29(4), 395-417.
- Corsano, P., Majorano, M., ve Champretavy, L.** (2006). Psychological well-being in adolescence: The contribution of interpersonal relations and experience of being alone. *Adolescence*, 41(162), 341-353.
- Çakır, Ö., ve Ertem, M.** (2021). Yaygın Anksiyete Bozukluğu Tanılı Çocuk/Ergenlerin Annelerinin Ebeveyn Tutumu ile Duygu Düzenleme Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İzmir Tepecik Eğitim Hastanesi Dergisi*, 31(1), 16-25.
- Çelik, H. R.** (2021). *5-6 yaş çocuklarının okula uyum ile öğrenme davranışları ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Çiftçi Arıdağ, N. ve Ünsal Seydooğulları, S.** (2018). Lise öğrencilerinin yaşam doyumu ve yılmazlık düzeylerinin anne-baba tutumlarıyla ilişkisi açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 1037- 1060. 10.16986/HUJE.2018038527.
- Çolakoğlu Kaya, E.** (2020). *The influence of emotion regulation on work-family personal life conflict and psychological well-being among employed parents*. Bahcesehir University, Graduate School Of Social Sciences, İstanbul.
- Dadialla, J. K., He, Q. ve Wang, W.** (2014). *Maintaining psychosocial well-being among children aged 13 to 16*. Lapland University Health Care and Social Services. Lapland, Finland.
- Dayıoğlu, B.** (2008). *Üniversite giriş sınavlarına hazırlanan adaylarda psikolojik sağlamlık: öğrenilmiş güçlülük, algılanan sosyal destek ve cinsiyetin rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M.** (2006). Hedonia, eudaimonia, and well-being: an introduction. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 1-11.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M.** (2008). Hedonia, eudaimonia, and well-being: an introduction. *Journal of Happiness Studies*, 9, 1-11.

- Demirci İ.** (2017). Kendini bilme ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2710-2728.
- Demirci, İ., Ekşi, H., Dinçer, D., ve Kardaş, S.** (2017). Beş boyutlu iyi oluş modeli: PERMA Ölçeği Türkçe Formunun geçerlik ve güvenilirliği. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 5(1), 60-77.
- Demiriz, S. ve Ulutaş, İ.** (2016). Çocuklar Ne Kadar Mutlu? Bazı Değişkenlere Göre Çocuklarda Mutluluğun Belirlenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 16-24.
- Demirtaş, A. S., ve Baytemir, K.** (2019). Warwick-edinburgh mental iyi oluş ölçeği kısa formu'nun Türkçe'ye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 654-666.
- Denham, S. A., Wyatt, T. M., Bassett, H. H., Echeverria, D., ve Knox, S. S.** (2009). Assessing social-emotional development in children from a longitudinal perspective. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 63(Suppl 1), i37-i52.
- Diener, E.** (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.
- Diener, E., Suh, E. ve Oishi, S.** (1997). Recent findings on subjective well-being. *Indian Journal of Clinical Psychology*, 24, 25-41.
- Diener, M. L. ve Kim, D. Y.** (2004). Maternal and child predictors of preschool children's Social competence. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 25(1), 3-24. DOI: 10.1016/j.appdev.2003.11.006
- Diener, E. ve Biswas-Diener, R.** (2005). Psychological empowerment and subjective well-being. D. Narayan (Ed.), *Measuring empowerment: Cross-disciplinary perspectives* içerisinde (s. 125-140). Washington: The World Bank.
- Diener, E.** (2006). Guidelines for national indicators of subjective well-being and ill-being. *Journal of happiness studies*, 7(4), 397-404.
- Diener, E., Wirtz, D., Biswas-Diener, R., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. ve Oishi, S.** (2009). New measures of well-being. *Social Indicators Research: Assessing Well-Being*, 39, 247-266.
- Diener, E., Tay, L. ve Oishi, S.** (2013). Rising income and the subjective well-being of nations. *Journal of personality and social psychology*, 104 (2), 267.
- Dinç, B.** (2002). *Okul öncesi eğitimin 4-5 yaş çocuğunun sosyal gelişimine etkileri konusunda öğretmen görüşleri*. Yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Dinisman, T., ve Ben-Arieh, A.** (2015). The Characteristics of Children's Subjective Well-Being. *Social Indicators Research*, 126 (2), 555-569.
- Dodge, R., Daly, A., Huyton, J. ve Sanders, L.** (2012). The challenge of defining wellbeing. *International Journal of Wellbeing* 2(3), 222–235.
- Doğanay, M.** (2022). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan annelerin ebeveyn tutumları ile çocuklarının öz bakım becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Dost, Tuzgöl, M.** (2010). Güney Afrika ve Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre öznel iyi oluş ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35 (158), 76-89.
- Duman, A.** (2018). *Üst duygulanım algılanan stres ve psikolojik iyi oluşumlar ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Duman, A. E.** (2022). *Ebeveyn duygusal erişilebilirliği ile iyi oluş arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı, Ankara.
- Dursun, A.** (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Programı, İzmir.
- Dursun, P.** (2021). Üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluş: yaşamda anlam, iyimserlik ve umudun rolü. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 387-404.
- Dwivedi, K. N., ve Brinley Harper, P.** (2004). *Promoting the emotional well-being of children and adolescents and preventing their mental ill health*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Ekman, P.** (1999). Basic emotions. *Handbook of cognition and emotion*, 98(45-60). <https://www.paulekman.com/wp-content/uploads/2013/07/Basic-Emotions.pdf>
- Erata, F. ve Özbey, S.** (2020). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Pearson Journal of Social Sciences-Humanities*, 5(9), 125-151. <http://dx.doi.org/10.46872/pj.171>.
- Eratay, E.** (2011). Okul öncesi çocuklarında davranış problemleri. *Education Sciences*, 6(3), 2347-2362.

- Ercan, H.** (2019). Ergenlerde yaşam doyumunun demografik değişkenler, ebeveyn tutumları ve kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *Bolu Abant izzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 501-516.
- Erdem, Ş. ve Kabasakal, Z.** (2015). Psikolojik iyi olma ve yetişkin bağlanma boyutları. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching* 4(1), 82-90.
- Erdem, E.** (2017). *Okul öncesi eğitime devam eden 4-5 yaşındaki çocukların yılmazlık özellikleri ve yılmazlığı destekleyici faktörlerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdim, E. K.** (2019). *9. ve 11. sınıf öğrencilerinde algılanan anne baba tutumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Erduran Tekin, Ö.** (2017). *Ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının yaratıcılık düzeyleri ve duygu düzenleme süreçleri üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ertaş, İ.** (2020). *Lise öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn tutumları ve stresle baş edebilme yaklaşımının öznel iyi oluş düzeylerini yordaması*. Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Ertem Başkan, B.** (2021). *60-72 aylık çocuklarının öz düzenleme becerileri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Esmeray, M.** (2022). *Okul öncesi dönem çocuklarının bilgisayar oyun bağımlılığı ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Yüksek Lisans Programı.
- Estola, E., Farquhar, S. ve Puroila, A.-M.** (2013). Well-being narratives and young children. *Educational Philosophy and Theory*, 46(8), 929–941.
- Fava, N. M., Li, T., Burke, S. L. ve Wagner, E. F.** (2017). Resilience in the context of fragility: Development of a multidimensional measure of child wellbeing within the Fragile Families dataset. *Children and Youth Services Review*, 81, 358–367.
- Field, T.** (1994). The effects of mother's physical and emotional unavailability on emotion regulation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 208–227.

- Forgeard, M. J. C., Jayawickreme, E., Kern, M. L. ve Seligman, M. E. P.** (2011). Doing the right thing: Measuring well-being for public policy. *International Journal of Wellbeing*, 1(1), 79-106.
- Frailon, J.** (2004). Measuring student well-being in the context of Australian schooling. Australia: *Ministerial Council on Education*. https://research.acer.edu.au/well_being/8
- Fredrickson, B. L.** (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218–226. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.218>
- Fredrickson, B. L.** (2004). The broaden-and-build theory of positive emotions. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 359, 1367–1377.
- Fridez, M. P.-A.** (2022). Eradicating extreme child poverty in Europe: An international obligation and a moral duty. *Parliamentary Assembly*. <https://bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/003/606/original/20220317-extrem-poverty-EN.pdf?1648129624>
- Gasper, D.** (2010). Understanding the diversity of conceptions of well-being and quality of life. *The Journal of Socio-Economics* 39(3), 351-360.
- Ge, T.** (2017). Effect of socioeconomic status on children's psychological well-being in China: The mediating role of family social capital. *Journal of health psychology*, 25(8), 1118-1127.
- Gediksiz, E.** (2013). *Alçakgönüllülük ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Gençdoğan, B. ve Gülbahçe, A.** (2021). Psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumunun bir yordayıcısı olarak algılanan helikopter ebeveyn tutumu. *Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi*, 1(1), 66-98.
- George, D. ve Mallery, M.** (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*, 17.0 update (10th ed.) Boston: Pearson.
- Goswami, H.** (2013). Children's Subjective Well-being: Socio-demographic Characteristics and Personality. *Child Indicators Research*, 7(1), 119–140. doi:10.1007/s12187-013-9205-7
- Gottman, J. M., Katz, L. F., ve Hooven, C.** (1996). Parental Meta-Emotion Philosophy and the Emotional Life of Families: Theoretical Models and Preliminary Data. *Journal of Family Psychology*, 10, 243-268.

- Gratz, K. L. ve Roemer, L.** (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26(1), 41–54.
- Gross, J. J.** (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of general psychology*, 2(3), 271-299
- Gross, J.J.** (2002). Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*, 39(3), 281–291.
- Gross, J. J. ve John, O. P.** (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 348-362. doi:10.1037/0022-3514.85.2.348
- Gross, J. J. ve Jazaieri, H.** (2014). Emotion, emotion regulation, and psychopathology: An affective science perspective. *Clinical Psychological Science*, 2(4), 387-401.
- Grotberg, E.** (1997). “La resiliencia en acción”, trabajo presentado en el Seminario Internacional sobre Aplicación del Concepto de Resiliencia en Proyectos Sociales, Universidad Nacional de Lanús, Fundación Van Leer.
- Gutman, L.M., Brown, J., Akerman, R. ve Obolenskaya, P.** (2010). *Change in wellbeing from childhood to adolescence: risk and resilience*. [Wider Benefits of Learning Research Report No. 34]. Centre for Research on the Wider Benefits of Learning, Institute of Education, University of London.
- Gülay-Ogelman, H. ve Özyürek, A.** (2021). Anne-baba tutum ölçekleri (4-12 yaş): geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(1), 1-16.
- Gülay Ogelman, H., ve Kahveci, D.** (2023). Küçük çocukların sosyal becerileri ile sosyal duygusal iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 4(2), 75-90.
- Günalp, A.** (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray İli Örneği)* Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı, Konya.

- Günaydın, S. C. ve İnal, İ. H.** (2022). PERMA Modelinin Demografik Faktörler Bağlamında İncelenmesi: Hizmet Sektöründe ve Z Kuşağında Geniş Ölçekli Bir Araştırma. *İzlek Akademik Dergi*, 4 (2), 56-81.
- Günindi, N.** (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Halisdemir, D.** (2013). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşları, kendini affetme düzeyleri ve geçmişe yönelik anne kabul red algıları arasındaki ilişkiler*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Hamilton, M. ve Redmond, G.** (2010). Conceptualisation of social and emotional wellbeing For children and young people, and policy implications. *Australian Research Alliance for Children and Youth and the Australian Institute of Health and Welfare*, Canberra.
- Haring, M. J., Stock, W. A., ve Okun, M. A.** (1984). A research synthesis of gender and social class as correlates of subjective well-being. *Human Relations*, 37, 645-657. doi: 10.1177/001872678403700805
- Hofer, J., Busch, H. ve Kiessling, F.** (2008). Individual pathways to life satisfaction: The significance of traits and motives. *Journal of Happiness Studies*, 9(4), 503-520.
- Howell, K. H., Graham-Bermann, S. A., Czyz, E. ve Lilly, M.** (2010). Assessing resilience in preschool children exposed to intimate partner violence. *Violence and Victims*, 25(2), 150-164. DOI: 10.1891/0886-6708.25.2.150
- Huppert, F. A. ve So, T. T. C.** (2013). Flourishing across europe: Application of a new conceptual framework for defining well-being. *Social Indicators Research*, 110(3), 837-861.
- İkiz, F.E.** (2019). *Yaşam dönemleri ve uyum sorunları*. F. S. Çakar (Ed.). Ruh sağlığına genel bakış, uyum ve uyumsuzluk içerisinde (16-17 ss.). Ankara: Pagem Akademi. ISBN 978-605-318-956-5
- Jayawickrama, E., Forgeard, M. J. C. ve Seligman, M. E. P.** (2012). The engine of well-being. *Review of general psychology*, 16(4), 327-342. <https://doi.org/10.1037/a002799>
- Kalkuloğlu, A.** (2022). *Pandemi ve depresyon sürecini yaşayan okul öncesi çocuklarının sosyal – duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı, Gaziantep.

- Kandır, A. ve Alpan, Y.** (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38.
- Karabulut Demir, E.** (2007). *Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ)*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Karabulut Demir, E. ve Şendil, G.** (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Karabulut, H.** (2019). *Çocuğun 'iyi oluşu ve baba katılımı*. Z. Gölen ve H. Babacan (Ed.) Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimlerde Akademik Çalışmalar içerisinde. 2019/2, 174-188. Karadağ: IVPE Publishing.
- Kaya Şirin, Ş.** (2020). *Bahçede uygulanan okul öncesi eğitim etkinliklerinin çocukların problem davranışlarına ve sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Kaya, E.** (2021). *Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin duygu düzenleme becerileri ile çocuklarının kaygı düzeyi ve duygu ifade biçimleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ordu.
- Keyes, C. L. M.** (1998). Social well-being. *Social Psychology Quarterly*, 61(2), 121-140. <https://doi.org/10.2307/2787065>
- Keyes, C. L., Shmotkin, D. ve Ryff, C. D.** (2002). Optimizing well-being: the empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007. DOI: 10.1037//0022-3514.82.6.1007
- Khaw, D. ve Kern, M. L.** (2015). A cross-cultural comparison of the PERMA model of well-being. *Undergraduate Journal of Psychology at Berkeley*, 8(1), 10-23
- Kılıç, Ş. D.** (2014). *Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kiefer, R. A.** (2008). An integrative review of the concept of well-being. *Holistic Nursing Practice*, 22(5), 244-52.
doi: 10.1097/01.HNP.0000334915.16186.b2.
- Koch, A. B.** (2018). Children's perspectives on happiness and subjective well-being in preschool. *Children & Society*, 32(1), 73-83.

- Konuk, S.** (2021). *Yetişkinlerde bilişsel esneklik, belirsizliğe tahammülsüzlük ve psikolojik iyi oluş puanlarının duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kraiss, J. T., ten Klooster, P. M., Moskowitz, J. T., ve Bohlmeijer, E. T.** (2020). The relationship between emotion regulation and well-being in patients with mental disorders: A meta-analysis. *Comprehensive Psychiatry*, 102, 152189. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2020.152189>.
- Kun, Ágota, Balogh, P., Krasz, K. G.** (2017). "Development of the Work-Related Well-Being Questionnaire Based on Seligman's PERMA Model", *Periodica Polytechnica Social and Management Sciences*, 25(1), 56–63.
- Kuyumcu, B.** (2013). The Predictive Power of University Students' Positive-Negative Moods in Their Psychological WellBeing. *Journal of Theoretical Educational Science*, 6 (1), 62-76.
- Kuzlu Ayyıldız, T., Ocakcı, A. ve Ayoğlu, F.** (2006). Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları. *Zonguldak Sağlık Yüksekokulu Sağlık Eğitim Araştırma Dergisi*, 2(1), 34-45.
- La Placa, V., McNaught, A. ve Knight, A.** (2013). Discourse of wellbeing in research and practice. *International Journal of Wellbeing* 3(1), 116–125. ISSN 1179-8602 <https://doi.org/10.5502/ijw.v3i1.7>
- Lavasani, M. G., Borhanzadeh, S., Afzali, L. ve Hejazi, E.** (2011). The relationship between perceived parenting styles, social support with psychological well-being. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15, 1852–1856.
- Lewis, A.** (2019). 'Examining the concept of well-being and early childhood: adopting multi-disciplinary perspectives', *Journal of Early Childhood Research*, 17 (4), 294-308.
- Liman, B.** (2020). Cinsiyet ve anne-baba eğitim düzeyinin 66-77 aylık okul öncesi çocukların duyguları tanıma ve duygu düzenleme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(1), 209-222.
- Linehan, M. M.** (1993). *Diagnosis and treatment of mental disorders: Cognitivebehavioral treatment of borderline personality disorder*. New York, NY, US: Guildford Press.

- Lovett, N. ve Lovett, T.** (2016). Wellbeing in education: Staff matter. *International Journal of Social Science and Humanity*, 6(2), 107-112.
- Madeson, M.** (2022). Seligman's PERMA+ model explained. A theory of well-being. <https://positivepsychology.com/perma-model/> adresinden 05 Aralık 2022 tarihinde ulaşılmıştır.
- Malkoç, A. ve Yalçın, İ.** (2015). Relationships among Resilience, Social Support, Coping, and Psychological Well-Being among University Students. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5 (43), 35-43.
- Mashford-Scott, A., Church, A., ve Tayler, C.** (2012). Seeking children's perspectives on their wellbeing in early childhood settings. *International Journal of Early Childhood*, 44(3), 231-247. DOI 10.1007/s13158-012-0069-7
- Mayr, T. ve Ulich, M.** (1999). Children's well-being in day care centres: an exploratory study. *International Journal of Early Years Education* 7(3), 229–239.
- Mayr, T., ve Ulich, M.** (2009). Social emotional well being and resilience of children in early childhood settings–PERIK: *an empirically based observation scale for practitioners*. *Early Years*, 29(1), 45-57. DOI: 10.1080/09575140802636290
- McLaughlin, C.** (2008). Emotional well-being and its relationship to schools and classrooms: a critical reflection. *British Journal of Guidance and Counselling* 36(4): 353-366.
- McLellan, R. ve Steward, S.** (2015). Measuring children and young people's wellbeing in the school context. *Cambridge Journal of Education* 45(3), 307-332.
- Meçe, M. H.** (2015). Impact of family structure changes on child wellbeing. *Balkan Social Science Review*, (6), 109-137.
- Moore, K., Mbwana, K., Theokas, C., Lippman, L., Block, M., Vandivere, S. ve O'Hare, W.** (2011). Child Well-Being: An Index Based on Data of Individual Children. *Childe Trends*, 10, 2-9.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R.** (2007). The role of the family context in the development of emotionregulation. *Social Development*, 16, 361–388. doi:10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x
- Morris, A. S., Silk, J. S., Morris, M. D. S., Steinberg, L., Aucoin, K. J. ve Keyes, A. W.** (2011). The influence of mother–child emotion regulation

- strategies on children's expression of anger and sadness. *Developmental Psychology*, 47(1), 213–225.
- Morrow, V. ve Mayall, B.** (2009). What is wrong with children's well-being in the UK? Questions of meaning and measurement. *Journal of Social Welfare and Family Law* 31(3), 217–229.
- Myers, D. ve Deiner, E.** (1995). Who is happy. *American Psychological Society*.6(1), 1-19.
- Myers, R.** (1996). *Hayatta kalan on iki, erken çocukluk eğitim programının güçlendirilmesi*. (Çev. R. Ağış Bakay, E.Ünlü). İstanbul: AÇEV Yayınları.
- Narea, M., Trevino, E., Caqueo-Urizar, A., Miranda, C. ve Gutierrez-Rioseco, J.** (2022). Understanding the Relationship between Preschool Teachers' Well-Being, Interaction Quality and Students' Well-Being. *Child Indicators Research*. 15, 533–551.
- Nyklíček, I.** (2011). Mindfulness, Emotion Regulation, and Well-Being. İçinde I. Nyklíček, A. Vingerhoets, ve M. Zeelenberg (Ed.), Emotion Regulation and Well-Being (ss. 101-118). *Springer New York*. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-6953-8_7
- OECD** (2021). *Measuring What Matters for Child Well-being and Policies*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/e82fded1-en>.
- OECD.** (2022). OECD Çocuk Yoksulluğu Oranları. *Flourish*. <https://public.flourish.studio/visualisation/9475577/>
- Oktay, A.** (2000). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem* (Şahinkaya Matbaası). İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Öğretir Özçelik, A.D. ve Şıvkın, E.** (2019). Çeşitli sosyo-ekonomik düzeylerdeki anne tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Asya Studies, Akademik Sosyal Araştırmalar*. 9, 1-14.
- Önder, A.** (2007). *Ailede iletişim: Konuşarak ve dinleyerek anlaşalım* (MMP baskı Tesisleri). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Özbey, S.** (2019). Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğinin (PERİK) geçerlik güvenirlik çalışması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 756-786.
- Özcan, B.** (2017). *Beliren yetişkinlikte öznel iyi oluşun yordayıcıları olarak benlik kurgusu benlik saygısı ve sosyal destek*. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Özdemir, K.** (2019). *Okul öncesi dönemdeki 5 yaş çocuklarının davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* Yüksek Lisans Tezi. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, M.** (2021). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarında İyi Oluşun Yordayıcıları Olarak Anne Ebeveynlik Tutumları ve Kaygı*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmapaşa Üniversitesi, Tokat.
- Özkan, İ.** (2014). *Ergenlerde anne baba tutumu ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Bolu.
- Özkan, B.** (2021). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve etmeyen 60-72 aylık Çocukların değer algılarına ebeveyn tutumlarının etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Özkan, Z.E.** (2021). *Ebeveyn duygu düzenleme güçlüğü ve problem çözme becerisi ile okul öncesi dönem çocukların olumsuz duygu ile baş etme becerisi arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özoğul, B.** (2022). *Okul öncesi dönemde ebeveyn-çocuk ilişkisi ve çocukların psikolojik iyi oluşu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Öztürk, Ö.** (2019). *Erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ana-babalık biçimleri ve duygu düzenlemenin psikolojik iyi oluşu yordama gücünün incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyurt, G., Öztürk, Y. ve Akay, A.** (2017). Anksiyete bozukluğu olan çocuklarda duygu düzenlemenin annelerinin duygu düzenlemesi, bağlanması ve anksiyete duyarlılığı ile ilişkisinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 18(4), 369- 378.
- Özyürek, A** (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezide yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyürek, A. ve Şahin, F. T.** (2005). 5 ve 6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 19-34.

- Özyürek, A.** (2016). *Çocuk ve aile içi ilişkiler* (Aydoğan, Y., ve Gültekin Akduman, G. (Ed.) Çocuk ruh sağlığı içerisinde (Girişim Matbaacılık). Ankara: Eğiten Kitap.
- Özyürek, A.** (2017). Yetiştirmeye İlişkin Anne-Baba Görüşleri Ölçeği” ve “Anne-Baba Tutum Ölçeği” Geliştirme Çalışması. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 26-38.
- Pannilage, U.** (2017). Impact of family on children’s wellbeing. *Journal of Sociology and Social Work*, 5(1), 149-158.
- Parke, M.** (2003). Are Married Parents Really Better for Children? What Research Says about the Effects of Family Structure on Child Well-Being. *U.S. Department Of Education. Center for Law and Social Policy.* <https://eric.ed.gov/?id=ED476114>
- Pollard, E. ve Lee, P.** (2003). Child well-being: a systematic review of the literature. *Social Indicators Research* 61(1), 59–78.
- Popov, L. M. ve Ilesanmi, R. A.** (2015). Parent-child relationship: peculiarities and outcome. *Review of European Studies*, 7(5), 253-259. DOI: [10.5539/res.v7n5p253](https://doi.org/10.5539/res.v7n5p253)
- Raboteg-Saric, Z. ve Sakic, M.** (2014). Relations of parenting styles and friendship quality to self-esteem, life satisfaction and happiness in adolescents. *Applied Research in Quality of Life*, 9(3), 749–765. doi:10.1007/s11482-013-9268-0
- Rahman, S., Ansari, S. A., ve Parveen, F.** (2016). Happiness as correlates of mental well-being. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(3), 157-163.
- Rees, G., Bradshaw, J., Goswami, H. ve Keung, A.** (2010). Understanding children's well-being: *A national survey of young people's well-being.*
- Repo, V.** (2011). *Affect regulation strategies and their associations with subjective well-being: An international comparative survey. (Published master’s thesis). University of Tampere, Finland.*
- Rutherford, H. J., Wallace, N. S., Laurent, H. K. ve Mayes, L. C.** (2015). Emotion regulation in parenthood. *Developmental Review*, 36, 1-14.
- Ryan, R. ve Deci, E.** (2001). On happiness and human potentials: a review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review Psychology* 52(1), 141-166.
- Ryff, C. D.** (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of personality and social psychology*, 57(6), 1069-1081.

- Ryff, C. D. ve Singer, B.** (1996). Psychological well-being: meaning, measurement, and implications for psychotherapy research. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 65(1), 14–23.
- Ryff, C. D., Magee, W. J., Kling, K. C., ve Wing, E. H.** (1999). *Forging macro-micro linkages in the study of psychological well-being*. In C. D. Ryff & V. W. Marshall (Ed.), *The self and society in aging processes* (ss. 247-278). New York.
- Sadı, G.** (2018). *5-8 yaş çocukların sosyal uyum becerilerinin yordayıcısı olarak anne baba tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sağlam, H.** (2012). *Lösemi Tanısıyla izlenen 15-18 Yaş Grubu Adölesanların Psikolojik Sağlık Düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sak, R., Sak, İ. Ş., Atli, S. ve Şahin, B.** (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 972-991. <https://doi.org/10.17860/efd.33313>
- Saltalı, N. D. ve Arslan, E.** (2011). An investigation of emotional skills of six-year-old children attending nursery school according to some variables. *Educational Research and Reviews*, 6(7), 536-541.
- Saltalı, N. D., Erbay, F., Işık, E., ve İmir, H. M.** (2018). Turkish Validation of Social Emotional Well-Being and Resilience Scale (PERIK): Preschool children social-emotional well-being. *International electronic journal of elementary education*, 10(5), 525-533.
- Santrock, J.W.** (2017). *Yaşam boyu gelişim: gelişim psikolojisi*. (G. Yüksel, çev.; Sarıyıldız Ofset). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Saraç, S., Abanoz, T. ve Ogelman, H. G.** (2021). Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerilerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 2(3), 1-11.
- Sarı, T. ve Özkan, İ.** (2016). Ergenlerin öznel iyi oluşları ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 29, 155-162.
- Sarıtaş, D. ve Gençöz, T.** (2011). Ergenlerin duygu düzenleme güçlüklerinin, annelerinin duygu düzenleme güçlükleri ve çocuk yetiştirme davranışları ile ilişkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 8 (2), 117-126.

- Seçer, Z., Çeliköz, N. ve Yaşa, S.** (2008). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların annelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 413-428.
- Sekizkardeş, A.** (2021). *Yetişkinlerde öfkenin yordayıcıları olarak kişilik, iyi oluş ve duygu düzenleme gücü'nün sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi.* Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi. İstanbul.
- Seligman, M., ve Csikszentmihalyi, M.** (2000). Positive psychology: an introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14.
- Seligman, M. E. P.** (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment.* New York: Simon and Schuster.
- Seligman, M. E., Parks, A. C. ve Steen, T.** (2004). A balanced psychology and a full life. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B: Biological Sciences*, 359, 1379-1381.
- Seligman, M. E., Steen, T. A., Park, N. ve Peterson, C.** (2005). Positive psychology progress: Empirical validation of interventions. *American Psychologist*, 60(5), 410-421.
- Seligman, M. E. P.** (2010). Flourish: Positive psychology and positive interventions. *The Tanner Lectures on Human Values*, 31(4), 1-56.
- Seligman, M. E.** (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being* (Chapter 1). New York, NY: Free Press.
- Seligman, M. E. P.** (2018). PERMA and the building blocks of well-being. *The Journal of Positive Psychology*, 13(4), 333-335.
- Seligman, M. E. P.** (2022). *Gerçek mutluluk* (S. Kunt-Akbaş, Çev.; 5. bs). (1. baskı). İstanbul: Eksi Kitaplar.
- Sertelin, Ç.** (2003). *Ebeveyn tutumlarının sosyo-kültürel yapı ve aile fonksiyonları ile ilişkisi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Seven, S.** (2006). *6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Doktora Tezi. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Seven, S.** (2007). Ailesel faktörlerin altı yaş çocuklarının sosyal davranış problemlerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 51(51), 477-499.

- Seven, S.** (2018). *Erken çocukluk eğitime giriş*. (Selmat Basım Yayıncılık). Ankara: Pagem Akademi.
- Shek, D. T.** (1989). Perceptions of parental treatment styles and psychological well-being in Chinese adolescents. *The Journal of genetic psychology*, 150(4), 403-415.
- Shao, A. T.** (2002). *Marketing Research: An Aid to Decision Making*, Cincinnati, Ohio:South-Western/Thomson Learning.
- Siedlecki, K. L., Salthouse, T. A., Oishi, S. ve Jeswani, S.** (2014). The relationship between social support and subjective wellbeing across age. *Social Indicators Research*, 117(2), 561–576.
- Solomon, R. C.** (2007). *True to our feelings: What emotions are really telling us*. New York: Oxford University Press.
- Statham, J. ve Chase, E.** (2010). *Childhood wellbeing: a brief overview*. United Kingdom: Childhood Wellbeing Research Centre.
- Steger, Michael F.** (2012). Making Meaning in Life. *Psychological Inquiry* 23: 381–85.
- Storli, R. ve Hansen Sandseter, E. B.** (2019). Children's play, well-being and involvement: how children play indoors and outdoors in Norwegian early childhood education and care institutions. *International Journal of Play*, 8(1), 65-78.
- Sun, Y. ve Li, Y.** (2002). Children's well-being during parents' marital disruption process: A pooled time-series analysis. *Journal of Marriage and Family*, 64(2), 472-488.
- Sun, J. ve Stewart, D.** (2007). Age and gender effects on resilience in children and adolescents. *International Journal of mental health promotion*, 9(4), 16-25.
- Sümer, N. ve Şendağ, M.A.** (2009). Orta çocukluk ebeveynlerine bağlanma, benlik algısı ve kaygı [Orta çocuklukta anne babaya bağlanma, benlik algıları ve kaygı]. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24 (63), 86–101.
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E.** (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri:Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Şahan Aktan, B. ve Önder, A.** (2018). Okul öncesi dönemde psikolojik dayanıklılık. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4 (2),20-30.

- Şahin, F. T. ve Özyürek, A.** (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-4
- Şanlı, D.** (2007). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Şanlı, D. ve Öztürk, C.** (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 31-48.
- Şentürk, S.** (2007). *5-6 yaş çocukların çalışan ve çalışmayan annelerinin çocuk yetiştirme tutumları ile bu çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerinin karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şirin, S.** (2021). *Yetişkin çocuklar: bebeklikten ergenliğe çocuk yetiştirme kılavuzu*. (Ay-han Matbaacılık). İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Tabachnick, B. ve Fidell, L. S.** (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Taner Derman, M. ve Başal, H. A.** (2013). Okulöncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- The Urban Child Institute.** (2012). A child's early home environment has long-term effects On development. 15 Aralık 2023 tarihinde http://www.urbanchildinstitute.org/sites/all/files/databooks/TUCI_Data_Book_VII_2_012.05_family.pdf adresinden erişildi.
- Thompson, R. A.** (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 25-52, 250-283. <https://doi.org/10.2307/1166137>
- Tohumcu, H. Z.** (2022). *Çocuklarda iyi oluş: anne baba tutumu ve bilinçli farkındalığın rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep.
- Tov, W.** (2018). Well-being concepts and components. In E. Diener, S. Oishi, & L. Tay (Eds.), *Handbook of well-being*. Salt Lake City, UT: DEF Publishers.
- Trawick-Smith, J.** (2018). *Erken çocukluk döneminde gelişim (çok kültürlü bir bakış açısı)* (B. Akman, Çev.; Sistem Ofset). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Tunç, B.** (2022). Seligman'dan İyi Oluşa Farklı Bir Bakış: PERMA Modeli. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 1-15. DOI: 10.30803/adusobed.992436.
- Turgut, Ö.** (2015). *Ergenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin, önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Tuzgöl-Dost, M.** (2005). Öznel iyi oluş ölçeği'nin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 103-111.
- Türk Dil Kurumu,** (2022). Duygu nedir? 29.01.2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> sitesinden erişilmiştir.
- Türkmen, M.** (2012). Öznel iyi oluşun yapısı ve anababa tutumları, özsaygı ve sosyal destekle ilişkisi: Bir model sınaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 41-73.
- Türkmen, S.ve Özbey, S.** (2018). 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının benlik algılarının bazı değişkenler ve motivasyon düzeyi ile ilişkisinin incelenmesi. *Social, Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 4 (12), 606-620.
- UNICEF,** (1989). *The united nations convention on the rights of the child*. <https://www.unicef.org.uk/rights-respecting-schools/wp-content/uploads/sites/4/2017/01/UNCRC-in-full.pdf>
- UNICEF,** (2013). *Çocuk refahı belgesi*. T.C. Kalkınma Bakanlığı. <https://www.unicef.org/turkiye/media/4131/file>.
- UNICEF,** (2014). *Türkiye’de çocukların gözünden çocuğun iyi olma hali alanlarının ve göstergelerinin tanımlanması ve değerlendirilmesi*. Birleşmiş Milletler. Ankara: UNICEF.
- UNICEF,** (2020). *Worlds of Influence Understanding What Shapes Child Well-being in Rich Countries*. ISBN: 978-92-1-103307-6
<https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/Report-Card-16-Worlds-of-Influence-child-wellbeing.pdf>
- Uyanık, Ö. ve Kandır, A.** (2010). Okul öncesi dönemde erken akademik beceriler. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3(2), 118-134.
- Ünsal, F. Ö. ve Balat, G. U.** (2016). The effects of “resilience program for preschool children” on 5-year-old children’s social skills. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 1-11.

- Vandewater, E. A. ve Lansford, J. E.** (1998). Influences of Family Structure and Parental Conflict on Children's Well-Being. *Family Relations*, 47(4), 323–330. <https://doi.org/10.2307/585263>
- Verzeletti, C., Zammuner, V. C., Galli, C., ve Agnoli, S.** (2016). Emotion regulation strategies and psychosocial well-being in adolescence. *Cogent Psychology*, 3(1), 1-22. doi: 10.1080/23311908.2016.1199294
- Waldfogel, J., Craigie, T. A. ve Brooks-Gunn, J.** (2010). Fragile families and child wellbeing. *The Future of children*, 87-112.
- Waterman, A.S.** (1993). Two Conceptions of Happiness: Contrasts of Personal Expressiveness (Eudaimonia) and Hedonic Enjoyment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4), 678-691.
- Watts, R. ve Pattnaik, J.** (2022). Perspectives of Parents and Teachers on the Impact of the COVID-19 Pandemic on Children's Socio-Emotional Well-Being. *Early Childhood Educ J.* <https://doi.org/10.1007/s10643-022-01405-3>.
- Webb, J. ve Musello, C.** (2019). *Çocuklukta ihmalin izi: Boşluk hissi* (G. Arıkan, Çev.; Deren Matbaacılık). İstanbul: Sola Unitas.
- Werner, K. ve Gross, J. J.** (2009). *Emotion regulation and psychopathology*. İçerisinde A. M. Kring ve D. M. Sloan (Ed.), Emotion regulation and psychopathology: A transdiagnostic approach to etiology and treatment. New York: The Guilford.
- Williams-Brown, Z. ve Mander, S.** (2021). *Childhood well-being and resilience influences on educational outcomes*. New York. Routledge.
- Wong, P. T. P.** (2011). Positive psychology 2.0: Towards a balanced interactive model of the good life. *Canadian Psychology / Psychologie canadienne*, 52(2), 69–81.
- World Health Organization** (2014). *Mental health: a state of well-being*. 11 Kasım 2022 tarihinde https://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/ adresinden erişilmiştir.
- World Happiness Report, W.** (2022). United Nations Sustainable Development Solutions Network. *World happiness report*. <https://worldhappiness.report/ed/2022/foreword/>
- Victorian Early Years Learning and Development Framework** (2016). *For all children from birth to eight years*. Department of Education and Training. 19 Aralık 2022 tarihinde

<https://www.education.vic.gov.au/Documents/childhood/providers/edcare/veylframework.pdf> adresinden erişilmiştir.

- Yalçın, İ.** (2014). İyi oluş ve sosyal destek arasındaki ilişkiler: Türkiye’de yapılmış çalışmaların meta analizi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(1), 21-32.
- Yavuzer, H.** (2011). *Çocuk psikolojisi: doğum öncesinden ergenlik sonuna*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.** (2021). *Ana baba ve çocuk: çocuk eğitiminde sorunlar ve çözümler* (Seçil Ofset). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, S. A.** (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131-150.
- Yılmaz, M. F.** (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluşlarının Problemliliği İnternet Kullanımı ve Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yiğit, İ. ve Guzey Yiğit, M.** (2017). Psychometric Properties of Turkish Version of Difficulties in Emotion Regulation Scale-Brief Form (DERS-16). *Current Psychology*, 38, 1503-1511.
- Yoleri, S.** (2015). Okul öncesi aile katılımının ebeveyn tutumlarını yordayıcı etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 121-134.
- Yörükoğlu, A.** (1991). *Çocuk Ruh Sağlığı* (Acar Matbaacılık). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yumuşak, F.N.** (2019). *Üniversite öğrencilerinde duygu düzenleme güçlüğü ve duygusal tepkiselliğin psikolojik belirtiler ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EK 1. Valilik İzin Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-70570693

18/02/2023

Konu : Anket ve Araştırma İzni (Sevda SAMANGÜL)

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesinin 23.01.2023 tarihli ve E-48135570-302.08.01-41734 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 24.01.2023 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Annelerin Ebeveyn Tutumları İle Duygu Düzenlemelerinin Çocukların İyi Oluşları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : Kadıköy, Üsküdar, Ümraniye
Araştırma Kişiler : Anaokulu, Anasınıfı Öğrenci Velileri, Öğretmenleri
Araştırmanın Süresi : 2022 - 2023 Eğitim - Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:

- 1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (14 Sayfa)
- 2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Binbirdirek Mah. İmran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul Belge Doğrulama : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Telefon : 0212 384 36 32 Bilgi İçin : Aykut ÇELİK
E-posta : stratejigelistirme34@meb.gov.tr Unvanı : Büro Hizmetleri
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr İnternet Adresi : <http://istanbul.meb.gov.tr/>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4dee-b894-3980-a8f9-682b kodu ile teyit edilebilir.

EK 2. Sosyal Duygusal İyi Oluş ve Psikolojik Sağlık Ölçeği (PERİK)
(Örnek Maddeler)

Maddeler					
	Hiç	Nadiren	Bazen	Çoğunlukla	Her Zaman
1.Çocuk akranlarıyla kolayca olumlu ilişki kurar					
2.					
3.					
4.					
5.					
6.					
7.					
8. Başka bir çocuğu incittiğinde veya bir şeye zarar verdiğinde üzülür, özür diler, telafi etmeye çalışır.					
9.					
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15. Kendinin baskı altına alınmasına izin vermez, örneğin diğerlerinin paylaşmadığı bir fikre sahip olabilir					
16.					
17.					
18.					
19.					
20.					
21.					
22.					
23.Zorlanmadan kolayca ve motive bir biçimde çalışır					
24.					
25.					
26.					
27.					
28.					
29.					
30.Yeniliklerden rahatsız olmaz, alışmak için kendisine zaman tanır.					

EK 3. Anne Baba Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (ABTÖ)
(Örnek Maddeler)

Maddeler	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
1.Çocuğumu, her durumda duygu ve düşüncesini ifade etmesi için desteklerim.					
2.					
3.					
4.					
5. Çocuğumun, rahatsız edici ve yanlış davranışlarını görmezden gelirim.					
6.					
7.					
8. Çocuğuma, onu cezalandırılacağımi söylesem de bu cezaları uygulamam.					
9.					
10.					
11.					
12.					
13.					
14.					
15. Çocuğumu yaptığı bir şeyden dolayı cezalandırdığımda, ondan özür dilerim.					
16.					
17.					
18.					
19.					
20.					
21.					
22.					
23.					
24.					
25.					
26.					
27.Farklı bir ortamda, çocuğumun kurallara uymamasını önemsemem.					
28.					
29.					
30.					
31.					
32.					
33.					
34.					
35.					
36.					
37.					
38.					

EK 4. Duygu Düzenleme G c l g   l eği-Kısa Formu
( rnek Maddeler)

	Hemen hemen hiç (% 0-% 10	Bazen (% 11- % 35)	Yaklaşık Yarı yarıya (% 36- % 65)	�oğu zaman (% 66- % 90)	Hemen hemen her zaman (% 91- % 100)
1.					
2. Ne hissettiğim konusunda karmaşa yaşarım.					
3.					
4.					
5					
6					
7.					
8.					
9.					
10. Kendimi kötü hissettiğimde zayıf biri olduğum duygusuna kapılırım.					
11.					
12.					
13.					
14. Kendimi kötü hissettiğimde kendimle ilgili olarak çok fazla endişelenmeye başlarım.					
15.					
16.					

EK 5. Ebeveyn Çocuk Kişisel Bilgi Formu

EBEVEYN VE ÇOCUK KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Ebeveyne İlişkin Bilgiler

1) Yaşınız

25-30 31-35 36- 40 41 ve üzeri

2) Eğitim Durumunuz:

İlköğretim Ortaöğretim/Lise Ön Lisans Lisans Lisansüstü

3) Medeni Durumunuz:

Evli Ayrı Yaşıyor Boşanmış Eşini Kaybetmiş

4) Çalışma durumunuz:

Çalışıyorum Çalışmıyorum

5) Çalışıyorum cevabını verdiyseniz, mesleğiniz:

6) Hane halkının ortama gelir durumu:

8.500 ve altı 8.501-20.000 20.001 ve üzeri

Çocuğunuza İlişkin Bilgiler

2) Cinsiyeti Kız Erkek

3) Çocuğunuzun yaşı

4) Çocuğunuzun Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi

.....

5) Çocuğunuzun kardeş sayısı:

Tek çocuk 1 2 3 3'ten fazla

6) Uygulama yapılan çocuk kaçınca çocuğunuz?

.....

EK 6. Öğretmen Kişisel Bilgi Formu

Öğretmen Kişisel Bilgi Formu

1) Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2) Yaşınız:

23-30 31-40 41 ve üzeri

3) Eğitim Durumunuz:

Lisans

Lisansüstü

Doktora

4) Bulduğunuz Yerleşim Yeri (İlçe):

.....

5) Çalıştığınız Okul:

.....

6) Okul Öncesi Öğretmenliğindeki Mesleki Deneyiminiz (yıl):

1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 21 ve üzeri

7) Görev Yaptığınız Okul Türü:

Anasınıfı

Bağımsız Anaokulu